

องค์ความรู้ตามภารกิจกรมโยธาธิการและผังเมือง
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

การสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก พ.ศ. ๒๕๖๔
(World Town Planning Day)

เรื่อง Resilient & Recovery Cities : ขับเคลื่อนเมืองสู่ความสุขในยุคโควิด - ๑๙
(ผ่านระบบออนไลน์)

วันจันทร์ที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔

การบรรยายทางวิชาการ โดยนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๔ ท่าน

การจัดการความรู้ตามภารกิจ ด้านการผังเมือง และด้านการพัฒนาเมือง

RESILIENT & RECOVERY CITIES

องค์ความรู้ตามภารกิจ ด้านการผังเมือง และด้านการพัฒนาเมือง

ดำเนินการจัดทำตามแผนการจัดการความรู้กรมโยธาธิการและผังเมือง (DPT KM Action Plan)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

โดย

สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๙๙ ๔๖๒๙

โทรสาร ๐ ๒๒๙๙ ๔๖๒๘

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

การดำเนินการใดๆ ไม่ว่าจะบางส่วน หรือทั้งหมดของหนังสือเล่มนี้ ต้องได้รับอนุญาต

จากกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

คำนำ

เนื่องจากสถานการณ์โควิด - ๑๙ ที่ผ่านมามีทั่วโลกประสบปัญหาการรับมือกับโรคระบาด ซึ่งวิกฤตครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของโลกรวมทั้งประเทศไทยโดยสิ้นเชิง แทบทุกประเทศเกิดการปรับตัวครั้งใหม่ มุ่งหาแนวทางใหม่ทั้งทางด้านนโยบายและด้านกายภาพในการวางผังและออกแบบเมืองให้ยืดหยุ่นในทุกด้าน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ประชาชนมีความสุข ภาวะที่ดีบนพื้นฐาน New Normal ดำเนินชีวิตปกติแบบใหม่ที่แตกต่างจากอดีตได้อย่างปลอดภัยมีความสุข และลดความเสี่ยงกับภาวะโรคระบาดให้น้อยที่สุด

กรมโยธาธิการและผังเมืองได้จัดโครงการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก พ.ศ. ๒๕๖๔ (World Town Planning Day) เรื่อง Resilient & Recovery Cities : ชับเคลื่อนเมือง สู่มหาสุข ในยุคโควิด ๑๙ (ผ่านระบบออนไลน์) เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ในการวางผังเมืองและฟื้นฟูเมืองเพื่อขับเคลื่อนงานด้านการผังเมืองของประเทศให้บรรลุผลสำเร็จภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด ๑๙ ประชาชนสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างปกติและมีความสุข ส่งผลให้ประเทศเกิดการพัฒนายั่งยืน

เพื่อให้กรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และมีการจัดการความรู้ในส่วนราชการอย่างเป็นระบบ สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง กรมโยธาธิการและผังเมืองจึงได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก พ.ศ. ๒๕๖๔ (World Town Planning Day) เรื่อง Resilient & Recovery Cities : ชับเคลื่อนเมือง สู่มหาสุข ในยุคโควิด ๑๙ (ผ่านระบบออนไลน์) มาจัดทำองค์ความรู้ตามแผนการจัดการองค์ความรู้ กรมโยธาธิการและผังเมือง (DPT KM Action Plan) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ภารกิจด้านการผังเมือง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำองค์ความรู้ไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานต่อไป

คณะผู้จัดทำ

ปาฐกถางานสัมมนาวิชาการเนื่องในงานวันผังเมืองโลก ๒๕๖๔

โดย พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ผู้มีเกียรติทุกท่าน ผมมีความยินดีและรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้กล่าวปาฐกถาในงานสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก (World Town Planning Day) เรื่อง Resilient & Recovery Cities : ขับเคลื่อนเมือง สู่มหาสุข ในยุคโควิด ๑๙ (ผ่านระบบออนไลน์) โดยการสัมมนาในปีนี้จัดขึ้นภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด - ๑๙) ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาวะของประชาชน ทุกองค์กร จึงต้องปรับตัวทั้งในการใช้ชีวิตและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในรูปแบบ New Normal รวมถึงการออกแบบ และขับเคลื่อนงานด้านผังเมืองต้องมีความยืดหยุ่นสามารถตอบโจทย์ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเข้มแข็ง ดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติ ปลอดภัย และมีความสุข

ภายใต้สถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคโควิด - ๑๙ ในปัจจุบัน ที่ยังคงอยู่ เรามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนแนวความคิด ในการวางผังเมือง และการพัฒนาเมืองให้ต่างไปจากเดิม เมืองซึ่งเคยมีบทบาทเป็นศูนย์กลางความเจริญทั้งทางด้านกายภาพ การตั้งถิ่นฐาน สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เป็นที่รวมของประชากรจำนวนมาก เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจการจ้างงานต่าง ๆ เป็นศูนย์รวมของระบบการคมนาคมขนส่งที่เป็นโครงสร้างหลักในการเคลื่อนย้ายผู้คนในเมือง โดยเฉพาะการขนส่งสาธารณะรูปแบบต่าง ๆ ที่มีจำนวนผู้ใช้บริการจำนวนมาก มีความแออัด เช่น รถไฟฟ้า รถโดยสารประจำทาง เรือโดยสาร และอื่นๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในรูปแบบ New Normal ที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการป้องกัน และควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ ซึ่งมีหัวใจสำคัญข้อหนึ่ง คือ การเว้นระยะห่างทางสังคม หรือ Social Distancing ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนแนวความคิดการพัฒนาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าวด้วย เช่น

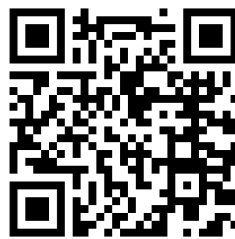
๑. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องการติดต่อสื่อสาร การเชื่อมโยงผู้คนให้ติดต่อสื่อสารกัน เพื่อรองรับกิจกรรมในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข การทำงานประกอบอาชีพ เป็นการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ ลดการเดินทาง การพบปะติดต่อกัน แต่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านระบบได้อย่างง่าย และมีประสิทธิภาพ

๒. การพัฒนาออกแบบเส้นทางคมนาคมขนส่งให้มีทางเลือกเพิ่มมากขึ้น ให้มีความคล่องตัวในการเดินทาง ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดความแออัดของคนในระบบขนส่งสาธารณะ อาจมีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเส้นทาง ที่สามารถเดินทางคนเดียวได้ เช่น การพัฒนาเส้นทางจักรยาน มอเตอร์ไซด์เพิ่มมากขึ้น โดยสร้างให้เกิดความปลอดภัยในการเดินทาง ก็จะเป็นแรงจูงใจให้คนหันมาใช้มากขึ้น

๓. แนวคิดการพัฒนาและการวางผังเมืองที่น่าจะเหมาะสมและ สอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคโควิด ๑๙ อาจจะต้องคิดถึงการออกแบบ และวางผังเมือง ที่จะทำให้ผู้คนสามารถที่จะเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง เพื่อไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ในชีวิตประจำวัน ทั้งกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ การทำงาน ประกอบอาชีพ การเข้าถึงบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การจับจ่ายซื้อของเพื่อการดำรงชีวิต ที่ใช้ระยะเวลาในการเดินทาง

ไม่มากนัก และจำเป็นต้องปรับแนวทางการออกแบบเมืองให้มีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัว และรองรับความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านที่เข้าร่วมการสัมมนาในครั้งนี้ จะได้รับความรู้และมีความเข้าใจงานด้านการผังเมือง และการพัฒนาเมืองมากยิ่งขึ้น และในอนาคตเราจะได้เห็นการออกแบบเมืองปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ครอบคลุมและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชน เป็นเมืองที่สามารถปรับตัว และรับมือได้กับภัยพิบัติต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ประชาชนใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ประเทศชาติพัฒนาอย่างยั่งยืน

สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้

ปาฐกถางานสัมมนาวิชาการเนื่องในงานวันผังเมืองโลก ๒๕๖๔

โดย นายพรพจน์ เพ็ญพาส
อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง

ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน การผังเมือง เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ วัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้ประชาชนในแต่ละเมืองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุข ซึ่งหมายถึง การได้อยู่อาศัยในเมืองที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และสามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสะดวกสบาย ซึ่งการวางผังเมืองที่ดีนั้น ต้องมีการพัฒนาเมืองและพื้นที่ต่าง ๆ ให้มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ มีสภาพแวดล้อมที่ดี ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ได้มาตรฐาน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นภารกิจสำคัญของกรมโยธาธิการและผังเมือง จึงเป็นที่มาของการสัมมนา

ในครั้งนี้ กรมโยธาธิการและผังเมือง ได้ดำเนินการจัดงานสัมมนาทางวิชาการเนื่องในงานวันผังเมืองโลกอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ซึ่งครั้งแรกของการจัดงานสัมมนาเกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือ ค.ศ. ๑๙๙๙ โดยผู้ก่อตั้งชื่อ โปรเฟสเซอร์ คาร์ลอส มาร์เควส เปาเลรา (Professor Carlos Maria della Paolera) และในประเทศไทยเริ่มจัดงานครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ จัดโดยกรมการผังเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการผังเมือง ตลอดจนเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน รวมทั้งประชาชนได้ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของการผังเมือง สำหรับการจัดสัมมนาในปีนี้ กรมโยธาธิการและผังเมือง กำหนดจัดในชื่อ เรื่อง Resilient & Recovery Cities : ขับเคลื่อนเมือง สู่มหาสุขในยุคโควิด ๑๙ โดยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมสัมมนาในรูปแบบออนไลน์ โดยกิจกรรมในงานแบ่งออกเป็น ๖ กิจกรรม ดังนี้

๑. Forum เป็นเวทีสนทนาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการผังเมือง การพัฒนาเมือง และด้านเศรษฐกิจ จำนวน ๔ ท่าน
๒. Spotlight เป็นเวทีวิชาการโดยนักวิชาการที่มีชื่อเสียง จำนวน ๑๐ ท่าน
๓. Interview บทความทางวิชาการ สัมภาษณ์นักวิชาการที่มีชื่อเสียง จำนวน ๑๐ ท่าน
๔. DPT Insight การ update ผลงานด้านการผังเมืองและการพัฒนาเมืองที่สำคัญ
๕. Exhibition การแสดงนิทรรศการด้านการผังเมือง และการพัฒนาเมืองจากหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ

๖. World Town Planning Day Community กิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมงานได้แสดงความคิดเห็น

กิจกรรมทั้งหมดจะเผยแพร่ผ่านช่องทางเว็บไซต์ www.worldtownplanningday.com ทาง Facebook งานประชาสัมพันธ์ กรมโยธาธิการและผังเมือง และทาง YouTube กรมโยธาธิการและผังเมือง Official กรมโยธาธิการและผังเมืองหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารูปแบบการสัมมนา ที่ได้รวบรวมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างหลากหลายในครั้งนี้ จะทำให้ทุกท่านที่เข้าร่วมงาน ได้เปิดมุมมอง มีความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของ

การวางผังเมือง การฟื้นฟูเมือง เพื่อเปลี่ยนแปลงให้เกิดสมดุลของเมือง และมุ่งหาแนวทางใหม่ในการวางผังเมือง และออกแบบเมืองให้มีความยืดหยุ่นในทุกๆด้านเพื่อขับเคลื่อนงานด้านการผังเมืองของประเทศให้บรรลุผลสำเร็จ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด ๑๙ ประชาชนสามารถปรับตัว และดำเนินชีวิตได้อย่าง เป็นปกติและมีความสุข ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาสู่ความยั่งยืนในอนาคตต่อไป

สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้

เวทีเสวนาโดยผู้เชี่ยวชาญ

"RESILIENT & RECOVERY CITIES"

"ขับเคลื่อนเมือง สู่ความสุข ในยุคโควิด ๑๙"

ผศ.ดร.วิจิตรบุษมา มารมย์

ผู้เชี่ยวชาญด้านเมืองพลวัต (Resilient city)

ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

ประธานสถาบันการสร้างชาติ (NBI)

เมืองพลวัต

การพัฒนาเมืองในอนาคตในรูปแบบของเมืองพลวัต ที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถอยู่ร่วมกับความเสี่ยงได้ จากการมีคนหลากหลายกลุ่ม เข้ามาใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ ควรปรับตัวอย่างไร ให้สามารถรับมือกับปัญหาพร้อมกับการฟื้นฟูสภาพของการพัฒนาเมืองควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และประชาชนมีความสุขในการดำรงชีวิต

ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - ๑๙

ต่อการพัฒนาเมือง ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของเมือง ในด้านกายภาพ สภาพสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งผลกระทบจะเกิดเป็นลูกโซ่ เนื่องจากความหนาแน่นของประชากร ส่งผลให้เกิดการกระจุกตัวของกิจกรรมทางสังคม ทำให้การแพร่ระบาดของโรคเป็นไปได้ง่าย เมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานไม่ดี จะไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการสาธารณสุขที่ดี กิจการหลายๆ แห่งต้องปิดตัวลง แรงงานตกงาน ต้องอพยพกลับภูมิลำเนาของตนเอง

ต้องปรับแนวคิดในการวางผังเมือง

ให้ขึ้นไปตามหลักการกำหนดนโยบาย สาธารณะและสามารถพัฒนาได้ โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในรูปแบบวิถีใหม่ กฎหมายในการกำหนดและพัฒนาย่าน ต้องเพิ่มความละเอียดของข้อมูลพื้นฐาน สะท้อนความเป็นอยู่และเศรษฐกิจท้องถิ่น ทบทวนการวางผังด้านบริการสาธารณะ ให้เกิดความเท่าเทียมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคน ที่เปลี่ยนแปลงไป

Resilient city

เมืองที่สามารถอยู่ได้กับความเสี่ยงทุกประเภท และไม่ล่มสลายลงหากเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เมืองพลวัต จึงต้องเป็นเมืองที่สามารถยืดหยุ่นปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เช่น ประชากรล้นโลก การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) น้ำท่วม น้ำแล้ง โรคระบาด และปัญหาประติศฐ์

เมืองพลวัตที่พร้อมรับมือกับความเสี่ยง

สามารถรับมือกับปัญหา พร้อมกับการฟื้นฟูสภาพของการพัฒนาเมืองควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดความยั่งยืน เป็นเมืองที่สนับสนุนให้คนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยกำหนดย่านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาเมือง

ภาคเศรษฐกิจชุมชน จะมีแนวทางขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอย่างไร เพื่อลดภาวะการย้ายเข้ามาทำงานในเมือง

โมเดล ๔ แบบในการพัฒนาชนบทและเมือง

- **โมเดลที่ ๑** พัฒนารูปแบบที่ยังไม่เจริญให้เป็นชนบทที่เจริญ Ru-Dev (Rural Development)
- **โมเดลที่ ๒** พัฒนารูปแบบที่ยังไม่เจริญให้เป็นเมืองที่เจริญ Ru-Ban (Rural to Urban)
- **โมเดลที่ ๓** พัฒนารูปแบบที่ยังไม่เจริญให้เชื่อมกับเมืองแต่ยังเป็นชนบทอยู่ Ru-Link (Rural Link Urban)
- **โมเดลที่ ๔** พัฒนาเมืองที่ยังไม่เจริญให้พัฒนาเป็นเมืองที่เจริญ Ur-Dev (Urban Development)

เน้น ๑๐ ส. ได้แก่ ส:อดทน ส:งสุข ส:อาด ส:มาย ส:ุขอนามัย ส:ำราญ ส:วยงาม ส:มองสร้างสรรค ส:ีชา ส:ืบสานวัฒนธรรม

หลังจากการเกิดวิกฤตโควิด - ๑๙ จากนี้ทิศทางของการพัฒนาเมือง ควรเป็นอย่างไรโดยเฉพาะเมืองขนาดใหญ่

เน้นหลัก "ชุมชนยั่งยืนด้วยตัวเอง" SSC : Self Sustained Community ที่สามารถเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจของประเทศ ในยามปกติได้ ในกรณีที่เกิดวิกฤตก็ switching ใหลสู่การพึ่งพาตนเอง มีปัจจัยสำหรับใช้ชีวิตเพียงพอและมีการออกแบบให้อยู่ในพื้นที่เมืองได้ รับมือกับวิกฤตมากกว่า ๖ เดือน โดยไม่พึ่งพาทายนอก โดยต้องมีการออกแบบ และเตรียมการล่วงหน้า

หลักคิดทางเศรษฐศาสตร์มาปรับใช้กับการพัฒนาเมือง

Economic Diversification

- **Agglomeration economies** สนับสนุนการจับคู่ ธุรกิจกันพบ แรงงานและชีพพลายเออร์ที่ต้องการง่ายกว่า
- **Resource Utilization** ทั้งทรัพยากรที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้, ใช้ประโยชน์จากประชาชนทุกคน
- **Capital Accumulation** ให้เมืองมีทรัพยากรและบุคลากรเพิ่มขึ้น และชนบทต้องสะสมทุนด้วย
- **People Movlization** เช่น migration facilitation

Economy of Scope
กิจกรรมที่หลากหลายประเภท ที่สามารถบูรณาการได้ มีต้นทุนต่ำ

Economy of Scale
ขนาดของกิจกรรมใหม่ที่จะเกิดประสิทธิภาพ หากขนาดเพิ่มขึ้นไป ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยลดลง

Economy of Speed
กิจกรรมที่ก่อผลต้องรวดเร็วทันใจ

Economy of Sphere
กิจกรรมที่ส่งเสริมเชื่อมโยงกัน โดยอาศัยพื้นที่เชื่อมโยงกัน

Economy of Strength
การหาจุดประสงค์ของท้องถิ่นที่ไม่เหมือนใคร แล้วเร้าทำจุดนั้น

เวทีเสวนาโดยผู้เชี่ยวชาญ

"RESILIENT & RECOVERY CITIES"

“ขับเคลื่อนเมือง สู่ความสุข ในยุคโควิด ๑๙”

ศส.ดร.ชยดม สรรพศรี

อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - ๑๙ ส่งผลกระทบต่อภาคผลิตได้มากที่สุด

สถานการณ์โรคโควิดเป็นเพียงปัจจัยลบที่เข้ามาซ้ำเติมเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการชะลอตัวมาระยะหนึ่งแล้วที่มีสาเหตุจากขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยถดถอยเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง จากเดิมที่ประเทศยังมีรายได้จากการท่องเที่ยวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การระบาดของโรคโควิดส่งผลต่อการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งก็มีการท่องเที่ยวก็ได้รับผลกระทบตามมาเช่นกัน อาทิ ร้านอาหาร โรงแรม การขนส่ง และการบริการสินค้าทางการท่องเที่ยวจำนวนมาก เมื่อเศรษฐกิจชะลอตัวไปมากกว่าเดิม ก็มีผลต่ออุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์ และการก่อสร้าง การหนี้สินของครัวเรือนและธุรกิจยังส่งผลกระทบต่อภาคการเงิน และสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตามยังมีอุตสาหกรรมและธุรกิจที่กลับสร้างรายได้ได้ดี คือ ธุรกิจออนไลน์ ธุรกิจส่งออก และเกษตรแปรรูป

เมืองพลวัตในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์เป็นอย่างไร และควรปรับตัวอย่างไรไม่ให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจอย่างในปัจจุบัน

เมืองต้องมีความหลากหลายและมีความเสมอภาค เพื่อรองรับความต้องการที่แตกต่างของคนที่จะเข้าไปอยู่ในเมือง เมืองที่ดีต้องมีการปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่น และรวดเร็ว ความเป็นเมืองที่พร้อมต่อการพัฒนาต้องมีการบูรณาการของกิจกรรมและธุรกรรม มีความสมดุล มีความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาเมืองต้องมีการลงทุนและพัฒนามากทุกภาคส่วน ทั้งธุรกิจใหม่ การศึกษาและคน สาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม อาชีพ รัชชาวัฒนธรรม ดั้งเดิมที่มีคุณค่า และรวมถึงมีแก้ไขเรื่องกฎระเบียบ เพื่อลดต้นทุนให้แก่ผู้ประกอบการ ผู้ลงทุน และผู้ผลิต

หลักความเป็นเมืองพลวัต (ในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์)

กับศิรัยได้ปานกลาง

การให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง และทำให้ประเทศกลับมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ควรเปลี่ยนหลักเกณฑ์อะไรบ้าง

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อนาคตของการพัฒนาประเทศ ต้องมีการทบทวน ปฏิรูป กฎและระเบียบทางกฎหมายที่สร้างต้นทุนให้ภาคประชาชนและภาคธุรกิจ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ในการทบทวนที่เป็นระบบ อาศัยเครื่องมือที่เรียกว่า Regulatory Guillotine เพื่อทบทวน กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกระบวนการงานทำงาน ใน ๒ มิติ คือ

- ๑. ด้านนิติศาสตร์ : การทบทวนความจำเป็น การทับซ้อน ความขัดแย้ง และความทันสมัยของกฎหมาย
- ๒. ด้านเศรษฐศาสตร์ : การทบทวนความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและธุรกิจ

ด้วยการวิเคราะห์แบบบูรณาการนี้ จะนำไปสู่ ภัยกลไก คอขวด และปรับปรุงขั้นตอนทางกฎหมาย เพื่ออำนวยความสะดวกต่อประชาชนและภาคธุรกิจ เพื่อดึงดูดเม็ดเงินลงทุนและสร้างทรัพยากรมนุษย์ ในการฟื้นฟูประเทศ

นายยุทธศักดิ์ สุภาส

ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด ๑๙ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวมากน้อยแค่ไหน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของประเทศ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการห้ามเดินทาง การห้ามเคลื่อนย้ายผู้คน การห้ามรวมพลจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการปิดน่านฟ้าของประเทศ นักท่องเที่ยวลดน้อยลง การเดินทางระหว่างประเทศ มีข้อจำกัด ทำให้ประเทศสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวไปครึ่งหนึ่ง

ธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกหรือไม่

แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว จะเป็นการสร้างมูลค่าและความยั่งยืน โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองรอง การกระจายให้เกิดสมดุลมิติของพื้นที่ที่สอดคล้องกับเรื่องของการเปิดประเทศ เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญกับประสบการณ์มากกว่าราคา มีขั้นตอนการดำเนินงานบนพื้นฐานความปลอดภัย โดยได้เริ่มทดลองจากภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ และสามารถเปิดพื้นที่เพิ่มเติมได้อีก ความสำเร็จของภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ มี ๒ ระยะ คือ ระยะแรก เรื่องความปลอดภัย ระยะที่ ๒ เป็นความสำเร็จในมิติของด้านเศรษฐกิจ สิ่งที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพยายามขับเคลื่อนให้อยู่ภายใต้พื้นฐานของความปลอดภัย เมื่อเปิดประเทศ คนไทยปลอดภัย นักท่องเที่ยวพอใจ เศรษฐกิจไทย การท่องเที่ยวไทยสามารถเดินทางหน้าสร้างความมั่งคั่ง

เมืองแห่งพลวัตการท่องเที่ยว ควรมีพื้นฐานอย่างไร และในอนาคตควรมีการพัฒนาอย่างไร

เมืองปลอดภัย จึงต้องมีมาตรฐานดูแลสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ มิติ ให้เกิดความยั่งยืน และต้องเป็นเมืองที่สร้างประสบการณ์อย่างมีคุณค่า เมื่อเราเป็นเมืองพลวัตแล้ว การให้บริการในพื้นที่ การจัดรูปเมืองผังเมืองต่าง ๆ จะสร้างความประทับใจและสร้างคุณค่ากับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา เราต้องอยู่อย่างมีความสุขมีผลผลิตเกิดขึ้นมีผลประโยชน์ที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน นี่คือนโยบายแห่งพลวัตการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

นายตฤชา พิชยพันธ์ เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Resilient City : เมืองก้าวหน้าอย่างปลอดภัย ล้มแล้วลุกไว

เมืองยืดหยุ่น (Resilient City) มีปัจจัยที่ต้องพิจารณา คือ **ตัวเมืองมีความเพียงพอที่จะตอบสนองต่อภาวะวิกฤตได้ และเดินไปข้างหน้าให้ได้เร็ว** ซึ่งเป็นแนวคิดหลัก ๆ ของการทำ Resilient City โดยยังต้องคำนึงถึง Smart City และเมืองน่าอยู่ด้วย สำหรับปัจจัยหลัก ๆ ในการทำ Resilient City มี ๔ มิติ ๑) จะต้องดูแลสุขภาพของคน มีพื้นที่สีเขียว ให้คนสามารถออกกำลังกายได้ ๒) มิติทางเศรษฐกิจโดยการกระจายแหล่งงาน สร้างแหล่งงานภายในเมือง ๓) เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ระบบขนส่ง ระบบระบายน้ำ น้ำเสีย หรือขยะ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการศึกษา สุขภาพ ๔) ภาวะความเป็นผู้นำของผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาเมือง เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะการพัฒนาเมืองในอนาคตเป็นระดับพื้นที่ ดังนั้น ผู้นำในระดับพื้นที่จำเป็นต้องเข้าใจในพื้นที่นั้น ๆ

<<อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า ๑๙ - ๒๑

ปัจจัยสร้างเมืองยืดหยุ่น (Resilient city)

๔ มิติ

๑๒ ปัจจัย

Health And wellbeing		สุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> ปัจจัยความเปราะบางขั้นต่ำของมนุษย์ อาชีพและการจ้างงานที่หลากหลาย ความปลอดภัยต่อชีวิตของมนุษย์และสุขภาพที่ดี
	Economy And Society	สังคมและเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> เศรษฐกิจที่ยั่งยืน ความปลอดภัยครอบคลุมและหลักกฎหมาย อัตลักษณ์ของเมืองและการสนับสนุนจากชุมชน
Infrastructure And Environment		โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> การลดความเปราะบาง การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้
	Leadership And Strategy	ภาวะผู้นำ และยุทธศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> ภาวะผู้นำและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ พลังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวางแผนการพัฒนาแบบบูรณาการ

ผศ.ดร.นิรมล เสรีสกุล ผู้อำนวยการศูนย์ออกแบบพัฒนาเมือง UDDC
The Great Reset รีเซ็ตเมืองใหม่จากภัยโรคระบาด

โรคระบาดและความกังวลเรื่องสุขภาพ มีอิทธิพลในการสร้างหลักการและมาตรฐานการวางผังเมืองและการออกแบบเมืองมาโดยตลอด (The Great Sanitary Awakening & The Great Urban Reset) อาจเนื่องมาจากเมืองในอดีตไม่ได้ถูกวางแผนเพื่อรับมือกับกระบวนการกลายเป็นเมืองที่ใหญ่ อาคารบ้านเรือนจึงมีสภาพที่แออัด แสงแดดส่องไม่ถึง มีถนนที่คับแคบ คดเคี้ยว สภาพแวดล้อมเมืองทำให้เมืองกลายเป็นการเพาะเชื้อโรค มีหลายเมืองที่พยายามผลักดันแนวคิดเมือง ๑๕ นาที สำคัญคือ พื้นที่รอบบ้านในระยะเวลา ๑๕ นาที หรือประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร

สาธารณูปการในชีวิตประจำวัน เช่น ร้านค้า สวนสาธารณะ และพื้นที่การเรียนรู้ ฯลฯ ต้องสามารถเชื่อมโยงด้วยทางเท้าและทางจักรยาน ที่มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ในระยะทางที่สั้น ๆ จากบ้าน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพยุงเศรษฐกิจท้องถิ่น และการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ แบบกระจายไม่รวมศูนย์ เข้าถึงในทุกย่าน จะทำให้คนทนต่อวิกฤตสุขภาพความเครียดได้มากขึ้น มีวิถีชีวิตที่กระฉับกระเฉง ทำให้เศรษฐกิจของเมืองยังไปต่อได้ <<อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า ๒๒ - ๒๗

เมือง ๑๕ นาที

ดร.อริป พีชานนท์ รองประธานกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
ขับเคลื่อนเมืองสู่ความสุขในยุคโควิด

การเปลี่ยนแปลงของเมืองหลังสถานการณ์โควิด ๑๙ มี ๔ ประเด็นดังนี้ คือ
๑) การใช้ประโยชน์ที่ดิน กรุงเทพฯ จะขยายพื้นที่ไปสู่รอบนอกมากขึ้น ตจว.การใช้พื้นที่ในเขตเมือง จะมากกว่าพื้นที่ในชนบท ๒) รูปแบบการพัฒนา กรุงเทพฯ สิ่งปลูกสร้าง จะพัฒนาทั้งแนวราบ และแนวสูง ต่างจังหวัดการพัฒนาเป็นในรูปแบบแนวราบมากกว่าแนวสูง ๓) ขนาดครัวเรือน ประเทศไทยจะเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้การพัฒนาที่อยู่อาศัย จะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว ๔) ประโยชน์ใช้สอยภายในบ้าน พื้นที่ในบ้านจะมีขนาดที่กว้างขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนมาใช้ประโยชน์ในการทำงานได้ง่าย มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ รูปแบบการทำงานแบบไร้สัมผัส การดูแลเรื่องสุขภาพ และความปลอดภัย มีระบบอินเทอร์เน็ตเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน

การดำรงชีวิตจะเรียบง่ายแต่ครบทุกองค์ประกอบอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การประชุม ที่สามารถจัดผ่านระบบออนไลน์ได้ และหลังจากสถานการณ์โควิด - ๑๙ ประชาชนจะคำนึงถึงเรื่อง สุขภาพอนามัย และความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น <<อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า ๒๘ - ๓๒

คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของเมืองหลังสถานการณ์โควิด ๑๙

<p>๑ การใช้ประโยชน์ที่ดิน</p> <p>กรุงเทพฯ พื้นที่รอบนอก > พื้นที่ศูนย์กลางเศรษฐกิจ จังหวัด : เมืองใหญ่ + พื้นที่เมือง > พื้นที่ชนบท</p>	<p>๒ รูปแบบการพัฒนา</p> <p>กรุงเทพฯ : การพัฒนา แนวราบ = แนวสูง จังหวัด : แนวราบ > แนวสูง</p>
<p>๓ ขนาดครอบครัว</p> <p>ครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ขนาดครัวเรือนเล็กลง</p>	<p>๔ ประโยชน์ใช้สอยภายในบ้าน </p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำงานจากที่บ้าน - การปรับเปลี่ยนบ้านเป็นพื้นที่ทำงาน - ไร้สัมผัส ดูแลเรื่องสุขภาพ ความปลอดภัย - การทำงานในรูปแบบออนไลน์

นายอรรถพร คบคงสันติ ประธานบริษัท T.R.O.P (ทรูออฟ) จำกัด

One Problem : Limitless solutions

การแก้ปัญหาพื้นที่สีเขียวที่ลดลง ไม่มีพื้นที่สีเขียวผืนใหญ่ ยกตัวอย่าง ประเทศจีน
แก้ปัญหาด้วยการกำหนดให้เอกชนต้องทำพื้นที่สีเขียวหน้าโครงการตัวเองเป็นการตอบแทน
เมื่อนำมาต่อ ๆ กันจากพื้นเล็ก ๆ ก็กลายเป็นพื้นที่ใหญ่ได้สิ่งที่ตามมาคือคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แม้แต่นก
ที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศน์นี้ก็ได้รับประโยชน์ไปด้วย <<อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า ๓๓ - ๓๗

โครงการ “NIWA” ประเทศจีน
สร้างพื้นที่สีเขียวเป็นจุดที่พักของนก

นายแพทย์สมชาย พิระปรกรณ์ ประธานอนุกรรมการวิชาการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ
พื้นคืนสภาพ “เมืองแห่งความสุขของทุกคน” ท่ามกลางโรคโควิด - ๑๙

“เมืองแห่งความสุขของทุกคน” คือเป้าหมายสำคัญของมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๕๙ มติที่ ๙.๒ “การจัดการและพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนและเมืองเพื่อสุขภาวะ” มติดังกล่าวเห็นว่าการพัฒนาเมืองอย่างถูกต้องย่อมจะสร้างสุขภาวะ มิใช่ทำลายสุขภาวะ โดยรับทราบว่าการพัฒนาที่อยู่อาศัยนั้นเป็นหัวใจของการพัฒนาเมือง และตระหนักดีว่า สุขภาวะ หรือสุขภาพ หรือความสุขของมนุษย์นั้นมี ๔ มิติที่เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมได้แก่ ๑) ทางกาย คือ แข็งแรง ไม่ป่วยไข้ ๒) ทางจิต คือ สุขใจไร้กังวล ๓) ทางสังคม คือ ผู้คนอยู่ร่วมกันดี ๔) ทางปัญญา คือ เข้าใจเหตุผล จิตใจดีงาม เอื้อเพื่อเผื่อแผ่

การสร้างเมืองแห่งความสุขของทุกคนให้สำเร็จ ต้องบริหารจัดการอย่างมีเอกภาพ กำหนดนโยบายด้านที่อยู่อาศัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบการเงินเคหการที่สนับสนุนให้ทุกคนสามารถมีที่อยู่อาศัย วางแผนพัฒนาโดยเชื่อมโยงทุกมิติของการอยู่อาศัยและสุขภาวะ และในการทำงานระดับเมืองและระดับจังหวัดต้องจัดทำผังเมืองและแผนพัฒนาเมืองที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ มีการปรับปรุงหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระดมความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน

“เมืองแห่งความสุขของทุกคน” จึงเป็นเรื่องของคนทุกคนทุกฐานะที่มาอาศัยหรือใช้ประโยชน์เมือง ไม่ใช่เรื่องของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และยังรวมถึงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้สร้างสุขภาวะด้วย เช่น ให้ส่งเสริมการเดิน การใช้จักรยาน กิจกรรมทางกาย ให้มีพื้นที่เล่นที่ดีสำหรับเด็ก เป็นต้น <<อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า ๓๘ - ๔๐

การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนและเมืองเพื่อสุขภาวะ

สุขภาวะ มี ๔ มิติ

- ทางกาย ⇨ คุณภาพชีวิตที่ดี
- ทางจิต ⇨ จิตใจมีความสุข
- ทางสังคม ⇨ สิ่งแวดล้อมดี อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- ทางปัญญา ⇨ ผู้คนเข้าใจสรรพสิ่งอย่างเป็นจริง

มติที่อยู่อาศัยและการจัดการพื้นที่สาธารณะ

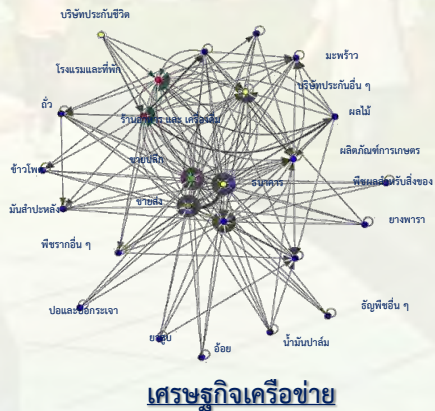
- การจัดระบบและโครงสร้างเพื่อส่งเสริมการเดินและการใช้จักรยานในชีวิตประจำวัน
- การจัดการและพัฒนาที่อยู่อาศัย ชุมชน และเมืองเพื่อสุขภาวะ
- การส่งเสริมให้คนไทยทุกช่วงวัยมีกิจกรรมทางกายเพิ่มขึ้น
- การพัฒนาพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา
- การร่วมสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเพื่อสุขภาวะสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

นายณัฐพร จาตุศรีพิทักษ์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา
Towards a resilient country : จากเมืองที่ยืดหยุ่นสู่ประเทศที่ยั่งยืน

ประเทศที่มีความยืดหยุ่นสามารถรับแรงกระแทกได้ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้เร็ว และฟื้นตัวกลับมาได้เร็ว การที่เราจะเป็น Resilient Country ได้นั้น เริ่มจากการทำให้เมืองเป็น Resilient City ต้องทำให้ ระดับชุมชนมี Local Economy ที่เข้มแข็ง โดยการสร้างโครงข่ายของกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้มีความเชื่อมโยงกันและเสริมซึ่งกันและกัน โดย ๑) ลดการเติบโตแบบกระจุกเพื่อกระจายความเสี่ยง ๒) กระจายอำนาจ กระจายความเจริญ ๓) พึ่งพาตัวเองได้สูง ๔) พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส ภาคการเกษตรเปลี่ยนจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิมเป็นเกษตรผสมผสาน การเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน และกระตุ้นอุปสงค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ภาคการเกษตร เพื่อการเตรียมตัวรับมือ คือคนปรับตัวสู่ New Normal การใช้ชีวิตที่มีทิศทางไปในทางที่ดีขึ้นและพัฒนาสู่ Smart City หรือเมืองใน ๑๕ นาที ที่คนในเมืองสามารถเดินทางไปทำงานใช้ชีวิต หรือพักผ่อนได้ในเวลาไม่เกิน ๑๕ นาที การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ดีบวกกับการวางผังเมืองที่ดีนำไปสู่ Resilient City และจะนำไปสู่ Resilient Country ในที่สุด <<อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า ๔๑ - ๔๒

การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างเป็นเครือข่าย (Network)
มีการเติบโตที่เกื้อหนุนกัน ไม่ใช่การโตแบบจุด ๆ โตแบบเดี่ยว ๆ

นายรัชพล สุนทรอาจารย์ กรรมการผู้จัดการบริษัท Landscape Collaboration จำกัด
“In-betweenness” Landscape Architecture as Adaptive tool for resilience

คุณสมบัติอย่างแรกของงานภูมิสถาปัตยกรรม คือ การจัดการที่วางระหว่างอาคารกับพื้นที่ธรรมชาติเข้าด้วยกัน และสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเมือง เพื่อให้ตอบรับกับความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาวะวิกฤต และสภาพการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถที่จะเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา (Grow and Evolve over time) และสามารถเชื่อมโยงธรรมชาติและผู้คนเข้าด้วยกัน ส่วนในเรื่องของ Resilient เป็นเรื่องของ Mindset ต้องมีการเตรียมความพร้อมรับรู้อะไรจะอยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้น ต้องยอมเสียบางอย่างเพื่อยอมรับและอยู่กับสถานที่ที่วิกฤต เราสามารถมองทุกอย่างให้มีความยืดหยุ่น มองถึงการเปลี่ยนแปลงและความเชื่อมโยงของธรรมชาติกับผู้คนและพื้นที่โดยรอบ บริบทของเมืองพื้นที่เหล่านี้จะตอบโจทย์ในเรื่องของ Resilient

<<อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า ๔๓ - ๔๘

โครงการ “พาสาน” อาคารสัญลักษณ์ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา
ปฏิมากรรมออกแบบให้ใช้เป็นจุดอ้างอิงระดับน้ำขึ้นลงได้

ดร.พันธุ์อาจ ชัยรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน)
ย่านนวัตกรรม : โอกาสและอนาคตการเติบโตของเศรษฐกิจเมือง

การสร้างย่านนวัตกรรมมีความสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน เพิ่มโอกาสเติบโตทางธุรกิจภายในประเทศไทย ซึ่งมีความเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่ระดับจุลภาคและมหภาคอย่างแท้จริง สำหรับการพัฒนาย่านนวัตกรรมนั้น มุ่งเน้นการพัฒนาสินทรัพย์บนพื้นที่ที่มีศักยภาพซึ่งแบ่งสินทรัพย์ดังกล่าวออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) สินทรัพย์เชิงกายภาพ (Physical assets) ๒) สินทรัพย์ด้านเศรษฐกิจศาสตร์หรือเศรษฐกิจ (Economic assets) ๓) สินทรัพย์ด้านเครือข่าย (Network assets) เชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างพื้นฐาน ทางกายภาพกับผู้ที่อยู่อาศัยร่วมกันทำให้เกิดประชาคม สังคม และครอบครัว

ดังนั้น การทำย่านนวัตกรรม คือ การทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น (Quality of life) ประชาคมอยู่อย่างมีความสุข ทั้งนี้ ย่านนวัตกรรมไม่ควรเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพอย่างเดียว ต้องสอดประสานสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์เดิมไว้ด้วย เมื่อคุณภาพชีวิตดีขึ้นก็จะดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง เข้าไปใช้พื้นที่ย่าน ทำให้ธุรกิจใหม่เกิดขึ้น (Startup) และเป็นพื้นที่ที่ทำให้เกิดนวัตกรรม (Innovation) <<อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า ๔๙ - ๕๕

การสร้างย่านนวัตกรรม

สินทรัพย์เชิงกายภาพ (Physical Assets)

- โครงสร้างพื้นฐาน เช่น อาคาร สถานที่ Lab หรือ Co-working space เครื่องจักรที่เอามาตั้ง และกลายเป็นพื้นที่การเรียนรู้แนวใหม่เป็นพื้นที่เปิดสำหรับนวัตกรรมหรือคนที่เข้าไปในแต่ละสาขาเข้ามาทำงานและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน

สินทรัพย์ด้านเศรษฐกิจศาสตร์ หรือเศรษฐกิจ (Economic Assets)

- ย่านเศรษฐกิจเช่นย่านการแพทย์ ย่านเกษตรกรรม ในเขตเมือง ย่านอุตสาหกรรม ในเมือง โดยมีนวัตกรรมหรือคนแต่ละสาขาอาชีพเข้าใช้โครงสร้างพื้นฐานหรือสินทรัพย์ทางกายภาพในพื้นที่ เป็นจุดหรือสะพานเชื่อมระหว่างนวัตกรรมกับเมือง

สินทรัพย์ด้านเครือข่าย (Network Assets)

- การเชื่อมโยงกันระหว่างโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพกับคนที่อยู่อาศัยและทำงานในย่านต่าง ๆ ทำให้เกิดเป็นประชาคมสังคม ครอบครัว ทำงานอยู่ร่วมกัน

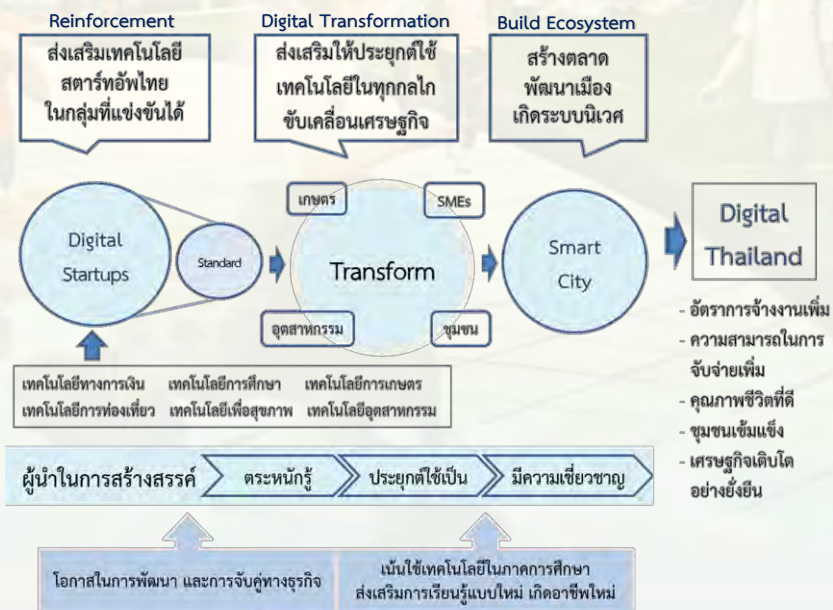

ผศ.ดร.ณัฐพล นิมมานพิชรีรินทร์ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล
เศรษฐกิจดิจิทัลในวันที่ถูกเร่งรัดให้รีบเติบโต

ปัจจุบัน Big Data หรือข้อมูลขนาดใหญ่มีความสำคัญ และทำให้เกิด Application ที่ใช้ในธุรกิจและชีวิตประจำวัน การ Disrupt ทางเทคโนโลยี ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่คนไทยต้องพร้อมรองรับการทำงานในยุคปัจจุบัน ที่มีการใช้เทคโนโลยีในการทำงานแทนมนุษย์ และมีการทำงานใกล้เคียงกับมนุษย์มากขึ้นทุกขณะ การพัฒนาสิ่งเหล่านี้เป็นเทคโนโลยีที่เรียกว่า Cobot หรือการทำงานของ Machine ควบคู่กับการสั่งงานของคนผ่านระบบข้อมูลที่มี และใช้ AI ในการสั่งการ ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นเรื่องใกล้ตัว และราคาถูกลง หากเราจะทำให้เกิดตามนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ หรือเป็นประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันได้ ต้องวิเคราะห์ว่าประเทศไทยจะกำหนด Positioning. แบบใด เนื่องจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้เกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ที่สามารถส่งผลกระทบต่อมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมเดิม การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้จะทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งจะต้องเตรียมพร้อมคนให้มีความรู้ เข้าใจทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจที่เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล สังคมดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เข้ามา Disrupt ในครั้งนี้ เราจะก้าวผ่านพ้นไปได้ถ้าเรามีวิสัยทัศน์ และมีแผนงานที่ชัดเจน <<อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า ๖๐ - ๖๒

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลด้านต่าง ๆ มาใช้จะทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่

- อัตราการจ้างงานเพิ่ม
- ความสามารถในการจับจ่ายเพิ่ม
- คุณภาพชีวิตที่ดี
- ชุมชนเข้มแข็ง
- เศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืน

● ผศ.ดร. วิจิตรบุษบา มารมย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเมืองพลวัต (Resilient City)

ประเด็นคำถามที่ ๑

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - ๑๙ ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน และการแพร่ระบาดดังกล่าว เป็นข้อจำกัดในการพัฒนาเมืองหรือกระทบต่อการวางผังเมืองหรือไม่ อย่างไร

หากมองผ่านมุมมองการจัดการความเสี่ยงไวรัสโควิด - ๑๙ คือ Biological Hazard และเมืองคือ hotspot ของการแพร่ระบาด เพราะว่ามีความหนาแน่นของประชากร มีความกระจุกตัวของกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ มีการเดินทางที่สะดวกสบาย ทำให้การแพร่ระบาดของโรคเป็นไปได้ง่าย และเมื่อใช้แนวคิด Resilient City วิเคราะห์ผลกระทบของเมือง จะแบ่งได้เป็น ๒ ประเด็น คือ

๑. ผลกระทบของเมืองขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของเมือง เวลามองเมือง ไม่ได้หมายถึงด้านกายภาพด้านเดียว แต่ต้องมองไปถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจด้วย เมืองทั่วโลกได้รับผลกระทบมาก เช่น อิตาลี ซึ่งมีกลุ่มเปราะบาง คือ สังคมผู้สูงอายุ ทำให้คนในเมืองเจ็บป่วยและล้มตายเป็นจำนวนมาก หรือเมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ดี เช่น เมืองทางแอฟริกา ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการสาธารณสุขได้ หรือเมืองที่พึ่งพาระบบเศรษฐกิจหลักเป็นภาคบริการ แรงงานต่าง ๆ ที่อยู่ในระบบไม่สามารถเว้นระยะห่างในการทำงานได้ การจัดการกับเรื่องนี้ก็就会有ความซับซ้อน

๒. เนื่องจากเมืองเป็น Complex System ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นลูกโซ่ เช่น เมืองที่พึ่งพิงเศรษฐกิจหลักเพียง ๑ หรือ ๒ ประเภท เท่านั้น เช่น อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือเศรษฐกิจด้านการบริการ หรือการท่องเที่ยวจะได้รับผลกระทบสูงมากกว่าเมืองที่มีเศรษฐกิจที่หลากหลาย เช่น ประเทศไทยที่พึ่งพาระบบเศรษฐกิจภาคบริการการท่องเที่ยวเป็นหลัก เมืองจะได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ทำให้กิจการหลาย ๆ แห่งปิดตัวลง เกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่ ทำให้แรงงานตกงาน แรงงานต้องอพยพกลับภูมิลำเนาของตนเอง เพื่อหางานใหม่ทำหรือส่วนใหญ่จะตั้งหลักรองงานเดิม หากแรงงานเหล่านั้น ยังไม่สามารถกลับเข้ามาทำงานในภาคบริการได้ จนจำเป็นต้องเปลี่ยนงานไป เมืองก็จะสูญเสียแรงงานที่มีฝีมือเหล่านั้น ในที่สุดการฟื้นฟูเศรษฐกิจก็จะยากขึ้น หรือแม้แต่เชิงกายภาพที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศูนย์กลางธุรกิจ ตอนนี้หลายบริษัทเริ่มคิดแล้วว่า ในอนาคตจะไม่ต้องการพื้นที่สำนักงานขนาดใหญ่ในเมืองขนาดเท่าเดิมอีกต่อไป เพราะพนักงานบางส่วนสามารถทำงานที่บ้านได้ เป็นการลดค่าใช้จ่ายบริษัท ย่านศูนย์กลางธุรกิจก็อาจจะได้รับผลกระทบในระยะยาว ดังนั้น การพัฒนาเมืองต้องมาคิดว่าเมืองของเราจะปรับอย่างไรได้บ้าง เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้คุ้มกับโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่ได้วางไว้แล้ว

ประเด็นคำถามที่ ๒

เมืองพลวัต หมายถึงอะไร

Resilient City คือ เมืองที่สามารถอยู่ได้กับความเสี่ยงในอนาคต ไม่ล่มสลายลง ทั่วโลกใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนา โดยในแต่ละประเทศจะวางแผนไว้ว่าในอนาคตระยะสั้น ระยะยาว แต่ละเมืองในประเทศเขาจะพบกับความเสี่ยงอะไรบ้าง เมืองพลวัต คือ เมืองที่ปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลง โดยตั้งอยู่บนหลักการ ๒D คือ

๑. D - Dynamic หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเมืองในอนาคตจะมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งในระดับสากลเมืองกลายเป็นตัวแทนของประเทศ ปัญหาของเมืองที่จะเกิดขึ้น คือ (๑) ประชากรจะล้นโลก อีก ๓๐ ปีข้างหน้าจะไม่มีอาหารเพียงพอสำหรับประชากร (๒) สถานะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) เช่น น้ำท่วม น้ำแล้ง และความร้อน เป็นต้น (๓) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หุ่นยนต์จะต้องมาแทนแรงงานมนุษย์ และ (๔) โโรคระบาด (Pandemic) เป็นต้น

๒. D - Diversity คือ ความหลากหลายของสังคมและเศรษฐกิจของเมืองที่เพิ่มขึ้น มีลักษณะพลวัตการปรับตัวตามหลักเมืองพลวัตเน้นการพัฒนาเมืองให้สนับสนุนความหลากหลายในอนาคต **กล่าวโดยสรุปคือ Resilient City** ไม่ใช่เมืองที่ดีในยามปกติเท่านั้น แต่ต้องดีในภาวะวิกฤตเช่นเดียวกัน มีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเมืองพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤต ลดความเสี่ยงเปลี่ยนเป็นโอกาสการพัฒนาเมืองรูปแบบใหม่ ๆ ลดความเสี่ยงต่าง ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในเมือง เป็นความท้าทายในการบริหารจัดการเมือง ซึ่งผู้บริหารเมืองต้องฉายความเป็นเมืองในอนาคตข้างหน้า ต้องเชื่อมโยงปัญหาและทางแก้ไขเมืองในอนาคตได้ เป็นโจทย์ที่ผู้บริหารเมืองต้องเตรียมรับมือในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต่อไป

ประเด็นคำถามที่ ๓

เมืองต้องปรับตัวให้ผู้คนรอดจากโควิดตามนโยบายสาธารณสุขและสามารถพัฒนาได้ ดังนั้นการวางผังเมืองต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด ทฤษฎีในการวางผังทางกายภาพหรือไม่อย่างไร

ผังเมืองมีบทบาทในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของเมือง ในฐานะที่ผังเมือง คือ กลไกอย่างหนึ่งของการพัฒนาเมืองซึ่งรัฐโดยหลักการแล้วจะมีภารกิจหลักอยู่ ๒ ประการ คือ ๑. การสร้างความมั่นคงและปลอดภัยให้กับประชาชน และ ๒. การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รักษาวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมซึ่งผังเมืองเป็นกลไกที่ทำให้รัฐทำภารกิจทั้งสองได้ ดังนั้น ผังเมืองที่จะตอบโจทย์ New Normal สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเด็น คือ

ประเด็นระยะสั้น คือ ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผังเมือง มี ๒ ประเด็น กล่าวคือ ความครอบคลุมและความละเอียด

- ความครอบคลุม เช่น ขาดการบรรจุประเภทกิจการอุตสาหกรรมบางประเภทที่สังคมต้องการปรับตัวในการกำหนด Zoning กฎหมายยังไม่ได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนไปจากผลกระทบโควิด - ๑๙

- ความละเอียด คือ การเก็บข้อมูล ประเภทอาคาร ควรมีการเก็บรายละเอียดเชิงประเภทรุรกิจกิจการต่าง ๆ ให้ละเอียดขึ้น สะท้อนความเป็นอยู่คนท้องถิ่นอย่างละเอียดขึ้น เพื่อให้เข้าใจผลกระทบและวางแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นได้ เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน

ประเด็นระยะกลาง หรือระยะยาว ผังเมืองควรตั้งอยู่บนหลักการ การให้บริการสาธารณะที่เป็นสากลมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัก Equality และหลัก Adaptation ขอยกตัวอย่างงานที่ทำร่วมกับสหราชอาณาจักรและกรุงเทพมหานคร โครงการ Global Future Cities โครงการการวางผังรอบบริเวณขนส่งมวลชนบางหัวหรือ TOD ที่มีการวางผังสนับสนุนการให้เกิดความเท่าเทียมกัน Equitable TOD และมีเป้าหมายเพื่อฟื้นฟูเมืองจากผลกระทบโควิด - ๑๙ รวมไปถึงสร้าง Resilient City ลดผลกระทบจากวิกฤตในอนาคต ทั้งน้ำท่วมและโลกร้อน โดยการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน ต้องเกิดความเท่าเทียมกันสำหรับเจ้าของพื้นที่เดิม

และเพิ่มโอกาสให้คนนอกพื้นที่ด้วย ในการวางผังจะมีการกันพื้นที่ไว้ส่วนหนึ่งเพื่อพัฒนาเป็นย่านพลวัต โดยกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร มีการประเมินผลกระทบ และศักยภาพหลายด้าน ทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และต้องการทำให้เกิด Job – Housing Balance เพื่อให้คนลดภาระการเดินทางและพื้นที่พุง่ายกว่าเวลาเกิดวิกฤต รวมไปถึงการใช้ Land Value Capture เพื่อให้ประชาชนหรือเอกชนมีโอกาสในการเข้ามาให้บริการสาธารณะแก่ภาครัฐไม่ว่าจะเป็น Affordable Housing, Public Space เป็นต้น ซึ่งการทำย่านพลวัตนี้ น่าจะสามารถนำไปใช้เป็น Model ในการพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ได้ในอนาคต

ประเด็นคำถามที่ ๔

การพัฒนาเมืองในอนาคตในรูปแบบของเมืองพลวัตที่พร้อมรับมือกับความเสี่ยงจากการมีคนหลากหลายกลุ่มเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ ควรปรับตัวอย่างไร ให้สามารถรับมือกับปัญหาพร้อมกับการฟื้นฟูสถานะของการพัฒนาเมืองควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและประชาชนมีความสุขในการดำรงชีวิต

เมืองพลวัต หรือ เมืองปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่เฉพาะเรื่องโควิด – ๑๙ แต่การเปลี่ยนแปลงที่แนวคิดเมืองพลวัตใช้จะเป็นระดับสากล หรือ Global Change ซึ่งการเปลี่ยนแปลงระดับสากลนั้นจะมีอยู่ ๒ ประเด็นที่สำคัญ คือ

ประเด็นที่ ๑ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรสำหรับเมือง อัตราการเกิดของคนลดลง แต่ประชากรที่จะมาอยู่ในเมืองเพิ่มขึ้น พฤติกรรมทางเศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงเมืองค่อย ๆ เปลี่ยนไป

ประเด็นที่ ๒ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศจะเปลี่ยนไป เกิดความร้อน น้ำท่วม น้ำแล้งที่แปรปรวนมากขึ้น น้ำทะเลหนุนค่อย ๆ กระทบคุณภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติลดลงและทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่จะมีมูลค่าสูงขึ้น เช่น การเกิดหน้าแล้งจัดที่จังหวัดภูเก็ตในอดีต ในฤดูการท่องเที่ยวทำให้ราคาน้ำจืดเพิ่มขึ้นสูงมาก ผู้ประกอบการอาจพอมีย้ายในการซื้อน้ำอุปโภคบริโภค แต่ประชาชนไม่สามารถซื้อได้

เมืองพลวัต คือ เมืองที่มีการสนับสนุนให้คนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มี ๒ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การวางผังเมืองแบบพลวัต หรือ Resilient Spatial Planning and Adaptive Governance ซึ่งเคยได้ศึกษาร่วมกับทางองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมโยธาธิการและผังเมือง เพื่อวิเคราะห์ระบบผังเมืองของไทย มีความพลวัตหรือไม่ พร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงในอนาคตหรือไม่ จากการศึกษาได้มีข้อเสนอระบบผังเมืองแบบใหม่ กำหนดย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความพลวัต หรือ Resilient Zoning มาปรับใช้ใน Zone ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาและอนุรักษ์ที่เหมาะสม แต่มีความเสี่ยงด้านน้ำท่วม น้ำแล้ง เป็นพื้นที่เปราะบาง เช่น ที่เป็นรอยต่อเมือง จึงมีการเสนอการกำหนดผังเมืองแบบใหม่ คือ การวิเคราะห์ความเสี่ยงของพื้นที่อย่างรอบด้าน ปรับใช้ผังเมืองและออกแบบอาคารที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ปรับใช้กฎหมายผังเมืองให้ยืดหยุ่นมากขึ้น เป็นพื้นที่ที่ควรเฝ้าระวังสูง แต่ก็ควรมีการอนุรักษ์พร้อมไปกับการพัฒนาเมืองให้ชุมชนอยู่อาศัยได้อย่างเหมาะสมเช่นกัน

ประเด็นที่ ๒ การเชื่อมโยงการพัฒนาเมืองและชนบท ตัวอย่างจากงานที่ทำร่วมกับญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา เมืองกับชนบทไม่ควรพัฒนาแยกกัน จากพระราชบัญญัติการผังเมืองฉบับใหม่ การวางผังเมืองจะมีสองรูปแบบ คือ (๑) ผังนโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ และ (๒) ผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีการจัดทำแผนผังแสดงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงควรมีการวิเคราะห์ และแสดงความเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำ อาหาร พลังงาน เป็นต้น จากชนบทสู่เมือง ควรวิเคราะห์ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติกับเศรษฐกิจของเมือง เพื่อให้เห็นต้นทุนของการพัฒนาเมือง ซึ่งเมืองต้องพึ่งพาชนบทจะทำให้เมืองมีความ Resilient ควบคู่ไปกับชนบท โดยใช้มาตรการทางผังเมืองต่าง ๆ ได้

กล่าวโดยสรุป กรมโยธาธิการและผังเมืองมีเครื่องมือต่าง ๆ ในการพัฒนาเมือง ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือทางกฎหมายหรือธรรมนุญาว่าด้วยการผังเมือง ซึ่งมีโอกาสในการผลักดัน Resilient and Sustainable City ได้สูงมาก เช่น ธรรมนุญาว่าด้วยการผังเมืองมีหลักการพื้นฐานที่มีความสอดคล้องกับหลักการเมืองพลวัตหลายประเด็น มีความเป็นสากล ซึ่งกรมโยธาธิการและผังเมืองสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวางผัง เพื่อทำให้เกิดเมืองพลวัต โดยกรมฯ สามารถทำงานประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้มากขึ้น หากเราสามารถทำงานได้อย่างมีระบบตามที่กล่าวไว้ข้างต้น รวมทั้งมีการเชื่อมโยงความร่วมมือและการบูรณาการการทำงานร่วมกันก็สามารถพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองพลวัตและยั่งยืนได้อย่างแน่นอนในอนาคต

(สามารถรับชมเนื้อหา Forum เวทีสนทนา โดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง ๔ ท่าน ผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ประธานสถาบันการสร้างชาติ (NBI)

ประเด็นคำถามที่ ๑

ภาคเศรษฐกิจชุมชน สังคมชนบท จะมีแนวทางขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนอย่างไร ให้มีความยั่งยืนเพื่อลดภาวะการอพยพเข้ามาทำงานในเมืองได้

ก่อนวิกฤตโควิด - ๑๙ เราได้เห็นทิศทางการย้ายคนจากชนบทเข้าเมืองเรื่อย ๆ มาหลายสิบปี กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมและสังคมหลังอุตสาหกรรม จากเกษตรที่เคยเป็นฐานใหญ่กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่เข้ามาอยู่โรงงานในเมือง คนชนบทก็เข้ามาอยู่ในเมือง ฉะนั้น การที่คนชนบทไหลเข้าในเมือง เป็นปรากฏการณ์ปกติ และทั่วโลกก็เหมือนกันที่คนเกินครึ่งโลกอยู่ในเมืองใหญ่ (Urban Area) ประมาณ ๗๐ % ถ้าไม่มีอะไรมากระทบโควิด - ๑๙ ในไม่กี่ปีและอีกหลายสิบปีข้างหน้า สิ่งที่เราเห็นความแปลก เมื่อโควิด - ๑๙ มากระทบ คือ ได้เห็นการขยายตัวของเมืองที่ช้าลง โดยการอพยพคนจากชนบทเข้าสู่เมืองจะน้อยลง แต่มีบางส่วนหนึ่ง จะอพยพกลับเข้าไปสู่สังคมชนบท ซึ่งครอบครัวในชนบททำการเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงได้กลับไปทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับมรดกจากครอบครัว เมื่อก่อนชนบทจะเต็มไปด้วยคนแก่และเด็กเล็ก ๆ คนหนุ่มสาว ที่เป็นวัยทำงาน ก่อนเกษียณจะอยู่ในเมืองมาก พอกลับเข้าไปชนบทก็ไปใช้พื้นที่เล็ก ๆ ซึ่งมีพื้นที่จำนวนน้อยลง จึงเกิดชุมชนชนบทที่หนาแน่นขึ้น และไม่อพยพกลับถ้ารู้สึกว่ายู่รอดได้โดยวิธีการพัฒนาชุมชนแบบเศรษฐกิจ ดังนั้น สำคัญอยู่ที่ว่าเศรษฐกิจชนบท เช่น การเกษตรสามารถจะอยู่รอดได้หรือไม่จากการไหลกลับครั้งนี้ และถ้าอยู่ได้ชุมชนชนบทก็จะอยู่รอด เศรษฐกิจชนบทต้องพึ่งพิงเศรษฐกิจปฐมภูมิ เช่น ข้าว มัน อ้อย ยาง เป็นต้น ถ้าเกษตรกรต้องการอยู่อย่างยั่งยืน ต้องเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรให้สูงขึ้น ซึ่งการเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นจะต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย ดังนั้น วิธีการที่จะอยู่ในสังคมชนบทจำเป็นต้องใช้เกษตรกรรมแบบ Smart Farming มากขึ้น โดยการนำเอาเทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่ เกษตรแม่นยำ เข้ามาช่วย ถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ อาจจะเกิด Productivity ได้ และจะได้กำลังสำคัญของคนในเมืองที่อยู่ในเมืองภาคอุตสาหกรรมนำเอาความรู้ที่พอมือไปประยุกต์ เรียนรู้ต่อและพัฒนาการเกษตรแนวใหม่ อาจจะเปลี่ยนจากชนบทเกษตรให้เป็นชนบทที่โมเดิร์นหรือทันสมัยขึ้นโดยมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วย หรืออาจนำความรู้ที่ได้มาจากภาคส่วนอื่นที่ศึกษาเรื่อง Yield เรื่องผลิตภัณฑ์ให้มีผลผลิตที่มีการทำพันธุ์ชนิดใหม่ เอาเนื้อเยื่อชนิดใหม่กลับมาทำเกษตรสมัยใหม่นั้นเอง ดังนั้น ก็จะมีโอกาสที่จะทำให้ชนบทมีชีวิตชีวาขึ้น

การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้จะเกิดการสร้างมูลค่าสินค้าเพิ่มขึ้น โดยกำลังคนจากในเมืองภาคอุตสาหกรรม จะนำความรู้มาประยุกต์และพัฒนาต่อยอดการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยการสร้างเกษตรกรรมให้ทันสมัยขึ้น หรือศึกษาผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ แรงงานบางส่วนอพยพกลับ บางส่วนย้ายไปปักหลักในชนบท สถานการณ์แรงงานจะเป็นอย่างนี้ โลกกำลังเปลี่ยนเป็นโลก Robot หรือหุ่นยนต์มากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงด้วยกลไกปัญญาประดิษฐ์ แทนแรงงานคน แรงงานภาคเกษตรก็จะเหมือนแรงงานที่ในภาคอุตสาหกรรมใช้ และในภาคอื่น ๆ แรงงานคนจะน้อยลง เพราะเครื่องจักร เครื่องกล สมองคนทั้งหลายเหล่านี้ไม่มีวันเหนื่อยหรือลาป่วย และต้นทุนในการเข้าเครื่องจักรกลจะถูกกว่าคนในที่สุด และจะเปลี่ยนเป็นหุ่นยนต์มากขึ้น แรงงานคนเกิดการตกงานทั้งภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม จะเกิดปัญหา “แรงงานส่วนเกินนี้มีประโยชน์อย่างไร ถ้ามีแรงงานที่ทดแทนโดย Robot หรือหุ่นยนต์เข้ามาแทน” เป็นกระแสโลกที่กำลังจะเข้าประเทศไทยในไม่ช้านี้แน่นอน

ซึ่งเริ่มได้เห็นในภาคอุตสาหกรรมแล้ว โรงงานเริ่มมีการเปลี่ยนสภาพ เคยจ้างแรงงานอุตสาหกรรมมากก็จะมี การจ้างแรงงานน้อยลง เพราะนำเครื่องจักรมาทดแทน และปัญหาเหล่านี้ก็จะเกิดในภาคเกษตรด้วย ในส่วนนี้ จะกลับไปเกิดวิกฤตอีกทีในช่วงที่มี Overhaul ทักษะแรงงาน ถ้าทักษะแรงงานที่กลับไปไม่เรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ไม่เรียนรู้การทำงานร่วมกับหุ่นยนต์ที่มาใช้ในภาคเกษตร เกษตรชนบท ที่กล่าวถึงจะไม่สามารถยืนระยะได้ จึงเป็นในส่วนที่จะต้องพิจารณาในเรื่องนี้ อีกประเด็น คือ เมื่อกลับไปสู่ชนบทแล้วสิ่งที่ชนบทจะต้องรับ จะไม่เหมือนเดิม เพราะไม่มีชนบทจริง ๆ ที่เหลืออยู่ มีแต่กิ่งเมืองกิ่งชนบท กับเมือง กลับไปชนบทชนิดเดียว ก็จะใกล้กับเมือง Model การพัฒนาจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยมี Model ในการพัฒนาชนบทและเมือง แบ่งออกเป็น ๔ แบบ ดังนี้

โมเดลที่ ๑ RuDev (Rural Development) คือ การพัฒนาชนบทที่เจริญโดยยังเป็นชนบทอยู่

โมเดลที่ ๒ RuBan (Rural to Urban) คือ การทำชนบทให้กลายเป็นเมืองในบางแห่ง

โมเดลที่ ๓ RuLink (Rural Link Urban) คือ การทำชนบทให้เชื่อมกับเมืองแต่ยังเป็นชนบทอยู่

โมเดลที่ ๔ UrDev (Urban Development) คือ การทำเมืองที่ไม่ค่อยพัฒนาให้เป็นเมืองที่พัฒนา

ฉะนั้น สิ่งที่จะเกิดขึ้นหลังจากเกิดเหตุการณ์นี้เมื่อกลับชนบท จะเป็น RuDev คือ พัฒนาชนบทให้เป็น ชนบทอยู่ หรือ RuLink คือ พัฒนาชนบทให้เชื่อมกับเมืองที่อยู่ใกล้ ๆ ให้เป็นผืนต่อ ๆ กัน แต่ยังเป็นชนบทอยู่ หรือจะทำให้เป็น RuBan คือ การทำชนบทให้กลายเป็นเมืองที่พัฒนา ซึ่งก็มีแนวทาง ๓ - ๔ แนวทาง ที่จะเกิดขึ้นได้ ถ้าตอบเรื่องแรงงาน ก็จะโยงกับแผนการพัฒนาเมือง ผังเมืองทั่วประเทศไทย ในเมืองต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงชนบทด้วย ผังของการใช้ประโยชน์ที่ดินจะไปในทิศทางไหนในอนาคต ในสถานะของการพัฒนาเมือง ในชนบทด้วยแรงเป็นปกติ แต่ลดลงส่วนหนึ่งในช่วงโควิด สถานการณ์ของแรงงาน จึงต้องไม่พูดแค่แรงงาน แต่ต้องโยงไปในสถานะการใช้เทคโนโลยีของการใช้หุ่นยนต์ แนวทางการพัฒนาประเทศ และสภาพโครงสร้าง เศรษฐกิจของประเทศว่าจะพัฒนาในแนวทางใด และ Infrastructure เอื้ออำนวยให้ชนบทพัฒนาไปได้มากแค่ไหน

ประเด็นคำถามที่ ๒

มุมมองของท่านสามารถนำหลักการคิดทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับการวางผังเมือง ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไรบ้าง และแนวทางการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับหลักเศรษฐศาสตร์ภายในพื้นที่ ควรวางแผนไปในทิศทางใด

หลักเศรษฐศาสตร์ พยายามหาคำตอบที่ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัดของสิ่งต่าง ๆ เมืองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การทำให้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัดของสิ่งต่าง ๆ คือ หลักของเศรษฐศาสตร์มีเรื่องหลากหลาย การขับเคลื่อนเมือง การฟื้นคืนเมืองให้อยู่ในสภาพที่ดี มีอะไรที่เป็นปัจจัยที่เราสามารถทำได้ และการไม่พึ่งพิงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เหตุการณ์ปัจจุบันที่เมืองไทยพึ่งพิงการส่งออก กับการท่องเที่ยว สถานการณ์โลกเมื่อเกิดโรคระบาด Supply Chain ขาดการผลิตส่งไม่ได้เต็มที่ การขนส่งไม่สะดวก ทำให้การส่งออกไม่สะดวก การขนส่งหยุดนิ่ง การขนส่งพึ่งพาการต่างประเทศมาก ประเทศไทยเราพึ่งพาการท่องเที่ยวมาก นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ เกือบ ๔๐ ล้านคน ช่วงก่อนวิกฤต โควิด - ๑๙ เมื่อเกิดวิกฤตโควิด - ๑๙ คนไม่มาเที่ยว ประเทศไทยได้รับผลกระทบโดยเฉลี่ยมากกว่าค่าเฉลี่ยวิกฤตของโลก วิกฤตที่เชื่อมโยงกับต่างประเทศไม่ได้ทำให้เกิดวิกฤตมากกว่า เพราะเศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจเปิด เป็นไปไม่ได้ที่จะไม่เชื่อมโยงกับต่างประเทศ ข้อเสนอแนะในการ นำเศรษฐศาสตร์เข้ามาแก้ไข คือ (๑) การขยายความหลากหลายไม่พึ่งพาจุดใดจุดหนึ่ง ควรพึ่งพิงเศรษฐกิจ

แนวคิดโมเดลพิเศษ (Self – Sustained Community: SSC) หมายถึง ชุมชนที่ยั่งยืนด้วยตนเองเฉพาะ ในยามวิกฤต แล้วสามารถเชื่อมโยงกับระบบต่าง ๆ ในโลกได้ในยามปกติ โรคระบาดใหม่ที่จะเกิดเป็นระยะ ๆ จะมีโรคอื่น ๆ เกิดขึ้นอีก เพราะสาเหตุ (๑) คนอยู่กันอย่างหนาแน่นในโลกมากขึ้น เป็นเมืองที่ทำให้เกิดโรคระบาดมากขึ้น (๒) คนทั่วโลกสามารถติดต่อกันได้ง่ายทั่วโลก (๓) น้ำแข็งขั้วโลกละลาย ทำให้เชื้อโรคที่ซ่อนอยู่ในน้ำแข็ง เป็นพันปีโผล่มาในน้ำ เป็นไปได้ที่จะเกิดโรคระบาด และ (๔) น้ำท่วมมากขึ้น เกิดปัญหาโลกร้อนขึ้น เกิดปัญหาพื้นดินเหลือน้อยลงทำให้มนุษย์กับสัตว์มาอยู่ใกล้กันมากขึ้น โรคจากคนสู่สัตว์ สัตว์สู่คนก็มากขึ้น ทำให้เชื้อโรคกลายพันธุ์จากสัตว์สู่คน โรคจะระบาดมากขึ้น เพราะความหนาแน่นของเมือง เศรษฐกิจล่มสลาย คนอพยพไปสู่ชนบท จึงต้องสร้างชุมชนชนบทที่มีกลุ่มก้อนใหญ่พอสมควรที่มีความยั่งยืน สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง และสามารถดำรงอยู่ได้ในยามวิกฤต ออกแบบเมืองให้คนอยู่ได้ในยามวิกฤต เป็นชุมชนยั่งยืนในเมือง (Urban Self – Sustained Community: SSC) เมื่อยามปกติก็ออกมาทำการค้าขายเชื่อมโยงกับโลกได้ มีอาหารกิน ไม่เดือดร้อน ไม่ลำบาก ไม่ขาดแคลนน้ำหรือพลังงานในการทำงาน แต่ในชนบทก็เหมือนกัน ต้องแปลงสภาพเป็น (Rural Self – Sustained Community) แปรผันในสภาพวิกฤตไม่ว่าวิกฤตนั้นจะเป็นวิกฤตอะไรก็ตาม เช่น วิกฤตการเงิน หรือโรคระบาด จะอยู่ในเมืองแบบเดิมไม่ได้แล้ว และจะมีรูปแบบการอยู่รอดในเมืองได้อย่างไร จะต้องมึลักษณะชุมชนยั่งยืนในเมือง (SSC) การอยู่แบบนี้คำนวณแล้วอยู่รอดได้ด้วยตนเอง เศรษฐกิจหมุนเวียนภายใน และอยู่แบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศสีเขียว ยั่งยืน นำอยู่ ไม่ขัดแย้งกับการดูแลสุขภาพธรรมชาติ เป็นชุมชนไม่ล่มสลายหายไปไหน เราต้องยืนด้วยตนเองได้ในปัจจัย อยู่รอดในยามวิกฤต สามารถกลับไปกลับมาได้ระหว่างที่พึ่งตนเองในยามวิกฤต และกลับไปเชื่อมโยงกับโลกาภิวัตน์โลกได้ในยามปกติ ค้าขายแลกเปลี่ยน ลงทุนกับโลกในยามปกติ แนวคิดหนึ่งที่จะนำเสนอ ทำ SSC ต่อยอดมาจากเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เป็นแนวคิดสำหรับ ๑ ครอบครัว ส่วนแนวคิดของ SSC การแก้ปัญหาจำเป็นต้องคิดใหม่ ทั้งแนวโน้มนวัตกรรม แนวคิดการกินอยู่กันใหม่ในชุมชนแบบใหม่ซึ่งยังไม่ทำลายความเป็นเมือง ไม่ทำลายความเป็นชนบทแต่สร้างชุมชนยั่งยืนด้วยตนเองที่พึ่งตัวเองได้ อย่างเช่น การทำฟาร์มในเมือง (urban farm) คือ การเกษตรแนวตั้งสามารถทำบนคอนโดที่อยู๋ในเมืองได้ เราต้องมีแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในยามวิกฤต

(สามารถรับชมเนื้อหา Forum เวทีสนทนา โดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง ๔ ท่าน ผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● **รศ.ดร.ชโยดม สรรพศรี อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

ประเด็นคำถามที่ ๑

ปัจจุบันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด - ๑๙ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ในทุกภาคการผลิต ทั้งภาคการผลิต ภาคการส่งออก ภาคการเกษตร ภาคการท่องเที่ยว และภาคอุตสาหกรรม ในมุมมองของ รศ.ดร.ชโยดม สรรพศรี ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ ภาคผลิตได้ส่งผลกระทบมากที่สุด

เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ชะลอตัวมาระยะหนึ่งแล้ว โดยแบ่งปัญหาออกเป็น ๓ ช่วง คือ “ระยะแผลเก่า” “ระยะแผลสด” และ “ระยะแผลฉีก” ซึ่งเป็นปัญหาขั้นพื้นฐานของเศรษฐกิจด้วย ช่วงแรกของแผลเก่า มีสาเหตุมาจากขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยถดถอยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน สินค้าที่ผลิตในปัจจุบันไม่ทันสมัย ทันยุค และทันต่อความต้องการของผู้บริโภค โครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ขาดการปรับปรุงมานาน ขาดการลงทุนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทันยุค กฎระเบียบที่มีอยู่ในปัจจุบันล้าสมัยยุ่งยาก ก่อให้เกิดต้นทุนกับผู้ประกอบการและประชาชน และการเข้าร่วมข้อตกลงการค้าเสรีใหญ่ ๆ หรือในระดับทวิภาคีมานานพอสมควรทำให้เม็ดเงินใหม่ชะลอตัวที่ไหลลงทุนในอุตสาหกรรม ซึ่งจะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจและเป็นข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่การผลิตนานาชาติ

แม้ว่าเราจะมี “แผลเก่า” แต่เศรษฐกิจของไทยเติบโตมาได้เพราะการท่องเที่ยว ซึ่งทำรายได้ถึงร้อยละ ๑๔ - ๑๖ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ประเทศไทยโชคดีที่มีแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่หลากหลาย อาทิเช่น แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่มีคุณค่ามายาวนาน สถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งบันเทิงที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ และได้รับโอกาสจากการเปิดเสรีทางการบินที่ทำให้การเดินทางมีต้นทุนลดลง ที่สำคัญคือ คนไทยมีจิตบริการในการรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทำให้เศรษฐกิจไทยมีรายได้มาจุนเจือเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตาม โควิด - ๑๙ ได้เปิด “แผลใหม่” ทำให้การท่องเที่ยวหยุดชะงัก จากที่เคยมีนักท่องเที่ยวปีละ ๔๐ ล้านคน ในปีสุดท้ายกลับมาเหลือเกือบศูนย์

เพราะฉะนั้นการชะลอตัวของเศรษฐกิจในปัจจุบันจึงกล่าวได้ว่า ชะลอตัวมานานแล้ว และขณะนี้เกิดวิกฤตโรคระบาดขึ้นอีก ซึ่งผลกระทบแตกต่างไปจากเดิมที่เคยเกิดวิกฤตต้มยำกุ้งในแถบเอเชียในปี ๒๕๔๐ และวิกฤตน้ำท่วมในประเทศไทยปี ๒๕๕๔ เพราะวิกฤตจากโรคระบาดครั้งนี้เกิดขึ้นทั่วโลกและมีผลกระทบวงกว้างที่คาดว่าจะยาวนานต่อหลายอุตสาหกรรม จากการสัมภาษณ์และทำการสำรวจ คณะกรรมการหอการค้าไทย - จีน คณะกรรมการสมาพันธ์หอการค้าไทย - จีน และสมาชิกหอการค้าไทย - จีน ประมาณ ๔๐๐ - ๕๐๐ คน รายไตรมาส ตลอดปี ๒๕๖๔ โดยสอบถามว่ามีธุรกิจใดบ้างที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งเป็นคำถามที่ถามย้ำทุก ๆ ไตรมาส และได้คำตอบเดิม คือ ๑. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ๒. อสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง และ ๓. อุตสาหกรรมการผลิต ทั้งหมดนี้คือ แผลใหม่ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ของโรคระบาดโควิด - ๑๙ ส่วนการผลิตและธุรกิจที่ยังสร้างรายได้ คือ ธุรกิจออนไลน์และเกษตรแปรรูป

ในอนาคต “แผล (จะ) ฉีก” หรือไม่ หลายท่านอาจจะได้ข่าวเรื่องเงินเฟ้อระดับโลก ซึ่งเริ่มจะเป็นความเสี่ยงทั่วโลก สาเหตุมาจากราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้น การผลิตผ่านห่วงโซ่อุปทานที่ชะงักในช่วงโควิด - ๑๙ ทำให้ราคาวัตถุดิบเพิ่มสูงขึ้น และการปรับราคาค่าขนส่งของประเทศใหญ่ ๆ ส่งผลให้เกิดภาวะเงินเฟ้อมาจากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ใช้นโยบายการเงินผ่อนคลายเป็นอัตรากว้างจำนวนมาก สิ่งที่จะตามมา คือ

ธนาคารกลางหลายแห่งต้องปรับตัว โดยปรับอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ดอกเบี้ยโลกก็จะเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับต้นทุนการประกอบการของธุรกิจเพิ่มขึ้นจะมีผลกับประเทศไทยอย่างแน่นอน แนวโน้มราคาสินค้าอุปโภคบริโภคจะเพิ่มสูงขึ้น และค่าเงินบาทที่ผันผวน ก่อให้เกิดต้นทุนเพิ่มขึ้นอีก อาจจะเป็น “แผลฉีก” ที่จะซ้ำเติมของเดิมอุตสาหกรรมที่จะได้ผลกระทบจากเงินเฟ้อรอบนี้ คือ การขนส่ง การก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ทั้งนี้ นักเศรษฐศาสตร์ยังคงวิเคราะห์อยู่ว่าแนวโน้มเงินเฟ้อในปีหน้าจะเป็นระยะสั้นหรือระยะยาว นอกจากเงินเฟ้อแล้วอีกปัญหาในอนาคต คือ ความสามารถที่ไทยจะพัฒนาเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกจาก Digital Economy และการมีส่วนร่วมใน E – Commerce ที่จะทำให้ไทยถูกทิ้งห่างจากประเทศคู่แข่งในอนาคต

ประเด็นคำถามที่ ๒

ในมุมมองนักเศรษฐศาสตร์ หลักความเป็นเมืองพลวัต ประกอบด้วยอะไรบ้าง และการปรับตัวของประเทศไทยในอนาคตควรปรับตัวอย่างไรเพื่อให้มีการรองรับกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ให้เกิดวิกฤตการณ์ที่ซ้ำรอยด้านเศรษฐกิจอย่างในปัจจุบัน

หลักความเป็นเมืองพลวัตในมุมมองนักเศรษฐศาสตร์เป็นเรื่องของอุปสงค์ และอุปทาน ความต้องการของคนหรืออุปสงค์นั้นมีหลากหลาย ดังนั้น ความเป็นเมืองจึงต้องมีหลากหลาย เพื่อรองรับความต้องการที่แตกต่างของคนที่จะเข้าไปอยู่ในเมือง เมื่อรองรับความต้องการที่แตกต่างกันได้คนในเมืองก็จะมีความสุขในด้านอุปทาน ผู้ออกแบบเมืองจะต้องมีแบบที่มีรายละเอียดมากเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการการเปลี่ยนแปลงเมื่อสถานการณ์ของเมืองเปลี่ยนแปลงไป และการออกแบบการปรับเปลี่ยนนั้นต้องทำให้รวดเร็ว

ความเป็นเมืองต้องมีการบูรณาการ ทั้ง คน เมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม การบูรณาการต้องมีความสมดุล คนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเมืองจะได้เติบโตไปพร้อม ๆ กัน (Inclusive Growth) มีเสถียรภาพ มีความเสมอภาค และลดความเหลื่อมล้ำ การทำให้เมืองน่าอยู่ที่สุด เมืองจะต้องมีพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคที่ดีเหมาะสมสำหรับประชาชน ธุรกิจมีการแข่งขันได้ มีความสงบและปลอดภัย มีระบบการศึกษาและระบบการสาธารณสุขที่ดี กฎและระเบียบต้องมีความชัดเจนและโปร่งใส และมีพลังงานที่พอเพียง

เมืองใหม่ที่เป็นพลวัตนั้น จะต้องมีการลงทุนในเรื่องของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การศึกษา การแพทย์ การลงทุนด้านการผลิต การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้เกิดพลังงานที่สะอาด ด้านระบบโทรคมนาคม ระบบคมนาคม ระบบการขนส่งทั้งราง รถ สนามบิน และท่าเรือ เพื่อเชื่อมต่อสิ่งที่อยู่นอกเมืองหรือนอกประเทศที่มีความปลอดภัย มีการลงทุนเพื่อสร้างเขตอุตสาหกรรม หรือเขตการผลิตพิเศษ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญที่สุด คือ การลงทุนเพื่อเชื่อมต่อในด้านดิจิทัลเทคโนโลยี (Digital Connectivity) Digital Platform เพราะขณะนี้โลกเชื่อมโยงด้วย Digital Connectivity และต้องแก้ไขปรับปรุงเรื่องกฎระเบียบ เพราะกฎระเบียบที่ล้าสมัยจะทำให้สร้างต้นทุนแก่ผู้บริโภค และผู้ผลิต

ประเด็นคำถามที่ ๓

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - ๑๙ ส่งผลกระทบต่อการใช้เคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย เป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องการให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางต้องชะลอตัวไป ประเทศควรปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์อะไรบ้าง หรือต้องทบทวนกฎหมายที่บังคับใช้ฉบับใดและอุตสาหกรรม หรือกิจกรรมอะไรในช่วง ๕ ปีนี้ มีศักยภาพสูงที่จะทำให้ประเทศไทยกลับมาใช้เคลื่อนเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง

วิกฤตในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ไม่มีใครคาดคิดว่าจะมีโรคโควิด - ๑๙ เกิดขึ้นที่ส่งผลกระทบอย่างมากในระดับโลก และแตกต่างจากปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่มีสัญญาณบอกมาก่อนล่วงหน้าหลายปีว่าท้ายที่สุดเศรษฐกิจฟองสบู่ของประเทศจะแตก หรือในช่วง Subprime Crisis ก็มีสัญญาณบอกก่อนเช่นเดียวกัน เพราะมีการลงทุนเก็งกำไรในอสังหาริมทรัพย์และตราสารอนุพันธ์ใหม่ ๆ อย่างมากมาย หรือแม้กระทั่งวิกฤตน้ำท่วมปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เรารู้ว่าปริมาณน้ำมีค่อนข้างมากที่ไหลมารวมกัน แต่ไม่มีใครคาดคิดว่าโควิด - ๑๙ ได้เกิดและมีผลกระทบมากขนาดนี้ เริ่มจากประเทศหนึ่ง กระจายไปอีกประเทศหนึ่ง โดยที่ทางการแพทย์ก็ไม่สามารถหยุดโควิด - ๑๙ ได้ทันที

คำถามคือทำอย่างไรที่จะเตรียมพร้อมต่อวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจแบบนี้ได้ ทั้งนี้มีแนวคิดหนึ่งเรียกว่า VUCA ซึ่งกล่าวถึงเรื่อง V คือ Volatility ความผันผวน ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเหนือการคาดการณ์ U คือ Uncertainty ความไม่แน่นอน ยากต่อการที่จะตัดสินใจ C คือ Complexity ความซับซ้อน ที่ต้องมองจากหลายมิติ เหตุการณ์ครั้งนี้ต้องมองจากหลายมิติจริง ๆ มิติของโรค มิติของเศรษฐกิจ มิติของสังคม มิติของการสาธารณสุข และความเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศ และ A คือ Ambiguity ความคลุมเครือ ความไม่ชัดเจน ไม่สามารถเดาได้ ไม่แน่ใจว่าสิ่งที่มาตรการต่าง ๆ ดำเนินการไป จะมีผลกระทบอย่างไร แม้กระทั่งปัจจุบัน คนที่ฉีดวัคซีนเข็มที่ ๒ หรือเข็มที่ ๓ แล้ว จะต้องฉีดเข็มที่ ๔ อีกหรือไม่ เมื่อไหร่ เชื้อโรคกลายพันธุ์ไปเรื่อย ๆ

ดังนั้น คำว่า VUCA จึงเป็นโจทย์ใหญ่ของวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้นี้เราจะเตรียมความพร้อมอย่างไร เพื่อบรรเทาปัญหาดังกล่าว จะต้องทำอย่างไรบ้าง กล่าวคือ มีการบริหารจัดการความเสี่ยงมากนักน้อยเพียงใด แม้ว่าจะมีเรื่องของ VUCA เกิดขึ้น แต่ความเสี่ยงดังกล่าว จะจัดการได้ก็ต้องมาจากกลุ่มผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กล้าตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องงบประมาณที่จะใช้ การสนับสนุนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การเข้าใจบทบาทของตนเองและสถานะของสถานการณ์การทำงานต้องมีความชัดเจน มีแผนรองรับ มีความว่องไวและความเท่าทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ทั้งนี้ มีนักคิดได้กล่าวถึง Vision Understanding Clarify and Agility เป็นการเตรียมคำตอบให้ VUCA กล่าวคือ มีวิสัยทัศน์ มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มีความชัดเจนในการทำงาน และมีความรวดเร็ว ว่องไว ที่ทันต่อเหตุการณ์

ในกรณีของประเทศไทยเมื่อเกิดสถานการณ์ COVID - ๑๙ รัฐบาลนั้นตอบสนองค่อนข้างรวดเร็ว ทั้งเรื่องการใช้นโยบายการคลังและนโยบายการเงิน ส่วนของนโยบายการคลังมีการกู้ มีการใช้เงินเข้ามาอุดหนุน ทั้งหมด ๓ ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกคือ การแพทย์และอุปกรณ์การแพทย์ ส่วนที่ ๒ การเยียวยาประชาชนที่ตกงาน หรือขาดรายได้ ส่วนที่ ๓ คือ การสร้างโครงการที่ให้เกิดการจ้างงาน ซึ่งใช้เงินกันไปเกือบ ๑ ล้านล้านบาท ซึ่งเงินที่กู้มายังไม่เพียงพอ ต้องกู้เพิ่มอีกประมาณ ๕ แสนล้านบาท ขณะที่ส่วนนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ลดอัตราดอกเบี้ยและเข้าไปดูแลระบบธนาคารพาณิชย์ เพื่อไม่ให้มีปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มีมาตรการต่อภาคธุรกิจโดยตรงเพื่อบริหารหนี้ อาทิ มาตรการพักทรัพย์ พักหนี้ (Asset Warehousing) ซึ่งเป็นมาตรการฉุกเฉินในระยะสั้น

อย่างไรก็ตาม ในระยะกลาง และในระยะยาว ต้องมีการปรับเปลี่ยนอีกมาก ไม่ใช่แก้ปัญหาเฉพาะ โควิด - ๑๙ แต่ต้องแก้ไขปัญหาแฝงเก่า และวางรากฐานเพื่อนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งในระยะยาว คือ การปฏิรูปกฎและระเบียบทางกฎหมายที่สร้างต้นทุนให้กับประชาชนและภาคธุรกิจ เพื่อดึงดูดเม็ดเงินลงทุนใหม่ สร้างธุรกิจใหม่ อุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งมีหลายคนเรียกว่าอุตสาหกรรม S-CURVE เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะปรับตัว ไปสู่นาถคที่การแก้ไขปัญหาในเรื่องขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ที่จริงนั้นประเด็นสำคัญที่อยากจะกล่าวถึงในการอภิปรายครั้งนี้ คือ การเตรียมพร้อมเข้าสู่อนาคต Pre-Post COVID - ๑๙ ทั้งนี้เราไม่ทราบว่าจะเริ่มบรรเทาให้เราสบายใจได้เมื่อไหร่ จึงกลายเป็นประเด็นของ Pre-Post การเตรียมพร้อมโดยการเตรียมกติกาและกฎหมายที่อำนวยความสะดวก ที่ผ่านมามีหลายประเทศ ได้ผ่านการปฏิรูปกฎและระเบียบทางกฎหมายที่มีเครื่องมืออย่างเป็นทางการเรียกว่า “Regulatory Guillotine” เครื่องมือนี้ เป็นแนวคิดของ Scott Jacob ที่ได้นำไปลด เลิก และปรับปรุง ขั้นตอนทางกฎหมาย ในหลายประเทศ โดยมีวิธีการที่ใช้เครื่องมือการตรวจทาน (Checklist) ความจำเป็นที่ต้องมีกฎและระเบียบทางกฎหมายที่ใช้อยู่ หากพบว่าไม่จำเป็นต้องมี หรือสร้างต้นทุนต่อประชาชนหรือธุรกิจ ก็ให้ยกเลิก (Cut) หรือเปลี่ยนแปลงให้ง่ายต่อการปฏิบัติ (Change) หรือควรรวมขั้นตอนทางกฎหมาย (Combine) หากเมื่อตรวจสอบแล้วพบว่า กฎและระเบียบทางกฎหมายที่ใช้อยู่เหมาะสมแล้วก็เก็บไว้คงเดิม (Continue) แต่สำหรับประเทศไทยนั้น เนื่องด้วยเราต้องมีการเตรียมพร้อมสำหรับอุตสาหกรรมใหม่ นวัตกรรมใหม่ในอนาคต การปฏิรูปจึงมีประเด็นในเรื่องการออกกฎหมายใหม่ที่อำนวยความสะดวกก่อนนวัตกรรม (Create) รวมแล้วมี ๕ Cs ด้วยกัน

การทำ Regulatory Guillotine ในประเทศไทยนั้น ก็ได้รับความร่วมมือจาก Scott Jacob มาเป็นที่ปรึกษา โดยร่วมมือกับทีมงานของ TDRI โดยผมมีส่วนร่วมเป็นหัวหน้าโครงการนี้ ทีมที่ปรึกษานำเสนอประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการตรวจทาน Checklist อาทิเช่น เกาหลีใต้ เวียดนาม เม็กซิโก และโครเอเชีย และพบว่ามีการยกเลิก ควรรวม และเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ถูกนำมาพิจารณา ร้อยละ ๗๐ ๘๕ ๘๑ และ ๒๕ ตามลำดับ หลักคิดในการตรวจทานกฎหมาย คือ เริ่มจากปัญหาอุปสรรคที่ประชาชนและภาคธุรกิจร้องเรียน (Pain Points) ยุทธศาสตร์ชาติที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างมีนวัตกรรมใหม่ อุปสรรคที่ราชการเองต้องการปรับปรุง และประเด็นทางเศรษฐกิจที่มี High Impact and High Volume จากประเด็นดังกล่าว คณะทำงานจึงไปสืบค้นรวบรวม กฎระเบียบการอนุญาต อนุมัติ ขึ้นทะเบียน จดทะเบียน สัมปทาน และประทานบัตรที่เกี่ยวข้อง มาตรวจทานด้วย Checklist ที่ประกอบด้วย มิติทางกฎหมาย และทางเศรษฐศาสตร์ ดังในภาพ

หลักเกณฑ์ในการทบทวนที่เป็นระบบ (systematic) โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า checklist โดยจะทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกระบวนการงานใน 2 มิติ คือ

1. ด้านนิติศาสตร์ : การทบทวนความจำเป็นทางกฎหมาย
2. ด้านเศรษฐศาสตร์ : การทบทวนความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์และธุรกิจ

ด้านนิติศาสตร์ การทบทวนความจำเป็นทางกฎหมาย	ด้านเศรษฐศาสตร์ การทบทวนความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์และธุรกิจ
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีกฎหมายที่ให้อำนาจหรือไม่ 2. มีการแก้ไขกฎหมายที่ให้อำนาจหรือไม่ 3. จัดกับข้อบัญญัติกฎหมายอื่นหรือไม่ 4. จัดกับพันธกรณีของไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือไม่ 5. มีการประกาศกฎหมายที่ให้อำนาจที่ทัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนหรือไม่ 2. วัตถุประสงค์สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมปัจจุบันหรือไม่ 3. การบังคับใช้มีประสิทธิภาพหรือไม่ 4. มีวิธีการที่ลดต้นทุนหรือไม่ 5. การประเมินผลกระทบด้านต้นทุน (Cost Assessment) เช่น ค่าธรรมเนียม ค่าเดินทาง ค่าเอกสาร ค่าเสียโอกาสต่าง ๆ

หมายเหตุ สรุปจาก โครงการทบทวนการอนุญาตของทางราชการอยู่ภายใต้คณะอนุกรรมการพิจารณายกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจของประชาชน ในคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน

ผลของการตรวจทานกฎหมายที่ผ่านมาจำนวน ๑,๐๙๔ กระบวนงาน จาก ๑๖ กระทรวง ๔๗ กรม (เป็นเพียงส่วนเดียวเท่านั้น) มีข้อเสนอแนะให้ ยกเลิก แก้ไข และควบรวม และออกกฎหมายใหม่ ร้อยละ ๓๙.๔๓ และ ๔ ตามลำดับ ขณะนี้ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม ๒๕๖๔ นี้ รัฐได้มีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะไปร้อยละ ๘๕ จากข้อเสนอแนะดังกล่าว ทั้งนี้ เป็นกรณีตัวอย่างเพื่อแก้ไขกฎหมายที่สร้างอุปสรรคทั้งหมด เพื่อเตรียมความพร้อมในการพลิกโฉมประเทศหลัง COVID - ๑๙ บรรเทา

สรุปได้ว่า สถานการณ์ของประเทศไทยที่สูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขัน (แผลเก่า) วิกฤตการณ์ที่เกิดจาก COVID - ๑๙ (แผลใหม่) และปัญหาเงินเฟ้อที่เริ่มส่งสัญญาณ (แผลฉีก) มาเรื่อยๆ ทำให้ต้องมีการจัดการอย่างทันต่อเหตุการณ์ และต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจในอนาคตที่ต้องอาศัยการปฏิรูปกฎหมายที่ไม่จำเป็น เพื่อรองรับการพลิกฟื้นประเทศไทย ซึ่งการผังเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการวางโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ และความสำเร็จที่มีผังเมืองที่มีพลวัตคือ การมีกฎหมายที่อำนวยความสะดวกต่อประชาชนและภาคธุรกิจ

(สามารถรับชมเนื้อหา Forum เวทีสนทนา โดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง ๔ ท่าน ผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● นายยุทธศักดิ์ สุภสร ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ประเด็นคำถามที่ ๑

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด - ๑๙ มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะการท่องเที่ยว อยากทราบว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด - ๑๙ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทย ซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศมากน้อยแค่ไหน

การแพร่ระบาดของเชื้อ โควิด - ๑๙ ส่งผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวงต่อภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ถ้าย้อนไปก่อนสถานการณ์โควิด - ๑๙ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ เติบโตจนสามารถสร้างเป็นสัดส่วนได้ประมาณเกือบ ๒๐% ของ GDP ของประเทศ ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวในปีพ.ศ. ๒๕๖๒ ประมาณ ๓ ล้านล้านบาท โดยมาจากต่างประเทศประมาณ ๑.๙ ล้านล้านบาท และจากในประเทศประมาณ ๑.๑ ล้านล้านบาท เมื่อเกิดวิกฤตโควิด - ๑๙ ที่ยิ่งใหญ่พอ ๆ กับวิกฤติต้มยำกุ้งที่เคยเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการห้ามเดินทาง ห้ามเคลื่อนย้ายผู้คน ห้ามรวมพลจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการปิดน่านฟ้าของประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ ๓ เม.ย. พ.ศ. ๒๕๖๓ เมื่อเกิดการระบาดของไวรัสโควิด - ๑๙ ที่อุษัณ เมื่อประมาณต้นเดือนมกราคม ๒๕๖๓ หลังจากนั้นมานักท่องเที่ยวก็ลดลงตามลำดับ แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ยังพอนักท่องเที่ยวเข้ามาในไตรมาสแรก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวจากระยะที่ใกล้ ๆ เช่น พี่น้องชาวจีนที่เดินทางเข้ามาประมาณ ๖.๗ ล้านคน แต่หลังจากที่เราปิดน่านฟ้าของประเทศแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาได้ ประกอบกับมาตรการในการควบคุมโรคของประเทศ มีการล็อกดาวน์ ซึ่งทำให้เราไม่สามารถเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยเองด้วยสิ่งที่เกิดขึ้น คือปี พ.ศ. ๒๕๖๓ นักท่องเที่ยวในประเทศลดลงจาก ๓๙.๘ ล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ เหลือประมาณ ๖.๗ ล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ การท่องเที่ยวภายในประเทศเหลือประมาณ ๙๐ ล้านคน รายได้เหลือประมาณ ๘ แสนกว่าล้านบาท ลดลงมากกว่าครึ่งหนึ่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ สถานการณ์ยังไม่ดีขึ้น มีการระบาดระลอกใหม่ในช่วงปลายปี และกลับมาระบาดซ้ำใหม่ในช่วงสงกรานต์ การเดินทางระหว่างประเทศก็ยังทำได้ค่อนข้างจำกัด แต่การเปิดภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่สามารถทดแทนจำนวนนักท่องเที่ยวที่หายไปจำนวนมหาศาลในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ ดังนั้น ตัวเลขในปีนี้คาดการณ์ว่ารายได้รวมอาจอยู่ที่ประมาณ ๓-๔ แสนล้านบาท ลดลงจากปีที่แล้วประมาณครึ่งหนึ่ง เรามีนโยบายเปิดประเทศ ซึ่งเป็นนโยบายของนายกรัฐมนตรี ที่เริ่มต้นวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ น่าจะนำนักท่องเที่ยวกลับมาในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถทดแทนจำนวนนักท่องเที่ยวได้ เพราะการเดินทางระหว่างประเทศมีข้อจำกัด ไฟลท์บินก็ยังไม่ได้กลับมา มาก ๆ เหมือนในอดีต ในขณะที่เดียวกันข้อจำกัดในการเดินทางไปต่างประเทศ เช่น การไม่กักตัว แต่หากเดินทางกลับมาประเทศไทยก็ต้องกักตัว ก็ส่งผลกระทบต่อปริมาณในการเดินทางเข้าประเทศ ดังนั้น นโยบายการท่องเที่ยวของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ตั้งเป้าหมายนักท่องเที่ยวต่างประเทศเหลือประมาณ ๑ ล้านคน และนักท่องเที่ยวในประเทศพยายามไม่ให้น้อยกว่าปีที่แล้ว คือ ๙๐ ล้านคน เนื่องจากการแพร่ระบาด รวมทั้งมาตรการการควบคุมโรคต่าง ๆ ถึงแม้จะมีโครงการของรัฐบาลเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นโครงการเราเที่ยวด้วยกัน โครงการทัวร์เที่ยวไทย ในปีนี้น่าจะอยู่ที่ประมาณโครงการละ ๖๐ ล้านคน/ครั้ง ทำให้รายได้เหลือประมาณ ๓ - ๔ แสนกว่าล้านบาท

จะเห็นได้ว่า การระบาดของโควิด - ๑๙ ส่งผลต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามเราน่าจะผ่านจุดต่ำสุดไปแล้ว ดังนั้น เรากำลังเดินทางพลิกโฉมประเทศ พลิกโฉมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เราต้องการที่จะเห็นการท่องเที่ยวกลับมาเป็นพลัง เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล เราจะเดินทางพลิกโฉมประเทศ หลังจากวิกฤตโควิด - ๑๙

ประเด็นคำถามที่ ๒

ที่ผ่านมาธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีรายได้หลักจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ขณะนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีการวางแผนกำหนดรูปแบบ เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองหลัก เมืองรอง หรือกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ เพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยว หรือไม่ว่าอย่างไร ส่วน “ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์” เป็นกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด - ๑๙ ขณะนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ เช่นเดียวกับ “ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์” อีกหรือไม่

สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวช่วงหลังสถานการณ์โควิด - ๑๙ ด้วยการเดินทางสร้างความยั่งยืน ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนของการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของ Keyword ๒ คำ คือ (๑) High Value และ (๒) Sustainable เป็นหมุดหมายร่วมกัน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานที่ต้องขับเคลื่อนให้การท่องเที่ยวในประเทศเป็นประเทศยอดนิยมของสายตานักท่องเที่ยวต่างประเทศ แล้วเกิดความยั่งยืนของการท่องเที่ยวตามนโยบายของการกระจายให้เกิดสมดุลในมิติของพื้นที่ มิติของเวลา ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง การส่งเสริมการท่องเที่ยวในวันธรรมดาในกลุ่มที่มีศักยภาพ ในขณะเดียวกันนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลอย่างหนึ่ง คือ การสร้าง High value และในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวกลับมาประมาณ ๑๐ - ๑๘ ล้านคน รายได้จะกลับมาครึ่งหนึ่งก่อน และในปีพ.ศ. ๒๕๖๖ คาดว่ารายได้จะกลับมา ๘๐% จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศปี พ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๓๙.๘ ล้านคน นโยบายการท่องเที่ยวต้องส่งเสริมนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองจะเล็งกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการใช้จ่าย และมองถึงประสบการณ์มากกว่าเรื่องราคาเป็นกลุ่มเป้าหมายต้น ๆ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยต้องการดึงเข้ามาภายหลังวิกฤตโควิด - ๑๙

นโยบายสำคัญที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล คือ เรื่องของการเปิดประเทศในวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔ นายกรัฐมนตรีมีนโยบายให้นักท่องเที่ยวเข้ามาโดยไม่ต้องกักตัว ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ เปิดการท่องเที่ยวภายในประเทศ ต่อมาประกาศเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ว่าจะเปิดประเทศในวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ มีขั้นตอนการดำเนินงานบนพื้นฐานความปลอดภัยของประชาชนคนไทยเป็นสำคัญ โดยได้เริ่มทดลองจากภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม เป็นต้นมา หลังจากนั้นเปิดพื้นที่อื่นเพิ่มเติมในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ เช่น เกาะสมุย หมู่เกาะทะเลใต้ เกาะพะงัน เกาะเต่า และสามารถเปิดพื้นที่เพิ่มเติมได้อีก ๒ จังหวัด ในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ คือ จังหวัดพังงา และจังหวัดกระบี่ มีแนวทางที่จะเปิดประเทศเพิ่มเติม โดยไม่ต้องกักตัวในพื้นที่เพิ่มเติม ทั้งนี้ เนื่องจากความสำเร็จของภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ในช่วงที่ผ่านมา ตัวเลขล่าสุดที่ได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม - ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วกว่า ๕๖,๔๐๐ คน จองห้องพักประมาณ ๙ แสนห้อง ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ เลยไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ปีหน้าด้วยซ้ำไป ที่น่าสนใจก็คือ ความสำเร็จของภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ มี ๒ ประเด็น

ประเด็นแรก เรื่องความปลอดภัย ซึ่งนักท่องเที่ยว ๕๖,๔๐๐ คน มีผู้ติดเชื้อประมาณ ๑๘๐ คน ถือว่าน้อยมาก คิดเป็น ๐.๓% ทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่ากระบวนการ หรือวิธีการที่เราดำเนินการให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศไทยได้นั้น มีการตรวจ RT-PCR ครั้งแรกที่สนามบิน ระบบการควบคุมติดตามระบบการเผชิญเหตุต่าง ๆ ทำให้ยืนยันได้ว่าไม่มีการติดเชื้อจากนักท่องเที่ยวต่างชาติไปถึงคนไทย หรือจากคนไทยไปสู่คนต่างชาติ เป็นนัยสำคัญว่า ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการที่จะขยายไปในพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มขึ้น

ประเด็นที่สอง เป็นความสำเร็จมิติทางด้านเศรษฐกิจ มีการจองห้องพักประมาณ ๙ แสนห้อง ต้องมีการจ่ายเงินจองห้องพักมาก่อน เพื่อสามารถออกเอกสารสิทธิ์ให้เข้ามาประเทศได้ ทั้งในสถานการณ์วิกฤตตัวเลขการจองห้องพักเป็นศูนย์ นักท่องเที่ยวแทบจะไม่มี ดังนั้น การเปิดภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ทำให้มีนักท่องเที่ยวจองห้องพักมาจำนวนหนึ่ง สามารถเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าเราประสบความสำเร็จในมิติทางด้านสาธารณสุขและมิติทางด้านเศรษฐกิจก็ประสบความสำเร็จด้วย

จากข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในช่วงที่ผ่านมานักท่องเที่ยวต่างประเทศ ๑ คนจะมีระยะเวลาในการพำนักเฉลี่ยไม่น้อยกว่า ๑๒ วัน ใช้จ่ายประมาณ ๖๑,๐๐๐ บาท/คน ตัวเลข ๕๑,๔๘๒ คูณ ๖๑,๐๐๐ เป็นตัวเลขทางมูลค่าด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เป็นสาเหตุที่รัฐบาลมองว่าเราสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้ดี จำนวนผู้ติดเชื้อน้อย การครอบคลุมของวัคซีนของคนไทยเองก็ทำได้ดีมาก ฉีดวัคซีนวันละประมาณล้านโดสต่อวัน และสามารถฉีดบูสเตอร์ให้กับบุคลากรทางการแพทย์ที่เป็นด่านหน้าด้วย จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมรัฐบาลต้องมีนโยบายในการเปิดพื้นที่เพิ่มเติมอีก ๑๕ จังหวัด เช่น เชียงใหม่ กระบี่ บุรีรัมย์ ชลบุรี เป็นต้น นี่คือการมั่นใจที่จะเกิดขึ้นและหวังว่าการที่เราเปิดประเทศได้มากยิ่งขึ้น โดยอาศัยความสำเร็จของภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ จะทำให้เกิดความมั่นใจว่าต้นปีหน้าจะเปิดเพิ่มขึ้นเป็น ๔๕ จังหวัด เปิดรับนักท่องเที่ยวโดยไม่กักตัว สิ่งที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพยายามขับเคลื่อนให้กันไปตาม นโยบายของรัฐบาล อยู่ภายใต้พื้นฐานความปลอดภัยของประชาชนคนไทย (๑) บนพื้นฐานของสาธารณสุข เมื่อเปิดประเทศคนไทยปลอดภัย อัตราการครองเตียงเหลืองแดงไม่เกิน ๘๐% อัตราการติดเชื้อใหม่ไม่เกิน ๕ - ๑๐% ต่อประชากรหนึ่งแสนคน อัตราการครอบคลุมฉีดวัคซีนระดับจังหวัดไม่น้อยกว่า ๕๐% นอกจากนี้ให้ความสำคัญกับแผนการกำกับติดตามต้องมีความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ บูรณาการการทำงานของกรมเปิดประเทศ ไม่ใช่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีระบบติดตาม มีระบบเผชิญเหตุ ให้มั่นใจได้ว่าหากเกิดเหตุอะไรขึ้น เราจะไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อคนไทย คนไทยต้องปลอดภัยก่อน (๒) นักท่องเที่ยวพอใจพื้นที่ปลอดภัย สามารถจัดกิจกรรมได้มากขึ้น นักท่องเที่ยวต้องการความสุข ทำให้นักท่องเที่ยวพอใจ การท่องเที่ยวไทยต้องกลับมา และจะเดินหน้าให้ไปตามนโยบายของรัฐบาลในการเปิดพื้นที่ โดยอาศัยความสำเร็จของภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ เดินหน้าในการเปิดประเทศทำให้เศรษฐกิจไทยกลับมา เราพบกับจุดต่ำสุดของการท่องเที่ยวแล้ว เราต้องเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้น เราต้องทำให้เศรษฐกิจไทยกลับมาเดินหน้าสร้างความมั่งคั่งให้กับประชาชนคนไทย ทำให้เศรษฐกิจไทยคืนกลับมา

ประเด็นคำถามที่ ๓

เมืองแห่งพลวัตการท่องเที่ยว ในความคิดเห็นของท่านควรมีพื้นฐานอย่างไรและในอนาคตควรมีการพัฒนาเมืองอย่างไรให้เหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

เมืองแห่งพลวัตการท่องเที่ยว เป็นเมืองที่ต้องมีพื้นฐาน เมืองที่ต้องมีการพัฒนาที่แก่น หรือโครงสร้างเมืองเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต ความสุขของคนที่อยู่อาศัยในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งผังเมืองเป็นส่วนสำคัญ เมืองแห่งพลวัตการท่องเที่ยว ต้องจะต้องปลอดภัย ต้อง SEXY คือ S หมายถึง Safety = อยู่อย่างปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็เมืองการท่องเที่ยว หรือเมืองอื่นก็ต้อปลอดภัย ความปลอดภัยจะเป็นมาตรฐานใหม่ เป็นความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในมิติของการท่องเที่ยว ความปลอดภัยมีอยู่ ๓ เรื่อง **เรื่องที่ ๑ อยู่อย่างปลอดภัย** นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองต้องมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน **เรื่องที่ ๒ อาหารปลอดภัย** มาเที่ยวแล้วอาหารการกินในเมืองต้องสะอาดและปลอดภัยต่อร่างกาย และ **เรื่องที่ ๓ การใช้จ่ายในการท่องเที่ยว** ต้องราคาไม่สูงเกินความจำเป็น พ่อค้าแม่ค้าไม่เอาไรด์เอาเปรียบนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตัว E หมายถึง **Environment** = ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม เราอยู่โดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมไม่ได้ ในการพัฒนาเมืองจะให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาในทุกมิติก็จะมีพัฒนาสิ่งแวดล้อมในทุกมิติ เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็ Carbon footprint, Low Carbon Society, Circle Circular Economy, นโยบายของรัฐบาลในเรื่อง BCG. เราต้องการให้เกิดมิติ สร้างสมดุลของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เมืองแห่งการท่องเที่ยวต้องเป็นเมืองที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ดูแลสิ่งแวดล้อมทุก ๆ มิติให้เกิดความยั่งยืน ตัว X หมายถึง **Extra** = สร้างความประทับใจที่มีคุณค่า และต้องเป็นเมืองที่สร้างประสบการณ์ที่แตกต่างอย่างมีคุณค่าบนพื้นฐานของความปลอดภัย การรักษาสีงแวดล้อม และต้องมีบรรยากาศที่ดี เมืองต้องมีชีวิต ชีวิตที่สามารถสร้างความแตกต่าง แต่ละเมืองก็เหมือนกัน คือ มีตึก มีต้นไม้ มีทะเล อะไรที่ทำให้คนที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เรากำหนด แล้วเขามีความประทับใจจากคนในท้องถิ่น การให้บริการในพื้นที่ การจัดวางรูปเมือง ผังเมืองต่าง ๆ สามารถสร้างความประทับใจ และสร้างคุณค่าเชิงประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา ตัว Y หมายถึง **Yield** = **ให้เจ้าบ้านรู้สึกดีที่ได้อยู่เมืองนี้** เมืองแห่งพลวัตการท่องเที่ยว เราก็จะอยู่ได้อย่างมีความสุข มีผลผลิตที่เกิดขึ้น ไม่ได้หมายถึงราคาที่ดินที่สูงขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงรายได้ที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม รายได้ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ทำให้คนที่เป็เจ้าบ้านรู้สึกดีที่ได้อยู่เมืองแห่งนี้ มีหลายเมืองที่เป็เมืองท่องเที่ยว เช่น บางเมืองในประเทศอิตาลี หรือบางเมืองประเทศสเปน มีนักท่องเที่ยวเข้าไปมาก ๆ จนกระทั่งเจ้าบ้านไม่ได้ประโยชน์จากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา มากถึงขนาดขึ้นป้ายต่อต้านการเข้ามาของนักท่องเที่ยว บางเมืองบางพื้นที่จำนวนนักท่องเที่ยวเป็ล้านล้านคน มากกว่าคนที่อยู่ในพื้นที่ หรือจังหวัดนั้น ๆ ถ้าเราไม่สามารถทำให้เจ้าบ้านที่อยู่ในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์หรือรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ได้ ก็ไม่สามารถสร้างความยั่งยืนได้ เจ้าบ้านที่อยู่ในพื้นที่ก็จะมองนักท่องเที่ยวเป็ศัตรู ไม่ต้อนรับ

เมืองแห่งพลวัตการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานก็ต้อง SEXY ความปลอดภัยต้องมี ต้องใส่ใจสิ่งแวดล้อม ต้องสร้างความประทับใจที่มีคุณค่า และในขณะเดียวกันผู้เป็นเจ้าของบ้าน สามารถยินดีต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยือน มีรายได้ มีผลประโยชน์ที่เกื้อกูลกันและกัน หากเมืองต่าง ๆ สามารถดำเนินการได้แบบนี้ บนพื้นฐานของคำว่า SEXY นี้คือ เมืองแห่งพลวัตการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง จะนำมาซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นไปตามกฎหมายที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทางสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และทางรัฐบาลต้องการเห็น เป็นการท่องเที่ยวอย่าง High Value และ Sustainable

(สามารถรับชมเนื้อหา Forum เวทีสนทนา โดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง ๔ ท่าน ผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● นายตฤชา พิษยนันท์ เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Resilient City : เมืองก้าวหน้าอย่างปลอดภัย ล้มแล้วลุกไว

Resilient City หรือการพัฒนาเมืองในอนาคต เพื่อให้มีความยืดหยุ่นและมีภูมิคุ้มกันมากขึ้น ในการที่จะตอบสนองต่อวิกฤตต่าง ๆ ที่จะเข้ามาในอนาคต สำหรับการพัฒนาในระยะถัดไป ประเทศไทยจะมี เรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ การพัฒนาอุตสาหกรรมอนาคตต่าง ๆ การดูแลสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคน ระบบสาธารณสุข ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ สุดท้ายจบลงที่การพัฒนาเมืองทั้งสิ้น ส่งผลให้การพัฒนาเมือง ในอนาคตจะมีความซับซ้อนมากขึ้น แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (Mega Trend) การมองและคาดการณ์ ในอนาคต สำนักต่าง ๆ บริษัทที่ปรึกษาชั้นนำ องค์กรระหว่างประเทศ หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทย มองว่าเรื่องหลัก ๆ เป็นเรื่องของการพัฒนาดิจิทัล ที่จะมีบทบาทและการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวัน ซึ่งให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม สุขภาพของคนในอนาคต การเข้ามาของ AI และเกี่ยวข้องกับเรื่องการทำงาน ในอนาคต ทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองในอนาคตที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะมีความซับซ้อนมากขึ้นในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยดูได้จากข้อมูลตั้งแต่ปี ๑๙๑๔ ในระดับโลกจะเห็นว่าประชากร ๑๐ % จะอยู่ในเมือง เมื่อถึงปี ๒๐๑๔ ก็จะขยายตัวขึ้นมาเป็น ๕๐% ของประชากรโลกที่อยู่ในเมือง และได้คาดการณ์ ว่าในปี ๒๐๕๐ จะมีประชากรโลกอาศัยอยู่ในเมือง ๗๕% สำหรับประเทศไทยมีการคาดการณ์ในลักษณะ ไกล่เคียงกัน ดังนั้น จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี ๑๙๕๐ จะมีคนไทยที่อยู่ในเมือง ๑๖% ปี ๒๐๑๘ มีประชากร อาศัยอยู่ในเมือง ๕๐ % และมีการคาดการณ์เช่นกัน ในปี ๒๐๕๐ จะมีประชากรอาศัยอยู่ในเมืองถึง ๗๐% ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความเป็นเมืองขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

การเป็นเมืองสำคัญอย่างไร เป็นทั้งแหล่งงาน การศึกษา สุขภาพ ที่ผ่านมา ๑๘.๒ % คนที่เข้ามาในเมือง เพื่อจะมีงานทำ ดังจะเห็นได้จากกรุงเทพฯ และปริมณฑล เป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ ประชากรในกรุงเทพฯ คิดเป็น ๑๒% ของประชากรทั้งประเทศ แต่เศรษฐกิจในกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีขนาด ๓๔% ของ GDP ประเทศ ดังนั้น ความเป็นเมืองจะดึงดูดคนในพื้นที่ต่าง ๆ เข้ามา เกิดการย้ายถิ่นฐาน ถ้ายังคงปล่อยให้คนย้ายเข้ามาในเมือง ที่เป็นเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพฯ และปริมณฑล ในอนาคตก็จะทำให้การบริหารจัดการในเมืองมีความซับซ้อนมากขึ้น และการบริหารจัดการยากมากขึ้น ซึ่งในอนาคตมีความคิดเห็นกันว่าควรกระจายความเป็นเมืองออกไป สู่ภูมิภาคมากขึ้น โดยเฉพาะเมืองหลัก ๆ ตามภูมิภาค เช่น เชียงใหม่ ขอนแก่น นครราชสีมา สงขลา จะต้องพัฒนาเมือง หลักนี้ให้เป็นระบบ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องพัฒนาเมืองรองที่อยู่รอบ ๆ เพื่อกระจายแหล่งงาน กระจายผลประโยชน์ เพื่อไม่ให้คนเข้ามาในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งจะเป็นการกระจายให้เมืองมีการพัฒนาที่สมดุลและใกล้เคียงกัน เพื่อลดช่องว่างในเรื่องของรายได้ การเข้าถึงระบบขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา การสาธารณสุข นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังต้องคำนึงถึงวิกฤตสถานการณ์ โควิด - ๑๙ ด้วย สำหรับผลของการพัฒนาเมือง จะทำให้เกิดขยะ มลพิษเพิ่มมากขึ้น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง น้ำเสีย อีกปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การส่งเสริมสังคม เช่น คนไร้บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ คนจน ชุมชนแออัด

ภาวะโลกร้อนเป็นปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเมือง ซึ่งอาจเกิดจากการไม่ได้วางระบบการจัดการที่ดี อีกประการหนึ่งเรื่องของโรคระบาดโควิด - ๑๙ ที่เกิดขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาไม่ได้คิดเรื่องนี้ไว้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะใช้ในการพิจารณาการพัฒนาเมืองในอนาคต ปัญหาโควิด - ๑๙ ที่เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าการติดเชื้อส่วนใหญ่จะเกิดในเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่มีพื้นที่สีแดงเข้ม พื้นที่สีแดง จะเป็นการติดเชื้อในพื้นที่ ๆ เป็นเมือง เพราะฉะนั้นในเมืองที่มีความแออัดมากจะทำให้เกิดการติดเชื้อได้รวดเร็วมากขึ้น สิ่งนี้เป็นปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาในการพัฒนาเมืองในอนาคต ว่าควรจัดการกับเรื่องวิกฤตโรคระบาดที่เข้ามาอย่างไร เพราะฉะนั้นตัวเมืองต้องมีระบบจัดการในด้านสาธารณสุข การจัดการระบบการเดินทางที่ต้องรองรับปัญหาเรื่องของการติดเชื้อจากโรคระบาดในอนาคต อีกเรื่องหนึ่ง คือ การเกิดอุทกภัย ที่ผ่านมามีการจัดทำระบบระบายน้ำต่าง ๆ แต่ก็ยังคงเกิดน้ำท่วม โดยเฉพาะในเมืองที่อยู่ภูมิภาคยังไม่มีระบบจัดการการระบายน้ำที่ดี จึงทำให้เกิดความเสียหายทางชีวิตและทรัพย์สิน และเกิดการถดถอยของเศรษฐกิจในพื้นที่ด้วย เพราะฉะนั้นถ้าเราสามารถวางระบบการพัฒนาในอนาคต ที่จะรองรับกับปัญหาเหล่านี้ โดยการลงทุนเป็นการลงทุนที่ค่อนข้างสูง และเป็นการลงทุนที่คาดการณ์เพื่อรองรับอนาคต ซึ่งหลาย ๆ คนอาจจะไม่เข้าใจว่าทำไมต้องทำระบบระบายน้ำขนาดใหญ่เพื่อรองรับปัญหาเหล่านี้ อย่างในต่างประเทศจะมีระบบการระบายน้ำที่ค่อนข้างใหญ่มาก ในช่วงเวลา ๕ - ๑๐ ปี อาจจะยังไม่ได้มีการใช้และยังเป็นคลองแห้ง ๆ อยู่ แต่พอถึงเวลาที่มีวิกฤตหรือมีฝนตกมาก ๆ หรือในต่างประเทศแถบยุโรป อเมริกา และแคนาดา ช่วงที่มีหิมะละลายในหน้าร้อน ปริมาณน้ำจำนวนมากจะไหลลงมา เพราะฉะนั้น ถ้าไม่มีระบบระบายน้ำ จะทำให้น้ำท่วมเมืองและมีปัญหาต่อเนื่องไปอีก ดังนั้นจึงถือเป็นการลงทุนที่วางในอนาคต โดยหลาย ๆ คนอาจจะมองว่ามีการลงทุนสูงและใช้ประโยชน์ได้ไม่กี่ครั้ง แต่เมื่อมีการได้ใช้ประโยชน์แล้ว ก็สามารถลดผลกระทบทางเศรษฐกิจได้มาก

การพัฒนาเมืองในอนาคตมักจะเน้นในเรื่อง Smart City และเมืองน่าอยู่ แต่สิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาด้วยก็คือ เรื่อง เมืองยืดหยุ่น (Resilient City) ซึ่งมีปัจจัยที่จะต้องพิจารณาก็คือตัวเมือง มีความเพียงพอที่จะตอบสนองต่อภาวะวิกฤตได้หรือไม่ แล้วถ้ามีวิกฤตเกิดขึ้นจะมีการจัดการอย่างไรที่จะทำให้แก้ปัญหาได้เร็ว Recover ได้เร็ว และเดินไปข้างหน้าได้เร็ว ซึ่งเป็นแนวคิดหลัก ๆ ของการทำ Resilient City แต่ไม่ได้หมายความว่า Smart City และเมืองน่าอยู่ ทุกอย่างต้องไปด้วยกัน ไปพร้อม ๆ กัน **ปัจจัยหลัก ๆ ในการทำ Resilient City มี ๔ มิติ**

มิติที่ ๑ จะต้องดูแลสุขภาพของคน มีพื้นที่สีเขียวให้คนสามารถออกกำลังกายได้

มิติที่ ๒ มิติทางเศรษฐกิจ โดยการกระจายแหล่งงาน สร้างแหล่งงานภายในเมือง มีกฎหมาย ระเบียบที่ชัดเจน ทำให้การพัฒนาเมืองทั้งในเชิงกายภาพ และเชิงเศรษฐกิจไปด้วยกันได้และไม่เกิดความเหลื่อมล้ำ มีความเสมอภาคในการที่จะทำอาชีพร่วมกัน

มิติที่ ๓ เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ไม่ได้หมายถึง ระบบขนส่ง ระบบระบายน้ำ น้ำเสีย หรือขยะเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานในแง่การศึกษาและสุขภาพด้วย ถ้าสามารถทำให้การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพภายในเมือง โดยที่ไม่ต้องย้ายคนเข้ามาในเมืองอื่น ก็จะทำให้เมืองนั้นมีความสมบูรณ์ในตัวเองและอยู่ได้ด้วยตัวเอง

มิติที่ ๔ ภาวะความเป็นผู้นำของผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาเมือง เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะการพัฒนาเมืองในอนาคตเป็นระดับพื้นที่ ดังนั้น ผู้นำในระดับพื้นที่จำเป็นต้องเข้าใจในพื้นที่นั้น ๆ การกระจายอำนาจในการพัฒนาจึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพื้นที่ก็ต้องมีความร่วมมือกันระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชนในพื้นที่ ผู้นำท้องถิ่นและรัฐบาลกลาง

ยุทธศาสตร์ชาติ มี ๖ ด้าน ในแต่ละด้านก็จะมีการพัฒนาเมืองอยู่ด้วย แต่หลักสำคัญก็คงต้องยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาด้วย สามารถใช้ได้ตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงองค์กร และระดับในการพัฒนาพื้นที่ โดยมีแผนแม่บทเฉพาะกิจซึ่งทำขึ้นมาอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด - ๑๙ โดยขณะนี้กำลังทำ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ ซึ่งนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โมเดลเศรษฐกิจ Bio-Circular-Green Economy (BCG) มาประกอบในการพัฒนา และในแผนดังกล่าวได้กำหนดตัวชี้วัดที่ ๔ ซึ่งเป็นเรื่องการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง โดยใน (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ ต้องการพลิกโฉมประเทศ โดยลดความเหลื่อมล้ำ ลดช่องว่างในเรื่องรายได้ ลดช่องว่างการเข้าถึงบริการ และมุ่งถึงสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งทั้ง ๓ เรื่องนี้นอกจากจะพลิกโฉมประเทศไทยแล้วก็จะทำให้ประเทศไทยมี Resilient มากขึ้นกับวิกฤตต่าง ๆ ที่จะเข้ามา เพราะฉะนั้น แผนที่ ๑๓ ในหมวดหมายที่ ๘ ก็จะมีเรื่องพัฒนาเมืองเข้ามาด้วย สุดท้ายแล้ว สิ่งที่เราควรให้มีการพิจารณา ก็คือ **การพัฒนาเมืองในอนาคต ควรมี ๓ เรื่อง ที่จะต้องนำมาคิด เรื่องแรก การพัฒนาเมืองต้องมีฐานข้อมูลที่ชัดเจน** ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลประชากร ช่วงอายุ โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ในเมือง และปัญหาที่เกิดขึ้นในเมือง เป็นต้น โดยที่ผ่านมาเคยใช้แต่ข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ย เช่น ขยะมูลฝอย ใช้แต่ค่าเฉลี่ยที่คนจะผลิตขยะขึ้นมาวันละเท่าไร X ประชากรที่อยู่ในเมือง แต่ปัจจุบันนี้ใช้ค่าเฉลี่ยไม่ได้ เพราะมีปัจจัยหลายอย่างมาประกอบ **เรื่องที่ ๒ ตั้งเป้าหมายของเมืองว่าจะทำอะไรบ้าง จะพัฒนาเมืองให้เป็นอะไร** อัตลักษณ์ของเมืองที่อยากจะให้เป็น เช่น ขอนแก่น อัตลักษณ์อาจจะไม่เหมือนเชียงใหม่ เพราะลักษณะไม่เหมือนกัน ฉะนั้น ต้องหาจุดเด่นของเมืองในการพัฒนาเพื่อเป็นการดึงดูดการลงทุน เข้าไปในเมือง และวางระบบการพัฒนาเมืองให้ชัดเจน และที่สำคัญการบังคับใช้กฎหมายจะต้องทำให้ถูกต้อง เพื่อที่จะให้เมืองไปในทิศทางที่ควรจะเป็น **เรื่องสุดท้าย การกระจายอำนาจจำเป็นต้องไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น** ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องมีความสามารถในการดึงภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมมือกัน เพื่อให้เป็น Resilient City และ Smart City ต่อไปในอนาคต ซึ่งทุก ๆ อย่างล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น โดยเฉพาะรัฐบาลกลางก็จะต้องเข้ามาช่วยเหลือในด้านเทคนิค เพราะบุคลากรภาครัฐในส่วนกลางมีขีดความสามารถสูงในการช่วยพัฒนาเมืองในอนาคต เพราะฉะนั้น ในอนาคตเราจะต้องมี ๑. ฐานข้อมูลของเมืองที่ชัดเจน ๒. มีแผนพัฒนาที่จะมุ่งหมายไปสู่แผนการพัฒนาเมืองในรูปแบบให้เป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ และพยายามให้มีกลไกขับเคลื่อนตามแผน ๓. ในการพัฒนาต้องมีผู้นำชุมชน ภาคประชาชน ภาคเอกชนในพื้นที่ และรัฐบาลกลาง ที่ต้องเข้ามาช่วยกันในการพัฒนา

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● ผศ.ดร.นิรมล เสรีสกุล ผู้อำนวยการศูนย์ออกแบบพัฒนาเมือง (UDDC)

The Great Reset รีเซ็ตเมืองใหม่จากภัยโรคระบาด

หลังจากโควิด - ๑๙ ระบาด ๒ ปี ทำให้ผู้คนเริ่มคุ้นชินกับวิถีชีวิตแบบใหม่ ที่ใช้หน้ากาก ทำงานหรือเรียนที่บ้านมากขึ้น และเป็นเวลาที่ยาวนานพอที่จะทบทวนเรื่องเมือง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่ง เรื่องแรกคือ เมืองที่อาศัยอยู่ ได้ส่งเสริมคุณภาพชีวิตจริงหรือไม่ อย่างไร อะไรคือจุดบอดที่ควรแก้ไขก่อนการระบาดครั้งใหม่ เรื่องที่ ๒ คือ การที่เมืองเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ มีความหนาแน่นมากขึ้น มีความเสี่ยงมากขึ้น จะสามารถวางแผนระยะยาวเพื่อป้องกันวิกฤตจากโรคระบาดในอนาคตได้อย่างไร ซึ่งหวังว่าโรคระบาดในครั้งนี้จะนำไปสู่ The Great Reset หรือการรีเซ็ตเมืองใหม่จากภัยโรคระบาด เนื้อหาประกอบด้วย ๓ ส่วนหลัก คือ ๑) ทบทวนศาสตร์ผังเมือง จากประวัติศาสตร์ที่ผังเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปหลังจากการเกิดโรคระบาด ๒) พิจารณาว่าปัจจุบันเมืองต่าง ๆ มีการปรับตัว และรับมือกับโรคระบาดได้อย่างไร ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ๓) พิจารณากรุงเทพมหานครว่าได้เรียนรู้อะไรบ้าง และจะหาแนวทางแก้ไขเพื่อรับมือกับโรคระบาดในอนาคตได้อย่างไร

๑. The Great Sanitary Awakening & The Great Urban Reset โรคระบาดและความกังวลเรื่องสุขภาพ มีอิทธิพลในการสร้างหลักการ และมาตรฐานการวางผังเมือง และการออกแบบเมืองมาโดยตลอด

หากมองย้อนไปในประวัติศาสตร์ พบว่า โรคระบาดและความกังวลเรื่องสุขภาพ มีอิทธิพลในการสร้างหลักการ มาตรฐานการวางผังเมือง และการออกแบบเมืองมาโดยตลอด ที่เห็นได้ชัดคือ มีความพยายามในการเอาชนะโรคระบาดมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๙ การปฏิรูปผังเมืองครั้งใหญ่เกิดจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมของโลกตะวันตก ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการการเป็นเมืองครั้งแรกของโลก จากการที่เมืองกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้า การลงทุน การเดินทางเคลื่อนที่ เป็นจุดศูนย์กลางของผู้คน และเป็นจุดเชื่อมต่อกับเมืองใหญ่ในส่วนอื่น ๆ ของโลก เมืองเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการคิดค้นเทคโนโลยี แต่ในอีกด้านหนึ่งเมืองก็เป็นศูนย์กลางของความเหลื่อมล้ำ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม มลภาวะ และความป่วยไข้ ซึ่งอาจเป็นเพราะในอดีตเมืองส่วนใหญ่ ไม่ได้ถูกวางแผนให้รองรับกระบวนการกลายเป็นเมืองใหญ่ อาคารบ้านเรือนจึงมีสภาพที่แออัด แสงแดดส่องไม่ถึง มีถนนที่คับแคบ คดเคี้ยว สภาพแวดล้อมเมืองทำให้เมืองกลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยของคนชั้นแรงงาน ตัวอย่างเช่น เมืองลอนดอน ในศตวรรษที่ ๑๙ ได้ประสบปัญหาโรคหิวหวัดระบาดครั้งใหญ่ ทำให้คนชนชั้นแรงงานเสียชีวิตจำนวนมาก แต่ไม่ใช่คนกลุ่มเดียวที่ได้รับผลกระทบ คนชั้นสูงก็ได้รับผลกระทบด้วย เนื่องจากเมืองถูกปกคลุมไปด้วยกลิ่นเหม็นรุนแรง สาเหตุคือ สมัยนั้นผู้คนใช้แม่น้ำเทมส์ในการอุปโภคบริโภค พร้อมกับทิ้งขยะของเสียของมนุษย์ น้ำเสียไหลไปรวมในแม่น้ำ ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการผลักดันการปฏิรูปผังเมือง โดยมีเป้าหมายในการกำจัดเชื้ออหิวาต์ และกลิ่นเหม็นให้หมดไป การปฏิรูปเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการสาธารณสุข การผังเมือง และการวิศวกรรม นำไปสู่กฎหมายปฏิรูปโครงสร้างพื้นฐานของเมือง การฟื้นฟูแม่น้ำเทมส์ รวมทั้งการสร้างมาตรฐานอาคารใหม่ ทำให้เกิดกฎหมายอาคาร เกิดโครงการฟื้นฟูเมืองมากมาย เช่น การสร้างระบบระบายน้ำเสียใต้ดินในการลำเลียงของเสียไปยังปากแม่น้ำเทมส์ การปรับปรุงพื้นที่ริมแม่น้ำเทมส์ให้เป็นสาธารณูปโภคของเมืองที่ทันสมัย มีการผสมผสานระหว่างเขื่อนป้องกันตลิ่ง ท่อระบายน้ำใต้ดิน ถนน และการปลูกต้นไม้ตลอดแนวให้เป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะ นอกจากนี้ยังกำหนดมาตรฐานใหม่ของอาคารที่พักอาศัย ให้มีแสงแดดส่องถึง ระบายอากาศได้ดี และมีพื้นที่ส่วนกลาง

สำหรับพักผ่อน ถนนในเมืองปรับปรุงให้ตรงและกว้างขึ้น พื้นผิวถนนปูด้วยวัสดุที่สามารถล้างทำความสะอาดได้ง่าย โดยเทศบาลจะล้างถนนทุกเย็นเพื่อป้องกันการสะสมขยะและกลิ่น นอกจากนี้ผังเมืองได้เสนอแนวคิดการวางผังเมืองแบบใหม่หรือ The Garden City ก็เกิดขึ้นในยุคนี้ การปฏิรูปที่เกิดขึ้นทำให้โรคหิวาต์และกลิ่นเหม็นค่อย ๆ จางหายไป แม่น้ำเทมส์ค่อย ๆ พื้นที่ เป็นแม่น้ำที่สะอาดและสวยงาม อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ เมืองนิวยอร์ก ที่ประสบภัยพิบัติจากโรคหิวาต์ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน นำไปสู่การปฏิรูปแนวคิดเรื่องโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขเช่นกัน มีการวางระบบน้ำประปา และโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว (Green Infrastructure) ที่เป็นโครงสร้างระดับตำนานของโลก คือ Central Park ที่ถูกออกแบบให้เป็นปอดและที่กักเก็บน้ำของเมือง จุดประสงค์ในการสร้างสวนสาธารณะขนาดใหญ่ในเมืองก็เพื่อให้ผู้คนทำงานในเมืองได้หลบหนีความแออัด เป็นพื้นที่ฟอกอากาศของเมือง และให้คนในเมืองได้พบปะกัน นอกจาก Central Park แล้วยังมีโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวระดับตำนานอื่น ๆ เช่น Emerald Necklace หรือสร้อยคอมรกตที่เป็นโครงข่ายพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ของเมืองบอสตัน นำไปสู่กระแสการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมืองปลายศตวรรษที่ ๑๙ เพื่อตอบสนองการเพิ่มขึ้นของที่อยู่อาศัย ความต้องการอากาศที่ดี และแสงธรรมชาติในเมือง เห็นได้ว่ากรณีศึกษาของลอนดอน และนิวยอร์ก เป็นการตื่นรู้ของการสาธารณสุขในศตวรรษที่ ๑๙ มีที่มาจากโรคระบาดทำให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการสาธารณสุข และการออกแบบวางผังเมือง เพื่อเอาชนะเชื้อโรค นำไปสู่การสร้างหลักการและมาตรฐานสภาพแวดล้อมของเมืองชุดใหม่ จนมีคำกล่าวที่ว่า “การผังเมืองสมัยใหม่ติดหนี้บุญคุณโรคหิวาต์”

๒. เมืองต่าง ๆ เตรียมพร้อมต่อการอยู่ร่วมกับโควิด - ๑๙ อย่างไร อะไรที่เป็นเทรนด์ร่วมกัน

ปัจจุบันจากสถานการณ์โควิด - ๑๙ แทบทุกเมืองมีมาตรการที่คล้ายกัน คือ การเว้นระยะห่างทางสังคม การใส่หน้ากาก การจำกัดการเคลื่อนที่ การล็อกดาวน์ของคลัสเตอร์ การทำงานหรือเรียนจากบ้าน และการเร่งฉีดวัคซีน แต่มีเพียงบางเมืองเท่านั้นที่คิดว่าหากสถานการณ์นี้ยังอยู่ระยะยาวเมืองควรเตรียมการอย่างไร เพื่อให้คนสามารถใช้ชีวิตได้ใกล้เคียงกับความปกติมากที่สุด และใช้วิกฤตนี้ผลักดันนโยบายที่สถานการณ์ปกติทำได้ยาก เช่น การริเริ่มนโยบายการเคลื่อนที่ในเมือง และพื้นที่สาธารณะของเมือง **ซึ่งเมืองปารีสและหลายเมืองในยุโรปมีแนวคิดในการนำแนวคิดเมือง ๑๕ นาที กลับมาใช้ใหม่** สำคัญคือ **สามารถเข้าถึงพื้นที่รอบบ้านในเวลา ๑๕ นาที หรือระยะทางประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร** สาธารณูปการในชีวิตประจำวัน เช่น ร้านค้าสวนสาธารณะ และพื้นที่การเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงด้วยทางเท้าและทางจักรยานที่มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ในระยะทางที่สั้น ๆ จากบ้านโดยการเดินเท้าหรือทางจักรยาน นอกเหนือจากความสะดวกสบายแล้วยังเป็นส่วนสำคัญในการพยุงเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยเฉพาะช่วงที่มีการระบาดของโรค เนื่องจากสามารถจับจ่ายและกระจายรายได้ไปยังร้านค้าภายในย่านตามตรอกซอกซอยได้ เมืองที่มีการออกแบบวางผังให้สามารถเดินหรือใช้จักรยานได้ ทำให้หลังจากที่เมืองสามารถควบคุมการระบาดได้แล้ว เศรษฐกิจเมืองจะสามารถดำเนินต่อไปได้นอกจากนี้ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - ๑๙ การเดินทางระยะไกลลดน้อยลง ปริมาณการจราจรลดลง ฝุ่น คิววัน เสี่ยงจากรถยนต์ลดน้อยลง คนลดการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะ ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในหลายเมือง คือ เกิดการเพิ่มขึ้นของการใช้จักรยานและพาหนะเดินทางขนาดเล็ก เช่น Scooter ผู้คนออกมาขี่จักรยานมากขึ้น จนบางประเทศในยุโรปจักรยานขาดตลาด ผลลัพธ์ คือหลายเมืองในยุโรป อเมริกา และเอเชีย มีการลงทุนพัฒนาทางเท้าและทางจักรยานในช่วงที่มีการกักตัวจากสถานการณ์โควิด แล้วโปรโมทการขนส่งแบบที่ไม่ใช้เครื่องยนต์โดยใช้แรงกายแทน รวมงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาทางเท้า

และทางจักรยานทั่วโลกหลายร้อยล้านยูโร ระยะทางรวมสองพันกว่ากิโลเมตร เกิดการทดลองถนนไร้รถยนต์ และการจำกัดความเร็วรถในหลายเมือง เรียกได้ว่าเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้นักผังเมือง และสถาปนิกของเมือง สามารถทำตามแนวคิดที่สถานการณ์ปกติอาจทำได้ยาก นอกเหนือจากการเคลื่อนที่ สิ่งสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือ นโยบายเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ ในช่วงของโรคระบาดพบว่า มีความต้องการพื้นที่สีเขียว และสวนสาธารณะเพิ่มขึ้น เพราะเป็นพื้นที่ที่สามารถพักผ่อน เล่น ออกกำลังกาย และบรรเทาทุกข์ทางจิตใจ เนื่องจากสิ่งที่น่ากลัวไม่น้อยกว่าการติดเชื้อโควิด คือ การเป็นโรคที่มาจากความเครียด และโรคที่เกิดจากการไม่ขยับร่างกาย เช่น โรคอ้วน ความดัน หัวใจ การใช้ยาเสพติด และการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หลักการคือ พื้นที่สาธารณะควรกระจายตัวในทุกย่าน ไม่รวมศูนย์ ให้คนในย่านสามารถเข้าถึงได้ด้วยการเดิน ที่ผ่านมามีหลายเมืองที่ดำเนินนโยบายผิดพลาดในช่วงการระบาดในระลอกแรก คือ การปิดสวนสาธารณะ ทำให้ประชาชน ทักท้วงมาก และรัฐบาลรับฟังประชาชนโดยเก็บข้อมูลและอ้างอิงการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ ทำให้เมื่อเกิดการระบาดในระลอกถัดมาได้มีการเปิดสวนสาธารณะให้เข้าใช้ สามารถพบปะกับบุคคลอื่นแบบเว้นระยะห่าง เป็นการสร้างความแข็งแรงเตรียมความพร้อมทางร่างกายและจิตใจให้ประชาชน จากวิกฤตที่มีระยะเวลา ๒ ปี หลายเมืองถือโอกาสในการผลักดันให้เกิดการ Remake เมือง ให้สามารถสัญจรด้วยการเดินเท้าหรือจักรยานมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาสวนสาธารณะแบบกระจาย สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้นจากทุกย่าน เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้ ทำให้สามารถทนต่อวิกฤตสุขภาพและความเครียดได้มากขึ้น โดยที่ยังมีวิถีชีวิตที่ยังกระฉับกระเฉง และเศรษฐกิจของเมืองยังไปต่อได้

๓. ในระยะยาวเมืองควรมีมาตรการรับมือกับโรคระบาดอย่างไร

การมองในระยะยาวควรมองภาพใหญ่ในระดับผังเมืองหรือผังภาค การมองเพียงแค่สุขภาพของคนเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพออีกต่อไป การมองอนาคตควรมองอย่างองค์รวม ครอบคลุมทั้งสุขภาพคน สุขภาพสัตว์ และสุขภาพของระบบนิเวศ บนแนวคิดที่เรียกว่า ONE HEALTH หรือสุขภาพหนึ่งเดียว คงได้ยิบ บ้างแล้วว่าโควิดเป็นแค่ส่วนปลายของยอดภูเขาน้ำแข็ง แต่เป็น wake up call ที่ควรช่วยคิดและบูรณาการ องค์ความรู้ทางสาธารณสุข ให้เกิดการปฏิรูปการผังเมืองอีกครั้ง โควิดเป็นโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน (Zoonoses) เช่นเดียวกับโรคอีโบล่า ซาร์ มาลาเลีย ไข้เลือดออก ข้อมูลจากองค์การอนามัยโลกประเมินว่าประมาณร้อยละ ๖๐ ของโรคในมนุษย์มีจุดกำเนิดจากโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน และร้อยละ ๗๕ หรือสามในสี่ของโรคอุบัติใหม่ ในทศวรรษที่ผ่านมาเป็นโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน การเพิ่มขึ้นของโรคติดต่อจากสัตว์สู่คนเกิดจากเส้นแบ่ง ระหว่างคนกับสัตว์บางลงจากหลายปัจจัย กระบวนการกลายเป็นเมือง และการเปลี่ยนแปลงของสภาพ ภูมิอากาศของโลกเป็นปัจจัยระดับต้น ๆ ที่ทำให้เกิดสิ่งนี้ขึ้น ดังนั้น พื้นที่ที่ควรเฝ้าระวังคือ พื้นที่ Peri Urban (พื้นที่ระหว่างเมืองและชนบท) จากประชากรที่เพิ่มขึ้นในเขตเมืองในศตวรรษที่ผ่านมาโดยเฉพาะในประเทศ กำลังพัฒนา ทำให้เมืองขยายตัวเพื่อรองรับจำนวนคน รวมทั้งการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เพื่อตอบสนอง ความต้องการอาหารที่มากขึ้น และวัฒนธรรมบริโภคนิยมในปัจจุบันทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำ การเกษตรแบบเข้มข้น มีการทำปศุสัตว์ใกล้เมือง หรือเรียกว่า Peri Urban การขยายเมืองอย่างรวดเร็วโดยไม่มี การวางผังทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศทำให้แหล่งที่อยู่อาศัย ของสัตว์ป่าหดตัวลง ผลักดันให้สัตว์เข้ามาอยู่ใกล้คนมากขึ้น ทำให้เชื้อโรคจากสัตว์ไม่ว่าจากปศุสัตว์ การล่าสัตว์ หรือการค้าสัตว์ป่า แพร่กระจายสู่คนในเมืองได้ง่ายขึ้น และหลังจากเข้าสู่เมืองแล้วเชื้อโรคดังกล่าวอาจจะแพร่กระจาย เข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ต่อไป หากกระบวนการกลายเป็นเมืองยังคงดำเนินต่อไป และพัฒนาในแนวทางเดิม

อาจเป็นไปได้ว่าในอนาคตจะมีโรคอุบัติใหม่จากสัตว์สู่คนที่มีความรุนแรงมากกว่าโควิด คำถามที่สำคัญคือ จะทำอย่างไรที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์ และสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดครั้งต่อไปในเมือง ในขณะที่เดียวกันเมืองยังสามารถตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และความต้องการด้านอาหารได้ ซึ่งควรอาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญจากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพของมนุษย์ สุขภาพของสัตว์ และสุขภาพของสิ่งแวดล้อม ตามแนวทาง ONE HEALTH ความร่วมมือในระดับรัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับโลก เช่น UNDP (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ) WHO (องค์การอนามัยโลก) FAO (องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ) OIE (องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ) และ Wildlife Enforcement Network ที่กำลังจะมีการประชุมสุดยอด G๒๐ และการประชุมเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของสหประชาชาติ ซึ่งน่าสนใจว่าจะมีผลลัพธ์และแนวทางอย่างไร

๔. จากโลกถึงไทย โควิดเผยให้เห็นความเสียหายอะไรบ้างในกรุงเทพมหานคร

หากอ้างอิงผลการวิจัยของ UN-Habitat เห็นว่า เรื่องการเข้าถึงการบริการสาธารณสุข รวมทั้งประสิทธิภาพและความทันทั่วถึงของการตอบสนองโรคระบาดเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อจำนวนผู้ติดเชื้อ และอัตราการเสียชีวิตจากโรคโควิด สอดคล้องกับผลการจัดการวิกฤตการณ์ในครั้งนี้ สำหรับกรุงเทพมหานคร จุดเปราะบางของเมืองหรือ Urban Weak Spot คือ พื้นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มคนชายขอบ ซึ่งมีข้อจำกัดในการรักษาสุขอนามัยในเชิงป้องกัน ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุจากความเสื่อมโทรมและความแออัดของที่อยู่อาศัย การเข้าไม่ถึงระบบสุขภาพขั้นพื้นฐาน และไม่สามารถเข้าถึงการบริการสาธารณสุข การกินอาหารที่อาจจะไม่มีคุณภาพ รวมถึงการใช้ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในการเดินทาง พื้นที่เหล่านี้มีความเสี่ยงในการติดเชื้อสูง และทำให้เกิดการแพร่กระจายในวงกว้าง และหากว่ามีผู้ติดเชื้อเพิ่มมากขึ้นอย่างก้าวกระโดด อาจจะทำให้เกิดการกลายพันธุ์หรือ New Variant of Covid ซึ่งสภาพการณ์นี้มีงานวิจัยจาก UN-Habitat ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการติดเชื้อโควิดกับค่าสัมประสิทธิ์ Gini (ค่าสัมประสิทธิ์บ่งชี้ความเหลื่อมล้ำ) ในกลุ่มประเทศตั้งแต่รายได้น้อยถึงสูง ผลการวิจัยชี้ชัดว่าความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมส่งผลกระทบต่ออัตราการแพร่กระจายของโควิด สร้างความเสียหายและเป็นตัวเร่งให้เกิดการล่มสลายของระบบสาธารณสุข กรณีกรุงเทพมหานคร คลัสเตอร์ของการแพร่ระบาดที่ผ่านมามีเกิดในชุมชนแออัดหรือที่พักอาศัยคนงาน ซึ่งกรุงเทพมหานครมีชุมชนแออัดรวม ๖๔๑ แห่ง มีประชากรประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ คน และมีที่พักคนงาน รวม ๔๐๙ แห่ง มีแรงงานประมาณ ๖๒,๐๐๐ คน พื้นที่เหล่านี้เรียกได้ว่าเป็น Urban Weak Spot เป็นที่อยู่อาศัย ของกลุ่มคนรายได้น้อยและแรงงานนอกระบบที่ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจเมือง ที่ผ่านมามีมองเป็นเรื่องไกลตัว แต่ปัจจุบันเห็นได้ว่าวิกฤตกระทบทุกคน ดังนั้น สิ่งสำคัญคือควรแก้ปัญหาหรือยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในเมือง โดยเฉพาะพื้นที่ Urban Weak Spot แต่ไม่ใช้การลอบออกจากพื้นที่เมือง เนื่องจากเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร พึ่งพาแรงงานนอกระบบอย่างมาก หากมองประวัติศาสตร์โดยเฉพาะลอนดอน ที่โรคระบาดทำให้ลอนดอนสร้างมาตรฐานที่อยู่อาศัยให้กับคนชั้นแรงงานให้เกิดความเท่าเทียมมากขึ้น มีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ดี เพื่อแก้ปัญหาโรคหิวาต์ หรือล่าสุดในประเทศสิงคโปร์ พบว่าที่พักคนงานคือ Hot Spot ของโควิด จึงเร่งยกระดับคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มนี้ นอกจากนี้ โจทย์ของกรุงเทพมหานครเหมือนกับเมืองอื่น ๆ หลังจากนี้เป็นไปได้ว่าอาจเกิดโรคระบาดหรือภัยพิบัติอื่นที่ทำให้คนอยู่บ้านมากขึ้น สิ่งสำคัญ คือ ย่านละแวกรอบบ้านดี ทุกครั้งที่เมือง เกิดโรคระบาด เมืองจะหดเล็กลงเหลือแค่ย่านรัศมีการใช้ชีวิตก็จะลดลง จึงควรมีการวางแผนสภาพแวดล้อม ให้สามารถกักตัวได้ โดยยังรักษาสุขภาวะ

ทางกายและทางใจได้ดี ควรกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเมืองและย่าน ออกแบบวางผังของย่านให้น่าอยู่ รมรื่น มีสาธารณูปการที่เพียงพอสำหรับการใช้ชีวิต ไม่ว่าจะผ่านทางเท้า พื้นที่สาธารณะที่สวยงาม มีร้านค้า มีตลาด มีบริการสาธารณสุขที่ครบถ้วนภายในย่าน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้ใกล้เคียงปกติที่สุดในยามที่เกิดโรคระบาด ดังนั้น พื้นที่สีเขียวเป็นประเด็นใหญ่มาก ๆ ของกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาของ UDDC พบว่า กรุงเทพมหานครมีพื้นที่สีเขียวเฉลี่ยประมาณ ๖.๘ ตารางเมตรต่อคน ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำขององค์การอนามัยโลกที่กำหนดไว้ที่ ๙ ตารางเมตรต่อคน และที่สำคัญ ๖.๘ ตารางเมตรต่อคน ของกรุงเทพมหานคร ไม่ใช่พื้นที่สวนสาธารณะทั้งหมด แต่ได้นับรวมพื้นที่สีเขียวประเภทต่าง ๆ เช่น สวนเกาะกลางถนน สำหรับพื้นที่สวนสาธารณะหากคำนวณต่อจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร และประชากรแฝง พบว่า พื้นที่สวนสาธารณะต่อคนน้อยกว่า ๑ ตารางเมตร เรียกว่าเป็นขั้นวิกฤต นอกจากนี้การเข้าถึงพื้นที่สวนสาธารณะแต่ละเขตก็มีความเหลื่อมล้ำ พื้นที่ในเขตกลางเมือง เช่น ปทุมวัน สีลม สาทร มีสวนสาธารณะขนาดใหญ่หลายแห่ง ประชาชนสามารถเข้าถึงสวนสาธารณะได้ด้วยการเดินเท้า แต่พื้นที่ถึง ๒๓ เขต หรือครึ่งหนึ่งของกรุงเทพมหานครไม่สามารถเข้าถึงสวนสาธารณะได้ด้วยการเดินเท้า หรือมีระยะเฉลี่ย ๒.๕ - ๕ กิโลเมตร เช่น พระโขนง บางนา ที่คนนิยมเข้าไปอยู่อาศัยแต่ไม่มีสวนสาธารณะ ดังนั้น กรุงเทพมหานครควรมีนโยบายกระจายสวนสาธารณะในทุกเขต แทนการใช้งบประมาณกับสวนขนาดใหญ่ที่อยู่กลางเมือง ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเมืองให้เดินได้เดินดีอย่างจริงจัง เนื่องจากพื้นที่สีเขียวเป็นพื้นที่ที่สามารถอยู่อาศัยได้โดยไม่ใช้รถยนต์ สิ่งที่เป็นในการใช้ชีวิตประจำวันควรอยู่ในระยะที่เดินถึง หรือ ๘๐๐ เมตร ทั้งที่เรียน ที่ทำงาน ที่จับจ่ายใช้สอย ที่ทำธุรกรรม ที่พักผ่อนหย่อนใจ และที่ Transit เปลี่ยนรถอยู่ในระยะที่เดินถึง ดังนั้น การที่ภาครัฐลงทุนกับการพัฒนาระบบรางในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล แต่คุณภาพการเดินเท้ายังเดินไม่ได้เดินไม่ดี โดยเฉพาะระยะจากบ้านถึงสถานีขนส่งมวลชน หรือจากขนส่งมวลชนถึงที่ทำงานยังไม่สะดวก ไม่ปลอดภัย ไม่น่าเดิน ทำให้คนยังใช้รถถึงแม้จะมีระบบราง วิถีกรุงเทพมหานครยังคงเรียกว่า วิถีชานเมือง คือ รถยนต์ยังเป็นวัฒนธรรมนำ ระบบรางจึงควรมาพร้อมการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนวิถีเมืองด้วยการเดินเท้า ปั่นจักรยาน ซอยมีทางที่น่าเดิน และร้านค้าเล็ก ๆ สามารถอยู่ได้

ประเด็นสุดท้าย คือ เรื่องของการเรียนรู้ นักเรียนอาจเรียนที่บ้านยาวนานขึ้น ซึ่งการเรียนผ่านออนไลน์ทำให้เกิดความเครียดทั้งผู้เรียนและผู้ปกครอง จากวัฒนธรรมการเรียนของประเทศไทยที่ปกติจะอยู่ในห้องเรียนกับครูประมาณ ๘ ชั่วโมง ทำให้การลงทุนของเมืองหรือของรัฐมักจะอยู่ที่โรงเรียน เป็นพื้นที่การศึกษาในระบบ แต่หากเปลี่ยนการศึกษาในระบบเป็นการเรียนรู้นอกระบบด้วย เช่น เรียนรู้ในห้องเรียน ร้อยละ ๕๐ และเรียนด้วยตนเองจากพื้นที่การเรียนรู้ของเมืองร้อยละ ๕๐ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หรือพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ก็จะทำให้ความเครียดที่อยู่หน้าจอตลอดเวลาเปลี่ยนไป จึงควรลงทุนด้านสาธารณูปการของเมืองด้วย เรื่องนี้อาจเป็นทิศทางของการเรียนรู้แห่งอนาคตที่โควิดได้เร่งกระบวนการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ที่มีต่อการเรียนรู้ และการลงทุนจากภาครัฐ และเอกชน เพื่อส่งเสริมให้มีพื้นที่เหล่านี้มากขึ้นในเมือง จากการศึกษาของ UDDC พบว่า พื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้นอกระบบในกรุงเทพมหานคร กระจุกตัวเฉพาะพื้นที่กลางเมือง เช่น ปทุมวัน บางรัก ธนบุรี คลองสาน ในขณะที่พื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ชานเมืองไม่มี เรื่องนี้เป็นความเหลื่อมล้ำหนึ่งที่ต้องแก้ไข และกรุงเทพมหานคร ควรใช้โอกาสจากโควิด - ๑๙ ในการทบทวน และกระตุ้นให้เกิดการ Reset ทางนโยบาย

เมืองส่งผลกับ Well – Being ของผู้คน และส่งผลอย่างลึกซึ้งในช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด - ๑๙ เห็นว่าเมืองที่ออกแบบวางผังไว้ดี ช่วยให้ชุมชนและสังคมรับมือกับวิกฤตสุขภาพและความเครียดได้ดียิ่งขึ้น โดยที่เรายังสามารถที่จะมีวิถีชีวิตที่กระฉับกระเฉง เศรษฐกิจของเมืองยังดำเนินต่อไปได้ ในทางกลับกัน เมืองที่มีความเหลื่อมล้ำสูง มีการเข้าถึงบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ไม่เท่าเทียมจะส่งผลกระทบต่ออัตราการระบาดของโรค และเป็นตัวเร่งให้เกิดการล่มสลายของบริการสาธารณสุข เมืองที่มีการออกแบบวางผังไว้ดี เมื่อสองศตวรรษที่ผ่านมาได้ถือโอกาสของวิกฤตจากโรคระบาดในการรีเซ็ตเมือง ปัญหาของเมืองในประเทศไทย อาจจะซับซ้อนทับถมยิ่งกว่ากันแม่น้ำเทมส์ก่อนการปฏิรูป ดังนั้น หากพลาดโอกาสในการร่วมเรียนรู้ และการใช้สถานการณ์โควิด - ๑๙ มาร่วมกันผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเมืองอย่างมีความหมาย อนาคตอาจเต็มไปด้วยความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากโรคระบาด อาจหนักหนาสาหัส และยาวนานกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็ได้

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● ดร.อธิป พีชานนท์ รองประธานกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ขับเคลื่อนเมืองสู่ความสุขในยุคโควิด - ๑๙

ขณะนี้เราอยู่ในขั้นตอนของการกำลังจะเปิดเมือง สิ่งที่ผังเมืองมีบทบาทที่จะทำให้ประเทศไทย รวมทั้งแต่ละเมือง สามารถผ่านพ้นในเรื่องของโควิด ๑๙ และสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข ในสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน โดยมี ๔ ประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ

ประเด็นที่ ๑ ผังเมืองกับการพัฒนาเมือง เป็นหัวใจหลักในการพัฒนาประเทศ

ผังเมืองต้องมีบทบาทในการพัฒนาประเทศในทุกมิติ คือ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การตั้งถิ่นฐาน การพัฒนาระบบโครงสร้างคมนาคมขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม คือ แผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาประเทศในทุกเรื่อง จะต้องยึดผังเมืองเป็นแผนแม่บท แล้วทำแผนงานของตัวเองให้สอดคล้องแล้วผังเมืองจะได้พัฒนาอย่างเป็นระบบระเบียบ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ อย่างที่เราเคยประสบปัญหาขึ้นมา ในยุคโควิด - ๑๙ จะเห็นว่าเมืองมีการเปลี่ยนแปลงพอสมควร เพราะว่าคนเริ่มทำงานจากบ้าน เริ่มไม่จำเป็นจะต้องเข้ามาในสวนกลาง ใจกลางเมือง เราก็เปลี่ยนพฤติกรรมพอสมควร ฉะนั้น การพัฒนาเมืองรวมทั้งการวางผังเมือง ผู้ที่เป็นบริหารในทุกระดับของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่นระดับต้น ขึ้นมาถึงระดับจังหวัด และในระดับประเทศต้องตระหนักถึงว่า เราจะต้องใช้ผังเมืองควบคู่สอดประสานไปกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้เกิดการบูรณาการของทั้งสามแผนไปในทิศทางเดียวกัน เพราะว่าในอดีตที่ผ่านมาบางครั้งเราก็ให้แผนทางด้านเศรษฐกิจเป็นตัวชี้นำ แต่จริง ๆ แล้วผังเมืองในต่างประเทศ ใช้ผังเมืองเป็นการชี้ นำในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะกายภาพเป็นตัวสำคัญในการที่จะทำให้บ้านเมืองเติบโตไปอย่างมีความพร้อม ระบบต่าง ๆ รวมทั้งงบประมาณของทางภาครัฐ จะต้องสอดคล้องกันในการที่จะนำพาเศรษฐกิจและสังคมไปในทางทิศทางที่ถูกต้อง ในเวลาที่เหมาะสม

การผังเมืองและการพัฒนาเมือง จะต้องได้รับการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะว่าประชาชนทั่วไปจะมองว่าผังเมืองเป็นแผนที่ เป็นผังสี เป็นกฎหมาย แต่จริง ๆ แล้วประชาชนในประเทศที่เจริญแล้ว จะมีความรู้สึกที่เป็นเจ้าของเมือง และต้องการมีส่วนร่วมในการที่จะพัฒนาเมืองของตนเอง ประชาชนก็ควรจะต้องรับรู้และมีความรู้เกี่ยวกับทางภาครัฐว่าจะต้องทำอย่างไร ให้ลดปัญหาสังคม ปัญหาทางด้านของเมืองไม่ให้มีเรื่องของมลภาวะ ชยะ แหล่งเสื่อมโทรม การจราจรที่ติดขัด เราปล่อยภาระให้กับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมานานแล้ว เราควรดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนมันไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ควรมีการปูพื้นฐานตั้งแต่ระดับเยาวชนว่าทำอย่างไรให้ได้รับการศึกษา ปลูกฝังในเรื่องผังเมือง ให้รู้จักผังเมือง ทำให้เกิดความรักความเข้าใจเมืองและชุมชนจะทำอย่างไรให้เมืองน่าอยู่ ปลอดภัย มีความสะอาด มีสาธารณสุขที่ดี สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากหน่วยงานราชการ แต่เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนโดยรวมทั้งหมดของชุมชนช่วยกันทำ ต้องให้ความรู้ความเข้าใจตั้งแต่ระบบการศึกษาขึ้นไปจนถึงประชาชนที่โตแล้ว ให้มีความรักความห่วงแหนเมือง ต้องการมีส่วนร่วม ซึ่งจะต้องเป็นบทบาทของทางภาครัฐและเอกชน ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้เมืองและผังเมืองเติบโตไป โดยมีส่วนร่วมของประชาชน

ประเด็นที่ ๒ การกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา เราจะสังเกตเห็นการเติบโตเป็นเมืองใหญ่ ๆ อย่างกรุงเทพฯ ถือเป็นจุดศูนย์กลางรวมของทุกอย่าง จะเกิดความแตกต่างระหว่างส่วนกลางกับต่างจังหวัด และทำให้มีการอพยพมาทำงาน แล้วก็ทำให้เกิดการเปรียบเทียบความแตกต่างและคุณภาพความเป็นอยู่ระหว่างคนที่อยู่ในส่วนกลางและคนที่อยู่ในต่างจังหวัด เกิดความเหลื่อมล้ำ กระทั่งถึงปัญหาอื่น ๆ ตามมา เรื่องของสังคม เรื่องของการเมือง ซึ่งหลังยุคโควิด - ๑๙ จะเห็นว่างานในกรุงเทพฯ หรือในเมืองใหญ่ ๆ เริ่มได้รับผลกระทบ คนจำนวนหนึ่งก็อพยพกลับไปบ้านของตัวเองในภูมิภาค การที่จะไม่ให้ต้องอพยพไปมา ก็คือ ต้องทำให้เมืองที่เขาอยู่สามารถมีสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งแหล่งงานอย่างครบครัน ก็จะเกิดความรู้สึกรักถิ่นฐาน ต้องการจะพัฒนาถิ่นฐานของตนเอง

เมื่อเดินทางไปต่างจังหวัดออกจากเมืองจะไปพบกับชนบท พบความไม่เจริญอย่างเห็นได้ชัด สิ่งเหล่านี้ทำอย่างไรให้เกิดความรู้สึกค่อย ๆ สอดรับ โดยที่มีการกระจายงบประมาณ กระจายความเจริญสู่ท้องถิ่น ต้องสร้างระบบของเมืองให้เกิดความรู้สึกว่าเมืองไม่ใช่เป็นเมืองโตเดี่ยว ในแต่ละภูมิภาคจะต้องมีเมืองเอก เมืองรอง มีเมืองที่รับบทบาทของกิจกรรมสังคม กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ ออกไป จะต้องไม่ปล่อยภาระให้เมืองหนึ่งรับภาระทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็ศูนย์กลางราชการ ศูนย์กลางเศรษฐกิจ ศูนย์กลางการศึกษา ศูนย์กลางทางด้านสาธารณสุข และความเจริญอื่น ๆ

ผังเมืองที่ดีจะต้องสามารถจูงใจให้คนไปพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และมีระบบบูรณาการงบประมาณแผนงานของแต่ละหน่วยงานเข้าด้วยกัน จึงจะประสบความสำเร็จ ยุคโควิด - ๑๙ เป็นโอกาสเราถือโอกาสปรับปรุงแก้ไขก่อนที่เศรษฐกิจ สังคม กลับมา Boom แล้วแก้ไขทัน ในขณะที่เรามีเวลาจะต้องรีบพัฒนาในสิ่งเหล่านี้

ประเด็นที่ ๓ การเติบโตของเมืองอย่างสมดุล

เป็นเรื่องสำคัญซึ่งผังเมืองมีบทบาทมาก ทำอย่างไรให้เมืองเติบโตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม แล้วก็ในเรื่องของสาธารณสุข การกระจายตัวของแหล่งงาน การดูแลเรื่องการศึกษา เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ก็ต้องทำให้เติบโตอย่างสมดุล รวมทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ใช่พัฒนาเมืองแล้วเราจะไปทำลายสิ่งแวดล้อม หรือธรรมชาติ

การเติบโตของเมืองจะต้องไม่เจริญทางด้านวัตถุ ยกตัวอย่าง กรุงเทพฯ มีตึกสูง สวยงาม แต่บางมุมมองที่มองไปจะมีสลัม มีชุมชนแออัด เพราะคนบางระดับรายได้หาที่อยู่อาศัยไม่ได้แต่ต้องทำงาน การคมนาคมไม่สะดวก ต้องมาอยู่ใกล้แหล่งงาน แต่ไม่มีที่ให้อยู่จึงต้องมาอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม ทางด้านสาธารณสุข ทำอย่างไรให้เมืองจัดพื้นที่ให้คนเหล่านี้อยู่อย่างเป็นระบบระเบียบให้อยู่ในที่ถูกละเลยลักษณะ รวมทั้งการคมนาคมที่สะดวก ต้นทุนไม่แพงในการเดินทาง มีแหล่งงานที่ดี มีระบบสาธารณสุขรองรับ มีสถานศึกษาให้กับคนที่มีความแตกต่างทางด้านฐานะได้เรียน โดยมีคุณภาพของการศึกษาเท่าเทียมกัน ไม่ใช่โรงเรียนวัดกับโรงเรียนชั้นนำหรือระดับอินเตอร์ ก็เกิดความแตกต่างเวลาผลิตบุคลากรก็เป็นไปตามความสามารถของผู้ปกครองหรือคนที่เป็นพ่อแม่ แต่ที่จริงคนที่เกิดมาแล้วควรมีโอกาสเท่าเทียมกัน ผังเมืองจะเป็นตัวที่ส่งเสริมสิ่งเหล่านี้ ด้วยการวางผังเมืองและพัฒนาเมืองรวมทั้งมีระบบภาษีในการสร้างแนวทางว่าเมืองควรมีการพัฒนาที่ถูกต้องอย่างไร และคนที่ทำถูกต้องจะได้รับผลประโยชน์ทางด้านภาษี คนที่ไม่ถูกต้องอาจจะต้องเสียต้นทุนที่แพงขึ้น อันนี้เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ ถัดไปต้องคำนึงถึงสภาวะ

ทางธรรมชาติ สภาวะโลกร้อน ต้องไม่ไปสร้างมลภาวะในพื้นที่หรือสร้างปัญหาให้กับพื้นที่บางพื้นที่ ปัจจุบันมีปัญหาการสลับที่กัน คือ เกษตรต้องการน้ำไปอยู่ที่ดอน อุตสาหกรรมที่ไม่ต้องการน้ำแต่มาอยู่พื้นที่ลุ่มน้ำ แต่เหตุผลที่เป็นแบบนี้เพราะต้องไปอยู่ใกล้การคมนาคมขนส่ง หรือใกล้ส่วนประกอบบางอย่าง จากที่หนึ่งมาอีกที่หนึ่งซึ่งสะดวกกว่าในขนาดที่ดิน ที่ดินถูกเกษตรกรไปปลูกในที่ดอนและไม่มีน้ำไปหล่อเลี้ยง สิ่งเหล่านี้ถ้าเราจัดวางถูกต้อง คือ การวางของถูกสถานที่รวมทั้งไม่ต้องไปแก้ปัญหาหน้าท่วม น้ำแล้ง ไม่ต้องแก้ปัญหาค่าโลจิสติกส์ในการขนส่งวัตถุดิบหรือสินค้าที่แพงมาก ปัญหาเรื่องมลภาวะก็จะไม่เกิด สิ่งเหล่านี้ควรจะเกิดขึ้นโดยมีผังเมืองเป็นเครื่องมืออันดับหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

ประเด็นที่ ๔ ผังเมืองต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของโลก และเทคโนโลยีในอนาคต

เราต้องยอมรับว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับจากต่างชาติว่าเราเป็นประเทศที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการเติบโตสูงในเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอาเซียน มีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ และการเติบโตในทุกมิติอย่างรวดเร็วมีประชากรจำนวนมากที่อยู่ในภูมิภาคนี้ ที่สำคัญที่สุด ก็คือ ในซีกโลกอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าเราจำเป็นจะต้องมีการเชื่อมโยงกัน ผังเมืองอาจจะต้องมองทะลุไปถึงขั้นที่ว่าโลกจะเปลี่ยนไปอย่างไร และเทคโนโลยีในอนาคตจะเป็นอย่างไร

บางประเทศมองเรื่องของการพัฒนาเมือง และการวางผังเมือง โดยมีระบบ Smart City ในการควบคุมบริหารจัดการของเมือง ประเทศไทยเริ่มมีการนำมาใช้บางจุดแล้ว ผังเมืองจะต้องมองว่าในอนาคตจะมีการบริหารจัดการของแต่ละท้องถิ่นอย่างไร มีระบบที่จะช่วยแก้ปัญหาอย่างไร ในบางประเทศจะเลือกทำในงบประมาณที่ทำได้ เช่น การจราจร การควบคุมการขนส่งมวลชน หรือในบางเรื่องที่จะทำได้ คือระบบความปลอดภัย การดูแลระบบความปลอดภัยโดยใช้ระบบกล้อง CCTV ที่เชื่อมต่อกัน สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ต่างประเทศเริ่มทำกันแล้ว รวมทั้งมีการใช้กล้องสแกนใบหน้าของคน สามารถแยกแยะคนจากที่ไหนไปทำงานอยู่ตรงไหน ใช้ระบบมือถือในการแยกแยะพื้นที่ว่าตรงไหนมีคนใช้ และมีพฤติกรรมมาใช้ประโยชน์ในบริเวณที่นั้นนานแค่ไหน ก็จะมีการบริหารจัดการเรื่องต่าง ๆ ของเมืองได้ถูกต้อง ทั้งเรื่องสาธารณสุข ปลอดภัย การบริหารการจราจร การป้องกันมลภาวะ สิ่งเหล่านี้ ถ้าบูรณาการเข้าไปในระบบผังเมืองได้ก็จะเป็นประโยชน์ โควิด - ๑๙ สอนเราหลายอย่างจะสังเกตได้ว่าเราใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น ทำงานโดยใช้ Internet มากขึ้น ไม่ได้ออกไปทำงานโดยตรง เราใช้ระบบ WIFI ทำ Work From Home เราซื้อของผ่าน Online พฤติกรรมเปลี่ยนไป สิ่งเหล่านี้ ผังเมืองควรเอามาพิจารณาและมาปรับตัวตามความต้องการในอนาคตของเมือง

ปัจจัยที่เกิดขึ้นหลังโรคระบาด ความต้องการพื้นที่ใช้สอยของเมืองเป็นอย่างไร เกิดการระบาดอย่างไร พฤติกรรมการระบาดของโรคระบาดมันเกิดขึ้น เพราะว่าคนไปรวมตัวกันในแหล่งชุมชน จะต้องปรับเอาเทคโนโลยีไปดูแล ไปควบคุม รวมทั้งการทิ้งขยะที่เป็นพิษ ผังเมืองจะต้องมีการบริหารจัดการแหล่งขยะพื้นที่ที่ควรจะใช้เป็นประโยชน์ในการกำจัดสารพิษเหล่านี้ จะต้องคำนึงถึงมากขึ้น ผังเมืองจะต้องคำนึงถึงการไหลเวียนการเชื่อมโยงของประชากรในประเทศอื่น ๆ ที่อยู่นอกประเทศ ประเทศเราเป็นศูนย์กลางจะเป็น Hub ในหลาย ๆ เรื่อง ประเทศไทยควรคำนึงถึงอนาคตว่าจะมีรถไฟฟ้าจากต่างประเทศเชื่อมโยงเข้ามาในประเทศ คนเหล่านี้ที่เชื่อมโยงเข้ามาจะมีผลกระทบต่อผังเมืองอย่างไร ความต้องการของคนภายในประเทศ จะต้องดูแลคนต่างประเทศที่เข้ามาผ่านทุกช่องทางอย่างไร เพราะต่อจากนี้ไปพรมแดนจะเริ่มน้อยลง กิจกรรมเหล่านี้ ผังเมืองจะต้องเริ่มบูรณาการและให้ความสำคัญมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของเมืองหลังสถานการณ์โควิด ๑๙ มี ๔ ประเด็น ดังนี้

๑. **การใช้ประโยชน์ที่ดิน** กรุงเทพมหานครจะขยายพื้นที่การอยู่อาศัย หรือการใช้ประโยชน์พาณิชยกรรม เดิมกรุงเทพฯ จะให้ความสำคัญ CBD (Central Business District) ต่อจากนี้ไปจะเริ่มให้ความสำคัญเพิ่มขึ้น ของพื้นที่ต่าง ๆ รอบกรุงเทพฯ มากขึ้น เพราะคนไม่จำเป็นต้องเข้ามาทำงานในตัวเมืองมากนัก คนจะทำงาน ตรงไหนก็ได้เพราะเรามีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ต่างจังหวัด เมืองใหญ่ และพื้นที่เมือง ที่ขยายตัว ออกไปจะเริ่มมากกว่าพื้นที่ชนบท สิ่งเหล่านี้ได้มีการมองว่ารองรับหรือยัง

๒. **รูปแบบการพัฒนา** เรื่องของสินค้าทางด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งการที่กรุงเทพฯ จะกลายเป็น พื้นที่ที่เริ่มมีการผสมผสานแบบสมดุล สมัยก่อนมองว่ากรุงเทพฯ มีแนวโน้มจะโตไปทางด้านไฮไลท์ เป็นตึกสูงมาก แต่เมื่อเกิดโควิด - ๑๙ คนจำนวนหนึ่งมีความรู้สึกว่าตึกสูง พื้นที่ไม่จำเป็นต้องมาอยู่ใจกลางเมืองก็ทำงานได้ สมัยก่อนต้องมาอยู่ใกล้ที่ทำงาน ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มากที่สุด แต่เมื่อมีเทคโนโลยีมาช่วย สามารถอยู่ชานเมืองได้และต้องการพื้นที่ภายในบ้านที่ใหญ่ขึ้น และมีพื้นที่ทำงาน ฉะนั้น กรุงเทพฯ และปริมณฑลแนวโน้มจะกลายเป็นเมืองผสมผสานแบบสมดุล คือ มีทั้งตึกสูง มีทั้งแนวนอน แนวราบ ต่างจังหวัดพื้นที่ยังไม่กระจุกตัว แนวโน้มคนก็จะกระจายตัวอยู่ แนวโน้มการพัฒนาทางด้านที่อยู่อาศัย หรือการใช้ประโยชน์ทางด้านพาณิชยกรรมก็เป็นแนวราบอยู่ แต่อาคารสูงก็มี แต่มีน้อย

๓. **ขนาดครัวเรือน** คนไทยจะเป็น Single Family มากกว่า เป็นการอยู่หลาย ๆ Generation อยู่รวมกัน เมืองจะถูกพัฒนาไปลักษณะคล้าย ๆ การอยู่อาศัยแบบเชิงครอบครัวเดียว

๔. **ประโยชน์ใช้สอยภายในบ้าน** เรื่องของ Function พื้นที่ในบ้านก็จะเพิ่มมากขึ้น ห้องทำงาน หรือห้องใช้ประโยชน์ต่าง ๆ จะต้องถูกแปลงได้ง่าย Multifunction Room จะเกิดขึ้น จะคำนึงถึงเรื่องอนามัยมากขึ้น อุปกรณ์ที่ใช้ก็จะมีเทคโนโลยีมาเกี่ยวข้องมากขึ้น ไร้อารมณ์สัมผัส ดูแลเรื่องสุขภาพ เรื่องความปลอดภัย ระบบที่ใช้ WIFI Support ก็จะถูกใช้มากขึ้น

ใน ๕ ปีข้างหน้า เมืองจะขยายตัว การเชื่อมโยงเมืองหนึ่งไปสู่เมืองหนึ่ง จะอาศัยการเชื่อมโยง ผ่านระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพราะฉะนั้น คนไม่จำเป็นต้องอยู่ในที่เดิมและไปทำงานที่ใดที่หนึ่ง สามารถไปทำงานที่ไหนก็ได้อย่างบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่นในโตเกียวใช้รถไฟความเร็วสูงในการเดินทาง ต้องคำนึงว่าเมือง ธุรกิจอาจมีเมือง ที่อยู่อาศัยเป็นเมืองบริวาร จะคำนึงถึงสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมต่าง ๆ เมืองจะมีลักษณะเป็นเมืองกะทัดรัด ผสมกับการกระจายเป็นบางจุดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแน่นอน การใช้แรงงานจะน้อยลง จะเป็นลักษณะของการผลิตสำเร็จรูปโดยใช้เทคโนโลยีมากขึ้น เมืองไทยของเรานับวันจะกลายเป็นเมืองนานาชาติ ฉะนั้น เราจะต้อง ปรับรูปแบบทุกอย่าง กฎระเบียบต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานสากล เพราะไม่ได้อยู่คนเดียวแล้ว จะมีคนอื่นมาใช้ ประโยชน์ร่วมกับเรา เราจะต้องมองว่าประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคนี้ เวลาเราจะพัฒนาอะไรจะให้ เข้มแข็งยั่งยืนไปในอนาคต เราจะต้องมีบทบาทในภูมิภาค แนวโน้มราคาที่ดิน ราคาที่อยู่อาศัย ราคาสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ สูงขึ้นแน่นอน

ฉะนั้น ถ้าเมืองสามารถขยายตัวได้ก็จะทำให้ประชากรลดภาระ ลดแรงกดดันในการที่จะต้องไปซื้อที่อยู่อาศัย หรือซื้อสิ่งปลูกสร้างในราคาแพงมากเกินไป จะกลายเป็นการใช้ชีวิตอย่าง Minimalist ก็คือ เล็กแต่ครบ ฟังก์ชันมีความคุ้มค่าในทุกอย่าง แม้กระทั่ง Office แนวนอนก็จะเล็กลง ห้องประชุมเกือบจะไม่มี ไม่จำเป็นต้องไปประชุมแบบกายภาพ แต่ประชุมทางออนไลน์ สุดท้ายก็คือ ในอนาคตหลังโควิด - ๑๙ คนจะคำนึงถึง เรื่องสุขภาพ เรื่องความปลอดภัย เรื่องสุขอนามัยมากขึ้นกว่าเดิม

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● **คุณอรธรพร คบคงสันติ ประธานบริษัท T.R.O.P**

One Problem : Limitless Solutions

ผมมีความสนใจทางด้านงาน Landscape และความสัมพันธ์ระหว่างภูมิสถาปัตยกรรมกับงานสถาปัตยกรรม ได้จัดตั้งออฟฟิศของตัวเองชื่อว่า Terrains Open Space เรียกสั้น ๆ ว่า T.R.O.P ซึ่งมีออฟฟิศอยู่ในประเทศไทย โดยการทำงานทุกคนต้องมาคุยกันในปัญหาของแต่ละวัน ทุก Project เวลาเรามีปัญหา คิดว่าปัญหาเป็นสิ่งที่รบกวนจิตใจ เราเริ่มจากทำความเข้าใจกับปัญหานั้น ๆ พยายามบอก Solution เพื่อให้ลูกน้องหรือลูกค้าแก้ไขเป้าหมายของเรา คือ แก้ปัญหาให้เร็วที่สุด เพื่อไม่ให้ปัญหามารบกวนเป้าหมายของเรา ซึ่งผมคิดว่าการหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เราควรพยายามทำความเข้าใจในปัญหาของแต่ละปัญหาก่อนปัญหานั้น ๆ จะทำให้เป็น Solution หรือเกิดความเป็นไปได้มากมายในงานออกแบบของเรา Problem = Possibilities ซึ่งมี Project ที่ผมอยากมาเล่า ดังนี้

โปรเจกต์ที่ ๑ Walk of the Town ในกรุงเทพมหานคร เป็นโปรเจกต์ที่ Central World ซึ่งมี Location อยู่บริเวณถนนพระรามที่หนึ่ง และตลอดแนวถนนมีห้างสรรพสินค้าตั้งอยู่ อาทิเช่น สยามดิสคัฟเวอร์รี่ สยามเซ็นเตอร์ มาบุญครอง สยามสแควร์ พารากอน ไปจนถึงเกษรพลาซ่า อัมรินทร์พลาซ่า เซ็นทรัลชิดลม แพลตตินั่ม พื้นที่โครงการรายล้อมไปด้วย Commercial โดย CPN. (บริษัทเซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) มีโครงการที่จะใช้หลังคาที่จอดรถเก่า ซึ่งเดิมเป็นหลังคาแบน มีฟุตบอลขนาดใหญ่ มีช่องระบายอากาศ มาพัฒนาใหม่เป็นอาคารสองชั้นทับอาคารจอดรถเก่า อาคารใหม่จะมีรูปร่างเหมือนยูเอฟโอ ออกแบบโดยสถาปนิกจากประเทศสหรัฐอเมริกา ทำเป็นทางบันไดเชื่อมไปถึงฟุตบอลกับทางเข้าอาคาร Courtyard ที่อยู่ใน Interior โดยลูกค้าต้องการให้โครงการเป็น Talk of the Town

ฟุตบอลในประเทศไทยนั้นมีทุกอย่างตั้งอยู่ เช่น ร้านอาหาร ตลาด ป้ายที่องค์กรและเอกชนต่าง ๆ ช่วยกันสร้างมาตั้งไว้ ไม่มีการพิจารณาว่าควรรื้อออกหรือไม่ แม้แต่ป้ายโฆษณาของกรุงเทพมหานคร แต่ขาดทางเท้า ดังนั้น ทางเท้าจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจกว่าที่จะทำ Courtyard โดยแทนที่จะทำ Talk of the Town จึงเปลี่ยนแปลงการทำ Walk of the Town อาคารที่วางอยู่บนหลังคาของที่จอดรถเก่า ซึ่งมีความสูงกว่าทางเท้า สาธารณะประมาณ ๒ เมตร ทุกคนที่เดินผ่านจะมองเห็นแทนของฐานอาคารไปด้วย ซึ่งมองดูไม่สวยและยังมีกลิ่นแก๊สออกมาจากอาคารจอดรถ เราจึงสร้างเนินสีเขียวขึ้นมาบัง ทำให้เกิดภาพลวงตาว่าอาคารใหม่ ไม่ได้วางอยู่บนอาคารจอดรถ แต่วางอยู่บนหลังคาเนินสีเขียว มีทางเท้าสีเขียวยาว ๆ ทำเป็นโครงสร้างเบา ๆ โดยความปลอดภัยยังคงมีเหมือนเดิม เนื่องจากบรรยากาศบริเวณถนนพระรามที่หนึ่ง มีรถติดตลอดทั้งวัน เราจึงพยายามทำให้เกิดสีเขียว ให้รู้สึกสดชื่น โดยใช้ระบบรดน้ำเป็นน้ำพุ และไม่ต้องการให้มีรถเซ็นจอดบนฟุตบอล โดยปกติคนกรุงเทพมหานครจะเดินอยู่บนสกายวอล์ค แต่สกายวอล์คที่เดินอยู่นั้นเกือบจะไม่เห็นท้องฟ้าเลย เราต้องการจะทวงคืนพื้นดินให้กับผู้ที่เดินเท้า จึงพยายามทำ Project ตัวอย่างให้กับผู้ประกอบการบริเวณนั้นได้เห็น

โปรเจกต์ที่ ๒ NIWA เป็น Sale Gallery เล็ก ๆ อยู่ในเมืองเชียงใหม่ พื้นที่โครงการเป็น Sale office ตั้งอยู่บริเวณห้วมริมถนนใหญ่ของเมืองเชียงใหม่ มีกำแพงล้อมรอบ ปกติใช้เป็นที่จอดรถยานสาธารณะ ซึ่งส่วนใหญ่ Sale office ของประเทศจีน จะมี ๒ แบบ คือ (๑) แบบโชว์ หรือ (๒) แบบปิด โดยลูกค้าต้องการ Sale office แบบปิด ภาพของลูกค้าต้องการก็จะทำให้เหมือนสวนจีนเป็น Courtyard เราพยายามใช้เทคนิคการออกแบบสวนจีนให้เป็น Space ที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถึงแม้จะเป็น Project ขนาดเล็ก แต่ก็อยู่ติดกับบริเวณพื้นที่ที่เป็นสาธารณะ ติดกับ neighbor ต่าง ๆ ไม่ได้อยู่คนเดียว เมื่อเริ่มดูจากไซด์งานติดกับฟุตบอลจะมีออฟฟิศอยู่ข้าง ๆ และไม่มี Set back ฝั่งตรงข้ามเป็นออฟฟิศกลุ่มใหม่ ที่ไม่มี Landscape ที่จะส่งเสริม Architect มากนัก และเนื่องจากเป็น Area ที่เป็น Workplace ในทางจิตวิทยาคนที่ได้เห็นธรรมชาติ จะทำให้รู้สึกว่าการทำงานดีขึ้น ทำให้รู้เรารู้สึกว่าแม้ Site ไม่ได้มีขนาดใหญ่ แต่ต้องการให้ทุกคนที่เดินผ่านไปทำงานได้เห็นธรรมชาติเล็ก ๆ ก่อนเข้า Office จึงแนะนำให้ลูกค้าเปิดรั้วตรงกลาง เพื่อให้คนที่เดินผ่านไปข้างนอกมองเห็นธรรมชาติได้ด้วยการออกแบบรั้ว Echo จากสถาปัตยกรรมรูปด้าน และเปลี่ยนมาเป็นรั้วทาง Landscape ซึ่งเมื่อเปิดรั้วตรงกลางก็ทำให้เกิดเป็นพื้นที่โล่งเกิดเป็นภาพธรรมชาติที่ทุกคนจากข้างนอกได้มองเห็นด้วย และแทนที่จะทำเป็นกำแพงตรง ๆ ด้านหน้า เราก็ค่อย ๆ เปลี่ยนรูปร่างให้เป็นฟอร์มเส้นสายของธรรมชาติที่อยู่ด้านหลัง เมื่อมองจากด้านหน้าจะเปลี่ยนจากระนาบกำแพงเป็นระนาบออร์แกนิก

เนื่องจาก Site เล็ก ๆ ของเราจะเป็นสี่เหลี่ยม แต่ปัญหาในเมืองใหญ่ ๆ ของประเทศจีน ก็คือ ปัญหาเรื่องนกที่เริ่มหายไปทุกที่ เพราะทุกอาคารพยายามกำจัดนก ทำให้นกส่วนใหญ่จะไปอาศัยอยู่ตามสวนสาธารณะ จึงมีแนวคิดที่ต้องการใช้พื้นที่สี่เหลี่ยมของเรา ให้เป็นพื้นที่ต่อเชื่อมระบบทางสีเขียวให้เกิดเป็นทางแวะพักของนก ถ้าเราสามารถเชื่อมต่อไปได้ทั่วทั้งเมืองต่อเข้ากับสวนเล็ก ๆ ของ Project ต่าง ๆ ก็จะทำให้เป็น Network ให้นกสามารถเดินทางและแวะพักได้ด้วย

จากการสำรวจพบว่านกท้องถิ่นของประเทศจีน มีประมาณ ๖๐ ชนิด และที่เมืองเชียงใหม่ ๕๐ ชนิด ชอบอยู่ใน Area ที่มีความ Complex ของต้นไม้และไม้พุ่ม บริเวณที่เป็นหญ้าเรียบ ๆ จะมีนกอยู่ได้ไม่กี่ชนิด ดังนั้น จึงต้องมีความซับซ้อนทางมิติของต้นไม้ เราพยายามเลือกต้นไม้ที่มีความซับซ้อนของชนิดพันธุ์ บางชนิดให้ดอก ให้กลิ่น ช่วยกันเสียง เกิดเป็นสีสันทตามฤดูกาล เราก็มาร่วมจัดเป็น Composition ของต้นไม้ เพื่อให้คนชอบ และมีความสวยงามด้วย มีลูกเล่นของหมอกและน้ำ ซึ่งถ้ามีน้ำนั้นก็ชอบแวะพัก เมื่อคนเดินผ่านและมองจากข้างนอกผ่านช่องที่เปิดไว้ ก็จะสามารถมองเห็นภาพสวนได้ด้วย และเมื่อมองข้าง ๆ จากที่จอดรถ ก็เปิดมุมมองให้กับสาธารณะได้มองเห็นเช่นกัน ทางเข้าอาคารจะมองเห็นเป็นสวนที่มีรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละวันแต่ละช่วงเวลาคุณภาพของแสงก็จะเปลี่ยนไป เมื่อเดินต่อไปใต้อาคารจะมีเสาไปช่วง ๆ ส่วนที่เป็นพื้นที่ของน้ำจะใช้หิน Recycle Glass เพื่อเป็นการช่วยรักษาสภาพแวดล้อม เมื่อเดินผ่าน Corridor จะเห็นเป็นช่องที่ทำให้มองเป็นภาพกรอบรูป เป็นภาพสวนที่มีลักษณะแตกต่างกัน ตรงปลายสวนจะเป็นพื้นที่เล็ก ๆ ที่สามารถทำกิจกรรมได้จากทางเข้า Sale Gallery เมื่อเดินลงไปจะเป็นช่วงพื้นที่แห้งบ้าง พื้นที่น้ำบ้าง มีน้ำตกได้ระดับลงมา เป็นพื้นที่ Private Project ที่ทำให้ Public ได้ใช้ด้วย

โปรเจกต์ที่ ๓ The Ribbon Dance Park เป็นโครงการที่เป็นคลับเฮ้าส์ อยู่ที่เมืองซีอาน ของประเทศจีน เนื่องจากประเทศจีนมีนโยบายให้เอกชนพัฒนาพื้นที่ เอกชนต้องรับผิดชอบพื้นที่สีเขียวที่อยู่ด้านหน้า ดังนั้น เราต้องทำพื้นที่สีเขียวเล็ก ๆ ตลอดแนวที่อยู่ข้างหน้าด้วย พื้นที่ Site จะเป็น Highway ขนาดใหญ่มาก ที่ดินตั้งอยู่บนเนินดินที่สูงกว่า Highway ประมาณ ๑๐ กว่าเมตร เป็นคลับเฮ้าส์ที่มีขนาดใหญ่มาก เป็น Sale office ที่ต้องการจะทำ Project ขนาดใหญ่ สิ่งที่ถูกคัดค้านคือ กังวลว่าคนจะมองไม่เห็น เพราะที่ดินอยู่สูงกว่าถนน ๑๐ เมตร เกรงว่าลงทุนมากแต่คนมองไม่เห็น และที่สำคัญการเดินทางไปที่ site ต้องขับรถลอดสะพาน ซึ่งสะพานจะบังวิวไปตลอดทาง ลูกค้ายิ่งต้องการเป็น Sculpture เป็นรูปปั้นขนาดใหญ่ไปตั้ง คนจะได้มองเห็นว่ามีอะไรอยู่ด้านบน แต่เรามีแนวคิดที่ไม่ต้องการได้ Sculpture ที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ต้องการให้ได้ประโยชน์ ด้วยจึงคิดถึงมุมมองที่จะได้ Sculpture ที่มี scale ที่ Impact กับ Urban ในขณะเดียวกันก็ต้องการให้มีประโยชน์ให้คนเดินได้ด้วย

ที่ Site มีสะพานลอยเก่าที่ไม่มีใครใช้ เพราะต้องเดินลงบันไดประมาณ ๑๐ กว่าเมตร ถ้าเราจะทำ Sculpture ขนาดใหญ่และมีประโยชน์ จึงต้องทำให้เป็นทางเดินได้ด้วย โดยที่มีแรงบันดาลใจจาก Ribbon Dance ของคนจีน ซึ่งเป็นระบำผ้าที่มีปลายก้านตรง ๆ ดังนั้น ตัวสะพานจะเป็นเหมือนก้านและทางเดินทำให้ยาวเหมือน Ribbon ที่ต้องยาว เพราะต้องการถ่ายระดับ ๑๐ กว่าเมตร โดยที่ไม่ต้องใช้ Step เลย ทางเดินจะยาวประมาณ ๒๐๐ เมตร ซึ่งจะมีส่วนที่ยื่นเข้า - ออกจากที่ดิน จึงต้องทำราวกันตกเป็นแท่งสีขาว เป็นแผ่น ๆ แล้วมีช่องว่างตรงกลาง เมื่อมองตรง ๆ จะเกิดเป็นอุโมงค์ มองด้านข้างจะโล่ง และมองเห็นสวนตลอดทาง เสมือนสวนเดินตามเราด้วย ผู้คนที่อยู่คนละฝั่งถนนก็จะเดินข้ามไปมาหากัน พาลูกหลานมาเดินเล่น ตรงทางขึ้น Sale office เดิมเป็นถนนที่ค่อนข้างแคบอยู่คนละระดับกับทางเข้าออก จึงต้องถ่ายระดับให้ดีขึ้น มีการดูแลเรื่องน้ำฝน เวลาที่ฝนตกลงมา น้ำจะไหลมาตรงทางเดิน เราก็ทำ Rain Garden รับน้ำไต่ระดับลงมาทั้งสองข้าง ทำให้มีสะพานลอยที่เป็นป้ายโครงการได้ด้วย เป็น Signature ที่คนในเมืองชอบมาก จึงเอาไปสร้างที่สะพานลอยในเมืองของตัวเองด้วย พื้นที่ใต้ตึกออกแบบให้มีคอร์ตพิเศษเจาะหลังคาให้แสงส่องลงมา แล้วปลูกต้นไม้ไว้หนึ่งต้น ใช้สกรีนที่เป็น Stainless เล็ก ๆ ก่อรอบเสาทั้งสี่ด้านเป็นอีกหนึ่งเลย์เออร์ ที่วันรถก็จะมีแสงส่องลงมา เป็นบรรยากาศแบบศิลปะที่อยู่ในที่จอดรถ ในส่วนของลานน้ำตกก็ให้มีลูกเล่นกับแสงธรรมชาติ สำหรับ Roof Garden แทนที่จะเป็นหลังคาลานจอดรถธรรมดา ก็ทำให้เป็นที่รับน้ำฝนเป็นตัวเชื่อมระหว่างหลังคาที่จอดรถกับสวนด้านล่าง และทำเป็นบันไดวนสองรอบ ซึ่งทำหน้าที่เป็น Sculpture เช่นกัน ด้านล่างทำเป็นสวนรับน้ำฝน เมื่อมองจากด้านบนลงมาที่หลังคา ที่จอดรถ มีแนวคิดว่าจะทำทางเดินเล็ก ๆ ให้คนเดินข้ามลงมาได้ พื้นที่ที่เหลือทำเป็น Rain Garden รับน้ำฝน เนื่องจากเมืองซีอานมีปริมาณฝนตกต่อปีน้อย สามารถปล่อยได้ไม่ต้องดูแลมาก ในฤดูหนาวก็จะปล่อยให้เป็นทุ่งหญ้าแห้ง ๆ เมื่อถึงฤดูร้อนต้นไม้ก็จะแตกใบ แตกดอก ไปตามฤดูกาล และเป็นสวนที่สวยงามมาก

โปรเจกต์ที่ ๔ Under the Ficus Shade Project เป็นโรงแรมเล็ก ๆ ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

มีคำกล่าวว่า “Hostel is a view Machine” จุดขายของโรงแรมก็คือ “วิว” โรงแรมที่มีวิวสวย ก็จะมีคนมาใช้บริการ มีลูกค้าติดต่อมาจะทำโรงแรมในซอยสุขุมวิทซอยหนึ่ง อยู่ปลายซอย เป็นเหมือนตรอกที่เป็นทาว์นเฮาส์ ซึ่งมีทุกอย่างที่ไม่น่าจะเป็นโรงแรมได้ ไม่ว่าจะเป็นเสาไฟฟ้าแรงสูง ไฮเวย์ ตู้อิเล็กทริก รถไฟฟ้าที่จอดมอเตอร์ไซด์ เมื่อเราเข้าไปในซอยก็จะเป็นอาคารที่สร้างประมาณปี ๑๙๖๐ และอาคารอื่น ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกันไป ในซอยจะมีโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ มีตึกแถวที่เป็นร้านอาหาร ตรงสุดท้ายจะเป็นทาว์นเฮาส์ และมีต้นไทรที่ขึ้นอยู่ที่กำแพงจะมีบ้านเก่าที่จะเปลี่ยนเป็นโรงแรม ด้านซ้ายและขวาที่เปลี่ยนเป็นทาว์นโฮมที่จะเปลี่ยนเป็นห้องพัก เราจึงเข้าไปในบ้านเพื่อหาแรงบันดาลใจในบ้านเก่าที่ไม่มีคนอยู่ สภาพบ้านทรุดโทรม ต้นไม้ตาย บ่อปลาที่มีรั้วแล้ว ด้านหลังเป็นสวนที่อยู่ติดกับโรงพยาบาล ที่จะต้องทำเป็นที่รับประทานอาหาร แต่ลูกค้าเป็นคนที่มีความรู้สึกรักบ้านเพราะเพื่อนบ้านเป็นโรงพยาบาล ลูกค้าจึงคิดจะสร้างโรงแรม เพื่อรับญาติของคนไข้ที่มารักษาที่โรงพยาบาลหลาย ๆ วัน ดังนั้น จุดประสงค์หลักจึงไม่ใช่เงิน แต่จะเป็นเรื่องของอุณหภูมิ เพื่อให้ผู้มาพักรู้สึกสบาย เพราะต้องอยู่หลายวัน จึงขอเก็บต้นไทรไว้ เพราะต้นไทรเป็นเสมือนที่ป้องกันความร้อน แสงสว่างที่ส่องลอดจากใบไม้ลงมาบนพื้น ก็จะสวย

เนื่องจากห้องพักของโรงแรมเล็ก ไม่มีใครเปิดมานานอยู่แล้ว จึงทำเป็นม่านมีชีวิตช่วยกรองความร้อนไม่ให้เข้าไปในห้อง จากในห้องเปิดมานานออกมาก็จะภาพใบไม้ ช้างบนเจาะเป็นช่อง ใช้มือเปิดเป็นช่องหน้าต่าง มองสวนและสระว่ายน้ำได้ ตัวอาคารที่ติดกับโรงพยาบาลไม่มีวิว จึงทำให้เป็น Green Wall ตลอดแนว เพื่อช่วยลดอุณหภูมิ โดยใช้พุ่มต่าง ซึ่งมีค่อนข้างมีความเย็น ช่วยให้เย็นสบายขึ้น ช้างบนเป็นสระว่ายน้ำช่วยให้ความร้อนไปลงไปถึงบริเวณลือบบี้ เป็นโครงการเล็ก ๆ ที่ใช้โครงสร้างเก่า แต่ทำให้เกิดความเขียวชอุ่มในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการเล็ก ๆ ถ้าทำให้เกิดเป็นพื้นที่สีเขียวเล็ก ๆ ขึ้น ก็จะทำให้กรุงเทพมหานคร เขียวชอุ่มขึ้นได้

ปัจจุบันคนเราอยู่ในคอนโดมิเนียมมากขึ้น แต่ละแห่งมีความเป็นบ้าน แต่ไม่มีความเป็นสวน สวนคอนโดมิเนียมแต่ละแห่งจะไม่มีประโยชน์ จึงต้องการทำให้เกิดอิมแพคด้วย อาจจะมีนโยบายผังเมืองใหม่ ๆ เช่น การที่จะทำให้เกิดพื้นที่สีเขียวและช่วยลดโลกร้อนได้ด้วย เราอาจจะยกอาคารขึ้นแล้วให้ต้นไม้เข้าไปอยู่ใต้อาคาร เหมือนป่าดงดิบที่มีต้นไม้เล็กเข้าไปอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ ถ้าผังเมืองมีนโยบายร่วมมือกับเอกชน โดยเปิดอาคารเป็นพื้นที่สาธารณะให้คนเข้าไปใช้ได้ แล้วภาครัฐให้ Incentive เราก็จะมีสวนสาธารณะฟรีตลอดแนวถนนหลัก ของกรุงเทพฯ ฯ หรือเมืองอื่น ๆ ด้วย

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● นายแพทย์สมชาย พิระปกรณ์ ประธานอนุกรรมการวิชาการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

หัวข้อ ป็นคืนสภาพ “เมืองแห่งความสุขของทุกคน” ท่ามกลางโรคโควิด - ๑๙

การบรรยายในโอกาสวันผังเมืองโลกนี้ แสดงความสำคัญของการผังเมืองการพัฒนาเมืองในทุกมิติ ความสามารถในการฟื้นคืนสภาพของเมือง และความเชื่อมโยงกับสุขภาพ (สุขภาวะหรือสภาวะที่มีความสุข) ของชาวเมือง และการนำบทเรียนจากสถานการณ์โรคโควิด-๑๙ มาช่วยชี้ทิศทางของการพัฒนาเมือง โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ความจริงที่เห็นกันอยู่ คือ การผังเมืองและการพัฒนาเมืองจะสร้างผลกระทบในหลายมิติ ไม่เฉพาะเพียงมิติทางเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปเท่านั้นแต่ยังกระทบถึงสุขภาพของผู้คนด้วย ดังนั้น การคำนึงถึงที่อยู่อาศัย ชุมชนและเมือง เฉพาะในทางกายภาพจึงไม่เพียงพอ ผู้มีภารกิจทางการผังเมืองและการพัฒนาเมืองทุกท่านจึงต้องคิดให้ครบถ้วนสมบูรณ์ขึ้น โดยคำนึงถึงองค์รวมของการอยู่อาศัยไปจนถึงสุขภาพ ทั้งในระดับชุมชนและเมืองตลอดจนปัจเจกชนผู้อยู่อาศัยในทีนั้นด้วย นอกจากนี้การทำให้เมืองหนึ่ง ๆ มีคุณสมบัติเป็นเมืองที่สามารถฟื้นคืนสภาพภายหลังเกิดวิกฤตการณ์ใด ๆ หรือที่เรียกว่าเป็น a resilient city นั้น มนุษย์เรามีการสะสมบทเรียนและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง จึงสามารถวางแผนล่วงหน้าตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ได้

ข้อควรทราบเกี่ยวกับสุขภาพคือ ประเทศไทยได้ตราพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ขึ้นใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้ความหมายของ “สุขภาพ” ไว้อย่างกว้างขวางว่า คือภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล และกฎหมายฉบับนี้ยังได้บัญญัติให้มีการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติขึ้นทุกปีอย่างน้อยปีละครั้งด้วย เพื่อเป็นกระบวนการพัฒนาข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะระดับชาติที่ห่วงใยสุขภาพขึ้น เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ โดยใช้องค์ความรู้และปัญญาเป็นฐาน ด้วยเหตุนี้ ในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมาซึ่งเป็นระยะก่อนการอุบัติขึ้นของโรคโควิด - ๑๙ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติได้มีมติซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองไว้ถึง ๕ มติดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ กลุ่มมติสมัชชาสุขภาพด้านที่อยู่อาศัยและการจัดการพื้นที่สาธารณะ

มติที่ (ปีพ.ศ.)	ชื่อ
๕.๑ (๒๕๕๕)	การจัดระบบและโครงสร้างเพื่อส่งเสริมการเดินและการใช้จักรยานในชีวิตประจำวัน
๙.๒ (๒๕๕๙)	การจัดการและพัฒนาที่อยู่อาศัย ชุมชนและเมืองเพื่อสุขภาวะ
๑๐.๑ (๒๕๖๐)	การส่งเสริมให้คนไทยทุกช่วงวัยมีกิจกรรมทางกายเพิ่มขึ้น
๑๐.๒ (๒๕๖๐)	การพัฒนาพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาวะของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา
๑๑.๑ (๒๕๖๑)	การร่วมสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเพื่อสุขภาวะสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติทุกมติดังกล่าว ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี รวมทั้งมีมติสั่งการให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาดำเนินการต่อไปตามกรอบอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมายทั้งสิ้น และแม้ว่าจะเป็นมติที่พัฒนาขึ้นก่อนการปรากฏตัวของโรคโควิด - ๑๙ ผู้มีภารกิจทางการผังเมือง และการพัฒนาเมืองที่ห่วงใยสุขภาพของประชาชน ก็ควรศึกษาเนื้อหาของมติเหล่านี้และนำไปปรับใช้ ตามสมควร เพื่อให้การผังเมืองและการพัฒนาเมืองมีทิศทางที่มุ่งสร้างสุขภาพหรือความสุขให้แก่ชาวเมืองทุกคน อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาเมืองในทุกมิติและสร้างสุขภาวะขึ้นอย่างครบถ้วนทุกระดับทั้งปัจเจก ชุมชน และเมือง สามารถบรรลุความเป็นเมืองแห่งความสุขของทุกคนตามที่ภาคประชาชนและภาครัฐได้ฝันร่วมกันไว้ บนฐานของความเป็นไปได้ ในสมัชชาสุขภาพแห่งชาติทุกครั้ง

ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือการระบาดใหญ่ (Pandemic) ของโรคโควิด - ๑๙ ซึ่งเป็นวิกฤต ของโลกในรอบศตวรรษ ได้ให้บทเรียนว่า หากต้องการหลีกเลี่ยงภัยคุกคามจากโรคโควิด-๑๙ มนุษย์ต้องสร้าง วิถีปกติใหม่ (New Normal) ให้เกิดขึ้นในตนเอง ในชุมชนและเมืองเพื่อการใช้ชีวิตต่อไป วิถีปกติใหม่นี้ต้องมี บูรณาการครบครันทั้งเรื่องพฤติกรรมส่วนบุคคล เรื่องสภาพสิ่งแวดล้อม และเรื่องวิธีการใช้ชีวิตร่วมกันหรือวิถี ของสังคม การแยกพัฒนาเป็นส่วน ๆ ที่ไม่เชื่อมโยงกันจะไม่ได้ผล

ตัวอย่างพฤติกรรมส่วนบุคคลมีอาทิเช่น การฉีดวัคซีน การป้องกันโรคส่วนบุคคลแบบครอบจักรวาล (Universal Prevention) อันได้แก่การเว้นระยะห่าง ล้างมือ สวมหน้ากากตัวอย่างสภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ที่อยู่อาศัย ชุมชนและเมือง มีความแออัด อุดอู้ปิดทึบ อากาศถ่ายเทได้มากหรือน้อย มีพื้นผิวที่รักษาความสะอาดได้ง่าย หรือยาก และตัวอย่างวิถีของสังคม เช่นการเลี้ยงฉลองในวาระต่าง ๆ หรือการชุมนุมผู้คนตามประเพณี วัฒนธรรม (เช่นงานศพ) การเข้าช่วยเหลือนอกกันของสมาชิกชุมชนที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการไป เป็นต้น

วิถีปกติใหม่ที่คำนึงถึงภาพรวมและมีความสอดคล้องเหมาะสมเท่านั้น จึงจะสามารถตัดวงจรการแพร่ โรคระบาดร้ายแรงอย่างโควิด - ๑๙ ในชุมชนและเมืองลง ได้มีผลให้วิกฤตจากโรคนี้นคลายตัวและเป็นปัจจัย เกื้อหนุนให้ผู้คน ชุมชนและเมืองมีโอกาสฟื้นคืนสภาพกลับมาสู่การดำรงชีวิตที่สร้าง “เมืองแห่งความสุขของทุกคน” ต่อไปได้

ดังนั้น คำถามสำคัญนับแต่บัดนี้ไป จึงมีว่ามนุษย์จะมีวิถีปกติใหม่ที่มีบูรณาการครบครันทุกด้านเช่นนี้ ได้อย่างไร โจทย์สำคัญข้อนี้ ขอฝากให้ทุกท่านผู้เห็นความสำคัญของการผังเมืองและการพัฒนาเมือง รวมทั้ง ห่วงใยสุขภาพของประชาชนช่วยกันหาคำตอบที่ดี และปฏิบัติได้บนฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อสร้าง มาตรฐานของวิถีปกติใหม่ให้สำเร็จโดยเร็วต่อไป

ถ้าทำได้เช่นนี้ ความไฝฝืนที่งัดงามของมนุษยชาติอย่างเช่น การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อทุกคนโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Sustainable Development Goals – no one left behind) หรือการมีเมืองน่าอยู่ที่สร้างเสริมสุขภาพและไม่ทำลายสุขภาพ (Healthy City) หรือการบรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า ที่อยู่อาศัยคือหัวใจของการพัฒนาเมือง (New Urban Agenda, HABITAT III) หรือการเกิดชุมชนและเมืองชนิดที่เรียกว่า “เมืองแห่งความสุขของทุกคน” ตามมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติที่ ๙.๒ จึงจะปรากฏเป็นจริง

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● นายณัฐพร จาตุศรีพิทักษ์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา

Towards a Resilient Country : จากเมืองที่ยืดหยุ่นสู่ประเทศที่ยั่งยืน

โลกในอนาคตมีความเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและรวดเร็วมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งมูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา ได้สัมภาษณ์ผู้บริหารภาครัฐว่า อะไรที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า สิ่งที่เกิดขึ้น คือ สังคมผู้สูงอายุ และการเปลี่ยนแปลงจากโลกรวน ซึ่งโลกแห่งความจริงกับโลกเสมือนจริงเริ่มผสมผสานกันมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเกิดขึ้นแล้ว เราจะวางแผนเมืองอย่างไรที่จะสามารถรับมือได้ ประเทศเราต้องมีความเป็น Resilient มากขึ้น ประเทศที่มีความยืดหยุ่นสามารถรองรับแรงกระแทกได้ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้เร็วและฟื้นตัวกลับมาได้เร็วจะต้องเริ่มจากการทำให้เมืองเป็น Resilient City ต้องทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจฐานรากที่ดี ที่เข้มแข็ง โดยการพัฒนาศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ อย่างเป็นเครือข่าย (Network) มีการเติบโตเกื้อหนุนกัน ไม่ใช่โตแบบจุด ๆ โตแบบเดียว ๆ เราจะสร้าง Local Economy ได้โดย (๑) ลดการเติบโตแบบกระจุก กระจายความเสี่ยง (๒) การกระจายอำนาจ กระจายความเจริญ (๓) พึ่งพาตนเองได้สูง และ (๔) พลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส

คนในเมืองอพยพจากเมืองสู่ภาคเกษตรกรรม โดยนำทักษะที่มีอยู่ไปพัฒนาภาคเกษตรกรรม จากการเกษตรดั้งเดิมเป็นเกษตรผสมผสาน ยกกระตือรือร้นการพัฒนาภาคเกษตรกรรม สร้างมูลค่าเพิ่ม ภาครัฐต้องมองภาคเกษตรจากผู้ผลิตเปลี่ยนเป็นผู้ประกอบการ โดยเข้าไปให้ความรู้ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับผลผลิต การพัฒนาที่ดิน ส่งเสริมเทคโนโลยี สนับสนุนในการสร้างระบบนิเวศ ผ่อนคลายกฎระเบียบที่ล่าช้าให้ทันสมัยขึ้น ยกกระตือรือร้นจากปลูกอย่างเดียวให้สามารถแปรรูปเกษตรกรรมได้ด้วย ปรับภาคเกษตรเป็นการเกษตรแบบการท่องเที่ยว ซึ่งเศรษฐกิจจะเติบโตได้ โดยต้องมีการพัฒนาเมือง ต้องมองสิ่งแวดล้อม การเจริญเติบโตของเมือง มีโอกาสและปัญหาภัยคุกคาม โอกาสที่ดี คือ ทำให้คนสะดวกสบาย มีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน มีราคาต่อหน่วยที่ถูกลง เพราะว่าประชากรที่หนาแน่น คนมีโอกาสในการทำธุรกิจมากขึ้น เนื่องจากมีตลาดอยู่ในเมือง แต่ในขนาดเดียวกันก็นำมาซึ่งปัญหา เช่น ปัญหาขยะ ปัญหามลพิษ ความแออัด และอาชญากรรม

จากวิกฤติที่ผ่านมา ภาคที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ คนจนเมือง คนจนที่อยู่ในชนบทที่เขาไม่มีอะไรกิน สามารถเก็บพืชผักสวนครัวกินได้ คนจนในเมืองอยู่อย่างแออัด ไม่สามารถเว้นระยะห่างได้ ถ้ามีคนป่วยก็จะติดเชื้อทั้งครอบครัว เราจะวางแผนอย่างไรให้ก้าวผ่านปัญหาเหล่านี้ได้

มูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา ได้แบ่งฉากทัศน์เป็น ๔ รูปแบบ

(๑) ฉากทัศน์แบบ Business As Usual Scenario คือ คนค่อย ๆ ปรับตัวสู่ New Normal เมืองยังคงเติบโตอย่างรวมศูนย์กลางไปที่เมืองหลัก เมืองรองยังคงหยุดนิ่ง แรงงานกลับจากกรุงเทพฯ เช่นเคย กลับสู่วิถีชีวิตคนจนเมือง

(๒) ฉากทัศน์แบบ Best Case Scenario คือ คนปรับตัวสู่ New Normal การใช้ชีวิต มีทิศทางไปในทางที่ดีขึ้น เมืองพัฒนาสู่ Smart City เมืองใน ๑๕ นาที คนในเมืองสามารถใช้ชีวิตเดินทางไปทำงานหรือเดินทางไปสวนสาธารณะได้ไม่เกิน ๑๕ นาที คนก็จะมีสุขมากขึ้น

(๓) ฉากทัศน์แบบ Worst Case Scenario คือ คนโดยส่วนมากยังได้รับผลกระทบจากโควิด – ๑๙ เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างทวีคูณ จากการเจริญเติบโตแบบ K – Shape หรือไร้สมดุล ผลกระทบของภาคการท่องเที่ยว และการส่งออกกระจายไปสู่เมืองรอง พื้นที่ถูกทิ้งร้าง ต้องมีการเข้าไปกำกับดูแล

(๔) ฉากทัศน์แบบ Outlier Scenario กรณีความผิดปกติ (Outlier) หรือความปั่นป่วน (Disruption) ที่เราคาดไม่ถึง ภัยพิบัติจาก Climate Change ครั้งใหญ่ เช่น มหาอุทกภัย หรือเมืองจมน้ำ ภัยจากแผ่นดินไหว โรคระบาดชนิดใหม่ ผลกระทบจากความขัดแย้งทางภูมิศาสตร์ เช่น ประเทศใหญ่ ๆ กระทบกัน ประเทศไทย จะทำอย่างไร

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ดีบวกกันกับการวางผังเมืองที่ดีนำไปสู่ Resilient City และจะนำไปสู่ Resilient Country ในที่สุด ในการไปสู่ภาพอนาคตที่ต้องการ Local Economy ไม่ใช่แค่เรื่องเศรษฐกิจ และการวางผังเมืองก็ไม่ใช่แค่เรื่องกายภาพ เศรษฐกิจฐานราก คือ การวางเครือข่ายให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกัน ดังนั้น เรื่องเศรษฐกิจก็จะกระทบไปทั้งสังคม สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ส่วนการวางผังเมืองไม่ใช่แค่ขีดเส้นระบายสีเท่านั้น แต่เป็นการวางแผนการใช้ชีวิตของคน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในเมือง กรณีตัวอย่างเช่น จังหวัดขอนแก่น มีการรวมตัวกันระหว่างภาครัฐ เทศบาล และมหาวิทยาลัยจัดตั้งบริษัทขอนแก่นพัฒนา จำกัด ขึ้น โดยใช้แนวคิด การพัฒนาแบบ TOD คือ การใช้การวางแผนคมนาคมเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้น โดยทางจังหวัดขอนแก่น สร้างรถไฟรางเบา ๕ เส้นทาง มีการพัฒนาสถานีและพื้นที่รอบ ๆ สถานี การสร้างรถไฟเป็นการลงทุน จึงต้องพัฒนารอบ ๆ สถานีให้เจริญขึ้น จึงเก็บค่าเช่ามาชดเชยการนำไปสร้างสถานีรถไฟ ทำให้การค้าขายสะดวกสบาย เศรษฐกิจภายในเมืองก็จะดีขึ้น

กรณีศึกษาจังหวัดยะลา ยะลามีผังเมืองที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย ซึ่งเป็นผังเมือง ๓ ชั้น ก่อนที่เมืองจะเกิดขึ้น ซึ่งจังหวัดยะลา มีการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนใน ๒ รูปแบบ ได้แก่ (๑) การสร้างพื้นที่สาธารณะที่จับต้องได้ เช่น เวทีประชาชน สภากาแฟ เป็นต้น และ (๒) การสร้างพื้นที่สาธารณะที่จับต้องไม่ได้ เช่น แอปพลิเคชัน ตลาดออนไลน์ยะลา ซึ่งทำให้คนยะลา มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีการบริหารจัดการแบบก้าวหน้าและทันสมัยเกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ทั้ง ๒ ตัวอย่าง ทำให้เห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการเมือง ในอนาคตให้มีความเชื่อมโยงทุกภาคส่วน จากระดับครัวเรือนไปสู่ระดับประเทศ ซึ่งเราต้องเริ่มจากเศรษฐกิจที่เล็กที่สุดไปสู่เศรษฐกิจหลักของประเทศ จึงสามารถทำให้ประเทศมีความเป็นเมืองพลวัต ได้จากการสร้างประเทศให้มีเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งและยั่งยืน

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● นายรัชพล สุนทรอาจารย์ กรรมการผู้จัดการบริษัท Landscape Collaboration จำกัด

“In-betweenness” Landscape Architecture as Adaptive Tool for Resilience

ภูมิสถาปัตยกรรม คือ การจัดการที่วางระหว่างอาคารกับพื้นที่ธรรมชาติเข้าด้วยกัน ที่ว่างของการสร้างสาธารณูปโภค การจัดการที่ว่างเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเมือง โดยมีหน้าที่เชื่อมโยงธรรมชาติให้เข้ากับคน ความยืดหยุ่น Elasticity เป็นเรื่องของทัศนคติ การปรับเปลี่ยนและเติบโต และความเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติและผู้คน เราไม่สามารถแก้ปัญหาโลกร้อน ยกตัวอย่าง การประชุมที่เปิดแอร์ตลอดเวลา ซึ่งในการแก้ปัญหาที่ถูกต้องเราควรประชุมโดยไม่เปิดแอร์ตลอดเวลา หากบ้านอยู่ริมน้ำปลั๊กไฟต้องอยู่สูงกว่าระดับน้ำที่เคยมี เราต้องยอมรับว่าเราต้องเสียอะไรบางอย่างเพื่อได้อะไรบางอย่าง คุณสมบัติเหล่านี้ทำให้เกิด Resilient ยกตัวอย่าง งานออกแบบ Landscape ดังนี้

๑. โครงการ Water Edge and Space (การออกแบบภูมิทัศน์ระหว่างพื้นที่ลาดขอบแม่น้ำและแม่น้ำ) พื้นที่โครงการพาสานจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นอาคารสัญลักษณ์ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา ประติมากรรมออกแบบให้ใช้เป็นจุดอ้างอิงระดับน้ำขึ้นลงได้ จุดเชื่อมโยงสร้างความเข้าใจโดยตึกนักท่องเที่ยวมาใช้ประโยชน์ของต้นแม่น้ำเจ้าพระยา ในการออกแบบถนนนั้น เนื่องจากโครงการเป็นพื้นที่ปลายแหลม จะมีระดับน้ำขึ้นลงและมีการกัดเซาะของน้ำ ระดับน้ำสูงสุดจะครบรอบ ๆ ละ ๑๐ ปี ระดับน้ำสูงสุด-ต่ำสุดจะต่างกัน ๙ - ๑๐ เมตร หากออกแบบโดยทำเป็นเขื่อนกันน้ำ ก็จะเป็นลักษณะกำแพง ในเมืองนครสวรรค์ก็ยอมรับความแตกต่างกันของระดับน้ำได้ นอกจากนี้ที่ตั้งโครงการที่มีปัญหาการกัดเซาะ ของน้ำที่เกิดขึ้นโดยรอบ ทำให้ความสวยงามทางสถาปัตยกรรมจะไม่เกิด เราเริ่มต้นกำหนดพื้นที่อาคารที่ปลอดภัยจากน้ำท่วม ส่วนปลอดภัยของอาคารให้วางไว้เหนือระดับน้ำสูงสุดประมาณ ๑ เมตร ขณะที่ส่วนอื่นยอมให้น้ำท่วมได้ และให้เกิดความเสียหายบางส่วนมีความลาดชันที่เหมาะสมเป็นการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง การออกแบบดังกล่าวงานสถาปัตยกรรมจะเชื่อมโยงกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อมสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทำให้เราเข้าใจวงจรของน้ำ ขณะเดียวกันทำให้สถาปัตยกรรมมีเสน่ห์และตอบรับกับความเปลี่ยนแปลงในช่วง ๑๐ ปี ตัวอาคารจะเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสัญลักษณ์ของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นจุดชมวิวแม่น้ำสองสี ช่วงเวลาที่ระดับน้ำไม่สูงจะเป็นพื้นที่ที่คนในชุมชนใช้เป็นลานกิจกรรมของชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งในและนอกจังหวัดเข้ามาใช้พื้นที่ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ระดับน้ำขึ้นสูงสุดรอบแรก เราเข้าใจธรรมชาติ ยอมเสียพื้นที่บางส่วนปล่อยให้ น้ำเข้าและมองว่าเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

๒. โครงการ Riverfront ถนนพระรามที่ ๓ เป็นพื้นที่ริมน้ำเจ้าพระยา สร้างอาคารสูงไว้ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย เมื่อมาดูริมตลิ่งที่ถูกทะเลาะเลย บริเวณนั้นมีขยะมากพอสมควร หลาย ๆ แห่งจะทำการเชื่อมป้องกันตลิ่ง ซึ่งก็เป็นการแก้ไขปัญหาได้วิธีหนึ่ง แต่หากว่าเราเป็นผู้พักอาศัยในบริเวณนั้น เราก็คงจะไม่รู้เลยว่าบ้านเราอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา สภาพแวดล้อมรอบ ๆ พื้นที่บริเวณนั้นใกล้กับบริเวณบางกระเจ้า มีเส้นทางธรรมชาติอยู่คือ ต้นลำพู เสมือนเป็นเชื่อมป้องกันตลิ่ง ซึ่งต้นลำพูต้นนี้อยู่ใกล้กับไซตังงาน ห่างออกไป ๓๐๐ - ๕๐๐ เมตร ทำให้มีแนวคิดว่าจะทำอย่างไรจะได้เชื่อมที่มีความงามตามธรรมชาติอย่างนี้ จึงมาคุระระดับน้ำสูงสุดในรอบ ๑๐ ปี

ซึ่งระดับน้ำจะต่ำกว่าระดับน้ำที่จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ประมาณ ๓ เมตร พื้นที่ ๓ เมตร ต้องการออกแบบให้เข้ากับสภาพพื้นที่ที่ยืดหยุ่นได้ทุกช่วงของระดับน้ำ ขณะเดียวกันมีตัวเลขที่วิกฤต ซึ่งส่วนหลักของอาคารจะกระทบเวลาที่ระดับน้ำสูงขึ้น งานออกแบบได้ออกแบบสระว่ายน้ำให้อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาและอาคารคลับเฮาส์ที่อยู่ข้างหน้า ส่วนด้านหลังขวามือเป็นอาคารคอนโดมิเนียม โดยยอมให้น้ำไหลเข้ามาในพื้นที่ได้เพื่อให้เป็น Living edge เป็นขอบที่มีชีวิต มีต้นลำพูไว้รักษาหน้าดินและทำให้เกิดความสวยงาม แนวทางแก้ไขทางธรรมชาติทำให้นึกถึงเขื่อนฝ่ ความชันของดินบริเวณนี้จะมีปัญหาของเรือที่แล่นในแม่น้ำเป็นประจำทำให้นึกถึงกระบวนการแก้ไข โดยใช้เขื่อนฝ่คอนกรีต โดยตกลงไว้ริมตลิ่ง แล้วปลูกต้นลำพูให้สามารถยึดหน้าดินได้ และป้องกันการกัดเซาะของน้ำ ขั้นตอนการดำเนินงานได้ขออนุญาตผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทำเขื่อนฝ่คอนกรีตมาทำงานนี้ แทนเขื่อนคอนกรีตที่ดูแข็ง และมีขอบน้ำที่ slope ลงไปได้ โดยปลูกต้นลำพูแทนเขื่อนคอนกรีต ถ้าดูเปรียบเทียบในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ น้ำสามารถไหลเข้ามาในจุดที่รองรับได้และความสวยงามก็ยังมีอยู่สภาพธรรมชาติก็เกิดขึ้น เมื่อต้นลำพูโตก็สามารถเป็นปราการป้องกันการกัดเซาะของน้ำได้ หน้าแล้งก็จะปลูกพีชน้ำ คือ ต้นเหงือกปลาหมอ ซึ่งอยู่ได้ทั้งน้ำท่วมและน้ำแล้ง และมีคุณสมบัติป้องกันขยะที่ลอยมาติดริมตลิ่งได้ โดยหากนำแนวคิดนี้มาทำเขื่อนสีเขียวที่ต่อ ๆ กันตลอดริมแม่น้ำเจ้าพระยาได้ พื้นที่สีเขียวก็จะกระจายเต็มเส้นทางของริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นสภาพธรรมชาติที่สวยงาม

๓. ชายฝั่งแม่น้ำโขง สภาพเป็นแก่งตามธรรมชาติ มีความสวยงามมาก เป็นแหล่งที่สัตว์น้ำอยู่อาศัย มีพันธุ์ไม้หลากหลาย สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดระบบนิเวศวิทยา เป็นความงาม ความโชคดีที่ยังมีอยู่ในธรรมชาติ แต่ปัจจุบันริมแม่น้ำโขงหลายพื้นที่ เช่น บริเวณประเทศจีน และประเทศลาว ทำเป็นเขื่อนคอนกรีตมาก แต่ก็ยังมีพื้นที่เหลืออยู่ในประเทศไทย และประเทศลาวบางส่วน ชายฝั่งแม่น้ำโขงมีความผูกพันกับชีวิตคนบนฝั่ง มีการจับปลาเพื่อนำไปเลี้ยงชีพ มีความสวยงามตลอดริมฝั่งแม่น้ำโขงจนถึงเขตเมือง แต่ในสภาพปัจจุบันจะเห็นเขื่อนที่ดูแข็ง ๆ เหมือนอาคาร ๓ ชั้น ริมแม่น้ำโขง เป็นวิธีการแก้ไขปัญหการกัดเซาะชายฝั่งแบบแข็ง ๆ ซึ่งเข้าใจได้ว่าต้องการป้องกันชายฝั่งและพื้นดิน แต่ทำให้บริบทของชุมชนและสภาพแวดล้อมหายไป จึงมีแนวคิดนำเสนอ River Bank Prototype เขื่อนหินทิ้งที่มี Slope ตามแบบมาตรฐานของกรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นสิ่งที่ทำได้ตลอดแนว แต่ถ้ามองแบบงานภูมิสถาปัตย์ เราสามารถขยับทำให้เกิดเส้นเฉียง ให้มีความชันน้อยลง เกิด Living edge ขึ้นได้ ให้ Slope เข้าหากันได้ เกิด Typical Section ใหม่ เราใช้ Gabion ผสมกัน ทำให้เกิดความชันใหม่ แทนที่จะได้เขื่อนหินทิ้งยาว ๆ ก็สามารถทำให้เกิดสภาพธรรมชาติขึ้นมา ซึ่งเป็นสวนสาธารณะ ทางเดินเล่นเพื่อพักผ่อน เกิดการท่องเที่ยว สามารถสร้างโอกาสให้กับชุมชนริมโขงได้

๔. โครงการบริษัทคลังน้ำมันการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโครงการทำพื้นที่ว่างระหว่างย่านอุตสาหกรรมและพื้นที่ชุมชน โครงการอยู่ในจังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่กั้นชนระหว่างบริษัทคลังน้ำมัน บริษัท ปตท.จำกัด กับพื้นที่ร้านค้าและชุมชน เราต้องออกแบบงานภูมิสถาปัตย์ ซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนให้เกิดความปลอดภัยกับที่อยู่อาศัยใช้ Landscape ซึ่งสามารถช่วยรับน้ำได้ โดยมีพื้นที่รับน้ำในโครงการสร้างพื้นที่รับน้ำและบำบัดน้ำของชุมชน อีกทั้งยังใช้พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมของชุมชน

Happiness Center

Project Concept: Remediation and improvement of the water quality for local residents.
Year: 2019
By: Landscape Architectural Institute of Thailand (LAI) and the Thai Institute of Landscape Architecture (TILA) in cooperation with the Faculty of Architecture, Chiang Mai University.

๕. โครงการห้างสรรพสินค้า Mega บางนา โดยใช้พื้นที่ว่างระหว่างอาคาร สร้าง Landscape ให้คนทุกระดับเข้าถึงได้ โดยออกแบบให้คนทุกเพศทุกวัยใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างสาธารณะ ให้เป็น Universal Design มีพื้นที่ในการตอบสนองความต้องการของคน คือ การลดอุณหภูมิ โดยออกแบบพร้อมกับตัวอาคารสามารถให้คนที่เข้ามาใช้เกิดความสบายกาย สบายใจ มีพื้นที่ขยายออกไป ใช้สวนสาธารณะเชื่อมโยงระดับเข้าด้วยกัน Link เข้ามาในสวนสาธารณะ โดยดึงให้คนเดินออกมาใช้พื้นที่ในสวนสาธารณะ ปัจจุบันคนสนใจสภาพแวดล้อมภายนอกในสภาวะของผลกระทบ Covid – ๑๙ งานภูมิสถาปัตยกรรมจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของอาคารเข้าด้วยกันเป็นกิจกรรมของคนเมืองที่สามารถทำให้คนไม่จำเป็นต้องอยู่แต่ในอาคาร แต่สามารถออกมาหาความสุขนอกตัวอาคารได้

๖. โครงการ Mega Food walk ๒๐๒๐ โจทย์หลัก คือ ความร้อน การออกแบบเพื่อลดอุณหภูมิ ใช้วิธีการเชื่อมโยงองค์ประกอบที่เป็นน้ำ สามารถไปเดินแกว่งเท้า แช่เท้าลงในน้ำได้ เด็กลงไปเล่นน้ำได้ เป็นพลวัต โดยคนทุกคน ทุกกลุ่ม ลงไปใช้พื้นที่ ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจ

๗. โครงการสามย่านมิตรทาวน์ (Samyan Mitrtown) พื้นที่ของอาคารตั้งใจที่จะไม่ทำรั้ว พื้นที่อาคารเป็นมิตรกับพื้นที่โดยรอบ คนที่เดินบนฟุตบาทหรือถนน เดินเข้ามาในอาคารได้อย่างสลับไหล โดยเปลี่ยนระดับไม่ให้มีบันได พื้นที่ภายนอกและภายในเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ที่ว่างสาธารณะเป็นพื้นที่ผืนเดียวกับอาคารได้ พื้นที่กว้างขึ้น

๘. โครงการ Dusit Central Park มุมถนนแยกสี่ลมกับสวนลุมพินี เป็นที่ว่างสาธารณะของเมือง โจทย์ทำอย่างไรให้สวนสาธารณะไหลมารวมเป็นพื้นที่ Commercial ในบริเวณสามย่านไม่ทำรั้ว แต่สวนของเราอยู่บนหลังคาโรงแรม เป็นการเชื่อมโยงทางสายตา สวนทั้งหมดเป็น roof park เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสวนลุมพินี จากโจทย์เป็นการทำเทอเรสที่เป็นชั้นลงมา ทำอย่างไรให้คนมองเห็นพื้นที่บนหลังคาเป็นส่วนหนึ่งของสวนลุมพินี เสมือนพื้นที่สีเขียวยกขึ้นมา มีการออกแบบพื้นที่ Universal Design มีองค์ประกอบเพิ่มขึ้นมา มีน้ำ และลานกิจกรรมเป็นส่วนต่อของสวนลุมพินี สามารถทำกิจกรรมในพื้นที่ โรงแรมดุสิตธานีเปิดส่วนนี้ใช้เป็นพื้นที่สาธารณะ เปิดให้มีลิฟต์ต่อมาจาก MRT เปิดให้คนมาใช้พื้นที่นี้ได้อย่างอิสระ สวนเหมือนกับไหลขึ้นไปบนหลังคา พื้นที่ออกแบบให้อนุรักษ์อาคารเก่าของดุสิตธานี มองพื้นที่สีเขียวเป็นระบบนิเวศ โดยอนุรักษ์พันธุ์ไม้เก่าให้เป็นสังคมพืชของกรุงเทพฯ การออกแบบทั้งหมดตอบสนองชุมชนเมือง และชุมชนโดยรอบโครงการ กิจกรรมที่ทำอย่างไรให้คนมารู้ว่าเราสามารถอนุรักษ์ระบบนิเวศของชุมชนบนหลังคา และเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของเขา ตอบสนองคนที่เข้ามาและสัมผัสกับภายนอกได้สัตว์และแมลงเข้ามาอยู่ เป็นที่พบปะของผู้คน โดย Link องค์ประกอบของน้ำตกให้มีความรู้สึกเย็นสบาย มีทางเดินที่เชื่อมกันและมีสกายไลน์ที่เชื่อมต่อกัน

ตัวอย่างที่นำมาให้เห็นทั้งหมด จะตอบโจทย์การทำให้เกิดพื้นที่สีเขียวบนความยืดหยุ่น มองถึงการเปลี่ยนแปลงในอนาคต มองถึงความเชื่อมโยงของพื้นที่และบริบทโดยรอบ ที่ว่างก็จะตอบโจทย์คือ ความยืดหยุ่น ต้องการให้มองงานภูมิสถาปัตยกรรมเป็น Infrastructure use สามารถมาเยียวยาผลกระทบในช่วงวิกฤตได้อย่างหนึ่ง นอกจากเราสร้างสาธารณูปโภค เช่น ถนน หรืออาคาร แต่ยังมีที่ว่างที่มีอยู่ เราสามารถจัดการดี ๆ ก็สามารถเป็นองค์ประกอบหลักของสาธารณูปโภคได้ ซึ่งเราอาจไม่เห็นแต่มีการเชื่อมโยงกันอยู่แล้ว

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● **ดร.พันธุ์อาจ ชัยรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ**

ย่านนวัตกรรมเมืองและความเป็นไปได้ของการเติบโตทางเศรษฐกิจ

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ มีการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเมืองมาตั้งแต่ปี ๒๐๑๖ มีฝ่ายที่ชื่อว่า Area based Innovation หรือนวัตกรรมเชิงพื้นที่ คือหน่วยงานที่ดูแลเรื่องของการทำนวัตกรรมในเมือง เพราะในช่วงระยะเวลานั้น คำว่านวัตกรรมกับเมือง เริ่มเป็น Area ใหม่ ๆ ที่คนทำนวัตกรรมกับคนที่ดูแลเรื่องเมืองเริ่มทำกันมาก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาและยุโรป โดยมีเมืองที่เป็นเมืองนวัตกรรมกว่า ๒๐๐ เมืองทั่วโลก ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่ง ที่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติเริ่มเข้ามาทำเรื่องของเมืองมากขึ้น ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านนวัตกรรมในทุก ๆ ด้าน จะกล่าวถึงย่านนวัตกรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติได้ดำเนินการอยู่ในบริบทของเมืองว่าคืออะไร และมีผลกระทบอย่างไร สำหรับสังคมและเศรษฐกิจในระดับเมือง การวางแผนงานสำหรับการทำย่านนวัตกรรมและเมืองในขณะนี้ และในอนาคตจะเป็นอย่างไร อีกส่วนหนึ่งคือ Urban Economic เศรษฐกิจหรือเศรษฐศาสตร์ในระดับเมือง ว่านวัตกรรมมีผลกระทบอย่างไรต่อเศรษฐกิจเมือง รวมทั้งคนที่จะเป็นผู้เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดนวัตกรรมหรือ Innovator ว่านวัตกรรมในระดับเมืองจะเป็นอย่างไร และมีบริบทอย่างไรบ้าง คงไม่ใช่แต่เรื่องการทำ Technology หรือ Smart City เท่านั้น สุดท้ายจะเป็นเรื่องของโอกาสในอนาคตทางนวัตกรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจเมืองในอนาคต ว่าเราควรจะให้ความสำคัญกับบริบทอะไรบ้าง

เรื่องแรก **นวัตกรรมกับเมือง** นวัตกรรมคืออะไร เมืองค์กรหนึ่งชื่อ ๒ Think Now พัฒนารอบดซ์นี้ สัมฤทธิ์ ๑๖๒ ตัวแปร รวมเป็น ๓๑ Segments เปรียบเทียบเมืองสำคัญทั่วโลกว่ามีความเป็นนวัตกรรมอย่างไร จัดลำดับเมืองทั่วโลก ไทยไม่ได้ติดลำดับใน ๑๐๐ ส่วนใหญ่จะอยู่ในสหรัฐอเมริกา อันดับ ๑) New York ๒) Tokyo ๓) London ๔) Los Angeles ๕) Singapore ๖) Paris ๗) Chicago ๘) Boston ๙) San Francisco-San Jose ๑๐) Toronto เมืองเหล่านี้จัดว่าเป็นเมืองที่มีลวดลาย มีแบรนด์ว่าเป็นนวัตกรรมแล้ว และเครื่องมืออะไรที่เป็นเครื่องมือหลัก ส่วนใหญ่เมืองที่เป็นเมืองนวัตกรรมก็จะมีย่านนวัตกรรม ซึ่งวงการผังเมืองจะคุ้นเคยคำว่าย่านกันอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นย่านที่อยู่อาศัย ย่านค้าขาย หรือย่านทำธุรกิจ โดยตัวอย่างเมืองในหลายประเทศ ย่านนวัตกรรมถูกพัฒนาขึ้นมาไม่ถึง ๒๐ ปี มีเครื่องมือที่เรียกว่า Lab วิจัย มีมหาวิทยาลัยชั้นนำ บริษัทใหญ่ ๆ ที่อยู่ในเมืองนั้นทำงานนวัตกรรม จนทำให้คนที่อยู่อาศัยในเมืองนั้น ส่วนหนึ่งเป็น “นวัตกรรม” มีบริษัทนวัตกรรม และมี Lab ทำงานปฏิสัมพันธ์กัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเมืองเหล่านี้ใช้เครื่องมือที่ชื่อว่า “ย่านนวัตกรรม” หรือ Innovation District เข้ามา ไม่ว่าจะเป็นที่ แมสซาชูเซตส์ นิวยอร์ก ซิลิคอนวัลเลย์ ที่อยู่ใน ซานฟรานซิสโก รวมทั้งในยุโรปแล้วแต่มีย่านเฉพาะที่มีนวัตกรรมเข้ามาอยู่อาศัย และทำงานตลอด ๒๔ ชั่วโมง ๗ วัน/สัปดาห์

ย่านนวัตกรรมคืออะไร

ย่านนวัตกรรมจำเป็นต้องเดินได้ในแนวคิดของตะวันตก เขาออกแบบเมืองดี มีต้นไม้และร่มเงา แต่ในย่านเอเชียหรือประเทศเขตร้อน เมื่อออกจากอาคารอากาศจะร้อนทำให้ไม่อยากเดินออกไปที่ถนน ดังนั้น ในกลุ่มประเทศเขตร้อนก็จะอาศัยร่มเงาหรือทางเดินไปตามตึกต่าง ๆ โดยเชื่อมกัน ในต่างประเทศ มีสวนสาธารณะสามารถออกมาเดินหรือนั่งได้

“ย่าน” จะต้องไปมาหาสู่กันได้ สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ ๒๔ ชั่วโมง ๗ วัน/สัปดาห์ โดยย่านนวัตกรรมประกอบด้วย สินทรัพย์สำคัญ ๓ สินทรัพย์ ประกอบด้วย สินทรัพย์ตัวที่ ๑ คือ สินทรัพย์เชิงกายภาพ (Physical Assets) คือ อาคาร สถานที่ Lab หรือ Co-Working space เรื่องของเครื่องจักรทั้งหลายที่เอามาตั้ง และกลายเป็นพื้นที่การเรียนรู้แนวใหม่ขึ้นมา เป็นพื้นที่เปิดสำหรับนวัตกรรมที่เข้ามาทำงาน และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน สิ่งที่สองสินทรัพย์ตัวที่ ๒ คือ สินทรัพย์ด้านเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจ (Economic assets) เมื่อมีโครงสร้างพื้นฐานกายภาพแบบนี้ คนที่จะเข้ามาใช้ก็จะอยู่ในแต่ละสาขา ไม่ว่าจะเป็ย่านที่เน้นเรื่องการแพทย์ เรื่อง Urban Farming (แนวคิดการปลูกพืชผักตามอาคารหรือบ้านพักในเขตเมือง) ย่านที่เน้นทำอุตสาหกรรมในเมือง ล้วนแต่ทำให้ ๒ สินทรัพย์แรกเกี่ยวพันกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่นก็คือเรามีโครงสร้างพื้นฐานอยู่ มีคนเข้าไปใช้ แต่จะไม่มีคามหมายเลยถ้าไม่มี สินทรัพย์ตัวที่ ๓ คือ สินทรัพย์ด้านเครือข่าย (Network assets) หากคุณไม่ยุ่งเกี่ยวกับคนอื่นในย่าน Life Style และชีวิตจะไม่เกิดไม่มีการเชื่อมโยงกัน ซึ่งนวัตกรรมไม่สามารถทำคนเดียวได้ ถ้า ๓ สินทรัพย์นี้มารวมกันโดยสินทรัพย์ตัวสุดท้าย คือ ตัวเชื่อมระหว่างโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพกับคนที่อยู่อาศัยทำงานอยู่ตรงนั้น ทำให้เกิดเป็นประชาคม สังคม และครอบครัว ทำงานด้วยกัน อยู่ร่วมกัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการออกแบบย่านนวัตกรรม ไม่ใช่การออกแบบย่านเพื่อใช้ชีวิตการทำงาน เพียงอย่างเดียว แต่การออกแบบย่านทำให้ผู้อยู่อาศัยและเติมเต็มชีวิตของเขาได้ตลอดเวลา โจทย์ใหญ่คือ จะทำอะไรให้คนอยู่ในเมืองที่มีย่านโดยเฉพาะแบบนี้ ซึ่งเป็นที่มาที่ไปของย่านนวัตกรรมหลายย่าน จะจำเพาะเจาะจงลงไปว่าจะดึงดูดคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ย่านที่เน้นทางการแพทย์ ย่านที่เน้นศิลปวัฒนธรรม ย่านดิจิทัลเทคโนโลยี คล้ายกับย่านค้าขายที่เป็นปกติแต่คนที่เข้ามาอยู่เป็นนวัตกรรม นี่คือนวัตกรรมที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างนวัตกรรมกับเมือง เมืองหนึ่งอาจจะมีย่านนวัตกรรมมากกว่าหนึ่งย่านก็ได้ ด้วยเหตุนี้เรียกว่า การเชื่อม Dot ที่เรียกว่า “ย่าน” เมื่อย่านเชื่อมย่านก็กลายเป็นอัตลักษณ์ของเมืองขึ้นมา

ผลกระทบของการทำย่านนวัตกรรมคืออะไร

การทำย่านนวัตกรรม คือ การทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น จะเห็นได้ว่าโจทย์ไม่ใช่การพัฒนาเศรษฐกิจตรง ๆ นวัตกรรมที่อยู่ในย่านเหล่านั้นมี ๒ แบบ คือ แบบที่ ๑ คือทำนวัตกรรมเพื่อเอาไปขาย เอาไปให้คนทั่วโลกใช้ แต่ย่านเหล่านั้นสะท้อนความเป็นตัวตนของบริษัทหรือองค์กร สะท้อนให้เห็นว่าคนที่อยู่ใน Community หรือประชาคมเหล่านั้นอยู่กันได้อย่างมีความสุข บางทีก็เป็นย่านที่มีคนอยู่เก่าแก่มานานก็ได้ทำให้คนเหล่านั้นต้องอพยพออกไปจากย่าน ย่านนวัตกรรมไม่ควรเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพอย่างเดียว แล้วทำให้คนที่อยู่ก่อนต้องอพยพออกไป มีหลายที่เน้นการพัฒนา ย่าน โดยการใช้งบประมาณทำผังเมืองแบบกายภาพเป็นหลักเปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด ทำให้อัตลักษณ์ของเดิมหายไป แต่ในเชิงของการทำย่านนวัตกรรมต้องสอดประสานในสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของย่านเข้าไปด้วย แบบที่ ๒ เมื่อมีการทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นแล้ว ก็มีความสามารถในการดึงดูด

ไม่ว่าจะเป็น Start Up คนรุ่นใหม่ คนที่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงเข้ามาใช้พื้นที่ย่าน ใช้เป็นสถานที่ทดสอบ เป็นสถานที่ที่เราเรียกว่า Sand Box เป็นสถานที่ที่ใช้ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว เพื่อนร่วมงาน แล้วทำให้ธุรกิจเกิดขึ้น เพราะมีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว พื้นที่เหล่านั้นสามารถใช้ประโยชน์ทั้งภายในและภายนอกอาคารได้ด้วย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นแบรนด์ทำให้เกิดนวัตกรรมหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ไร้คนขับในอนาคต ซึ่งต้องใช้พื้นที่เมืองจริง เป็นสถานที่ทดสอบเรื่องของการใช้ Smart Shopping ทั้งหลายที่เริ่มมี Delivery Systems เกิดขึ้นมาของการใช้ Headset Society สิ่งเหล่านี้จาก Digital นำไปสู่ Physical ภายภาพเป็นส่วนสำคัญ แต่ไม่ได้เป็นลักษณะของการใช้กายภาพนี่ คือ Concept และสิ่งที่เรียกว่า ผลกระทบหลากหลายรูปแบบของการทำย่านนวัตกรรม

ย่านนวัตกรรมในประเทศไทย หรือเมืองนวัตกรรม เราทำอะไรกันไปแล้วบ้าง

ถ้าดูจากแผนที่ประเทศไทยเรากำลังทำในสิ่งที่เรียกว่า “Innovation Corridor” หรือที่เรียกว่า “ระเบียงนวัตกรรม” บริเวณนั้นจะมีจุดเมืองเรียกว่า เมืองนวัตกรรมอยู่ แต่ภายในเมืองนวัตกรรมจะมีย่านนวัตกรรมอยู่ มีทั้งหมด ๓ Layers คือ ระเบียงนวัตกรรม เมืองหลักที่ทำให้เกิดเป็นนวัตกรรม และมีย่านนวัตกรรมอยู่ ๑๖ ย่าน ทำทั้งแผนงานและการลงพื้นที่ และสร้างประชาคมขึ้นมา มีนวัตกรรมอยู่ในระบบ ๑๒,๐๐๐ คน มีบริษัทอยู่ประมาณ ๑,๐๐๐ องค์กร สถาบัน หน่วยงานราชการ มหาวิทยาลัย อยู่ในพื้นที่เมืองหลักตัวอย่างเช่น ประเทศจีน มี ๓ เมืองหลัก คือ เซี่ยงไฮ้ เซินเจิ้น และปักกิ่ง เป็นเมืองนวัตกรรม เป็นศูนย์กลางที่เราเรียกว่า Innovation Hub ส่วนในประเทศไทย เช่น ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ จะมีมหาวิทยาลัยประมาณ ๑๒ แห่ง ๑๐ % ของประชากรเป็นนักศึกษา แล้วไปทำงานย่านนวัตกรรม บริเวณนั้นมี Science Park เน้นเรื่องการแพทย์ เรื่องการเกษตร และอาหาร โดยพัฒนาภาคเหนือตอนบน รอบ ๆ พื้นที่ สำหรับกรุงเทพฯ กับ EEC เหมือนกับโตเกียวและโยโกฮาม่า เพราะเดินทางออกไปประมาณ ๑ ชั่วโมง เหมือนกับเดินทางไปชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา พื้นที่บริเวณนั้นจะเป็นการพัฒนาย่านนวัตกรรมที่ใช้ในอุตสาหกรรมแห่งอนาคต รวมทั้งจะดึงเอกชนรายใหญ่มาพัฒนาย่านนวัตกรรมในกรุงเทพมหานคร โดยรัฐไม่ต้องใช้เงินงบประมาณแผ่นดินมาพัฒนาย่านนวัตกรรม เฉพาะในกรุงเทพฯ เราพบว่ามีการพัฒนาเป็นย่านนวัตกรรมประมาณ ๒ ล้านตารางเมตร แล้วเรามีย่านนวัตกรรมประมาณ ๑๐ ย่าน ที่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครราชสีมา บริเวณอีสานตอนล่างจะมีพื้นที่ขอนแก่น มีพื้นที่เขตเมืองเก่า ชื่อว่า “ศรีจันทร์” และจังหวัดนครราชสีมาจะเป็นพื้นที่ Science City สิ่งเหล่านี้เชื่อมโยงเป็นสามเหลี่ยม ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคกลาง ในส่วนของ Eastern Economic Corridor (EEC) จะเป็นพื้นที่ที่มีโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีนวัตกรรมค่อนข้างมาก แต่ยังขาดการพัฒนาการใช้ประโยชน์ และทำให้เกิดย่านนวัตกรรมและการอยู่อาศัยของคนที่เป็นนวัตกรรม บริษัทใหม่ ๆ ก็จะเกิดขึ้นมา เพราะฉะนั้นโจทย์ของย่านนวัตกรรมคือ การสร้าง Dot ไม่ว่าจะเป็น Dot ที่มีอยู่แล้วให้เข้มแข็งขึ้น หรือสร้าง Dot ใหม่ เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วเชื่อมกัน ตัวอย่างเช่น ย่านนวัตกรรมการแพทย์สวนดอก Medical Innovation District เป้าหมายต้องการเน้นมหาวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเป็นผู้ประกอบการ ต้องการทำให้พื้นที่เป็นเหมือนกับพื้นที่โยชิ ในขณะที่เป็นศูนย์กลางของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ซึ่งมีโรงพยาบาลกว่า ๑๔ แห่ง มีเตียงกว่า ๗,๐๐๐ เตียง ย่านนวัตกรรมการแพทย์สวนดอกก็เช่นกัน ทั้งถนนหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีสถาบันที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานเดิมที่มีอยู่เน้นการผลิตนิสิต นักศึกษา แพทย์ พยาบาล

จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ประกอบการด้าน Matrix ด้านการแพทย์ ด้านที่เกี่ยวข้องกับ Start up ที่ทำเรื่องการแพทย์ และต้องการให้เชียงใหม่กลายเป็น Hub ด้านนวัตกรรมเหล่านี้ เราพูดคุยย้อนไปถึงนิยามของย่านนวัตกรรม ซึ่งจะมี 3 สีนทรัพย์ คือ ด้านกายภาพ ด้านคน เรายังไม่ได้มีการเชื่อมเครือข่าย เราไม่เคยเชื่อมระหว่าง อาจารย์มหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบการ ขณะนี้เริ่มมีแล้ว มีข้อมูลด้านการแพทย์ ที่เชื่อมกันเป็นระบบมากขึ้น โดยมีสัญญาว่าภายในแต่ละปีจะสร้าง Start up ขึ้นมาใหม่ในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง จาก 5 บริษัท/ต่อปี เป็นการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน และทำให้คนในพื้นที่ได้ประโยชน์ด้วย ในพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ย่านนวัตกรรมการแพทย์โยธี Yothi Medical Innovation District (YMID) ถือว่าเป็นที่ริเริ่ม ทำมาก่อนและพื้นที่เป็นของราชการ โดยกระทรวงการอุดมศึกษาฯ และกระทรวงสาธารณสุขร่วมมือกันทำ พื้นที่บริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิที่เต็มไปด้วยโรงพยาบาล เป็นย่านนวัตกรรมทางการแพทย์ โดยมีแพลตฟอร์ม ที่พัฒนาขึ้นมาให้บริการทางการแพทย์และทำงานร่วมกับเอกชน ทั้ง Start up และ SMEs เพราะฉะนั้น ประเทศไทยมี 2 ย่านนวัตกรรมการแพทย์ที่เน้นดึงดูดคนเข้ามาในพื้นที่เมืองทำหน้าที่เป็นกลจักรและแม่เหล็ก สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจเมืองในด้าน ที่เรียกว่า Matrix ขณะนี้วงการผังเมืองน่าจะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ข้อหนึ่ง เพราะมีเมืองเกิดขึ้นมาก็ต้องทำผังเมืองด้วย แต่ไม่ใช่แค่ผังกายภาพเท่านั้น คือ Metaverse เมืองที่แม้แต่ Facebook ก็พยายามสร้างอาณาจักรภายใน Digital เข้ามา เพราะ Metaverse เปรียบเสมือนเมืองหนึ่ง ที่จะต้องใช้เทคโนโลยีที่เรียกว่า AI (ปัญญาประดิษฐ์) มีการพัฒนา Robotics เข้ามา และหัวใจสำคัญของ Metaverse คือ Immersive Technology เทคโนโลยีความจริงเสมือน

เรื่องของ IOT เราได้ทำงานร่วมกับบริษัท AIS ทำงานร่วมกับประชาคม เอกชน ธนาคาร และหน่วยงานมหาวิทยาลัย ในการแปลงย่านอารีย์ AI Robotics Immersive : ARI ย่านอารีย์ในเชิงกายภาพ มีผังย่านออกมาเรียบร้อยแล้วใครทำอะไรอยู่ แต่ที่สำคัญเพื่อยกระดับขึ้นไปสู่ย่านนวัตกรรมเป็น Metaverse ย่านนวัตกรรมที่เรามองไม่เห็นในสภาพทางกายภาพ แต่เราต้องเข้าไปสู่โลก Digital เพราะฉะนั้นในบริบทนี้ เราไม่ได้ทำนวัตกรรมที่เป็นกายภาพอย่างเดียว เรากำลังมุ่งสู่นาคตด้วยว่าพื้นที่ภายในเมืองนี้เป็นเมือง แห่งอนาคตที่ไม่อยู่ในเมืองที่เป็นทางกายภาพหน้าตาอย่างไร มีการเปิดตัว Metaverse Thailand เพื่อซื้อขาย พื้นที่ดิจิทัล ย่านนวัตกรรมเหล่านี้ก็จะแปลงไปสู่ย่านดิจิทัลเช่นกัน อีกส่วนหนึ่ง เมื่อทำไปแล้วก็ต้องวัด ซึ่งเราได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยนโยบายสาธารณะ พัฒนาตัวดัชนีชี้วัดความเป็นเมืองนวัตกรรม โดยเริ่มวัดที่จังหวัดเชียงใหม่ก่อน ต่อมาที่จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น และหลาย ๆ เมือง จะเห็น ข้อมูลว่าเมืองได้มีศักยภาพระดับไหน มีจุดอ่อน จุดแข็งที่แตกต่างกันอย่างไร แล้วจำเป็นต้องพัฒนาสิ่งที่เรียกว่า Innovation Roadmap ภายในเมืองไปสู่อนาคตอย่างไร

ดังนั้น เรามีกระบวนการในการเข้าไปวัดการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ปี ยิ่งทำย่านนวัตกรรมก็ยิ่งมีความ จำเป็นที่ต้องวัด เพราะมีคนเข้าไปย่านนวัตกรรมใหม่มากขึ้นที่ไม่ใช่แค่ผังเมืองเพียงอย่างเดียว แต่เป็น Start up หรือหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ที่เริ่มเข้าใจคำว่า การนำเอานวัตกรรมมาใช้ หรือการทำให้เมือง ที่อยู่เป็นศูนย์กลางของการทำให้เกิดเจตชนนวัตกรรม จำเป็นต้องมีดัชนีวัดนวัตกรรมเข้าไปวัด และยังมีสินทรัพย์ ด้านเครือข่าย นอกจากการทำย่านนวัตกรรม การทำดัชนีแล้ว สิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือ การทำให้หน่วยงานราชการ ส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อบต. เทศบาล อบจ. กลายเป็นกลจักรสำคัญ เพราะกลจักรสำคัญไม่ใช่ NIA แต่เป็นนายกเทศมนตรี เป็นพ่อเมือง โดยเราทำงานร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ ทำการประสานกับเทศบาลนครเชียงใหม่

จนเทศบาลนครเชียงใหม่ประกาศว่าจะมีแผนและหน่วยงานในการพัฒนาให้เชียงใหม่เป็นเมืองนวัตกรรม มีการทำผังย่านทั้งเมืองว่าแต่ละจุดในเมืองเชียงใหม่จะมีการพัฒนาพื้นที่สำหรับนวัตกรรมอย่างไร และมีการเชื่อมโยงกันอย่างไร เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่เป็นมหาวิทยาลัยเกษตรชั้นนำ ก็จะเน้นเรื่องเกษตร ในทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมือง ในส่วนตรงกันข้ามทางตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองก็เป็นศูนย์กลาง การทำอุทยานวิทยาศาสตร์เน้นเรื่องเอ็นจิเนียริ่ง ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองเป็นศูนย์กลางของทางอวกาศ เพราะมีสำนักงานสถาบันดาราศาสตร์อยู่ จะเห็นได้ว่าเชียงใหม่มีครบ ซึ่งตรงกลางเมืองเป็นย่านที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม แล้วก็ทำเรื่องของดนตรีศิลปะและนันทนาการอยู่ตรงกลางเมือง จะเห็นได้ว่าเมืองเชียงใหม่ พร้อมที่จะพัฒนาไปสู่เมืองนวัตกรรมครบ ๓๖๐ องศา แล้วเทศบาล ศาลากลาง เอกชน รวมทั้งมหาวิทยาลัย ก็เริ่มเข้ามาทำหน้าที่ในบริบทของตัวเอง เป็นเมืองแรกที่ทำสำเร็จ และกรุงเทพมหานครเป็น อีกเมืองหนึ่ง ที่นำเอาแนวคิดย่านนวัตกรรมไปใช้ในผังย่านเช่นกัน โดยให้เกียรติ NIA ไปนำเสนอให้กับ ผู้ว่าราชการที่เป็น เมืองหลวงของอาเซียนในปีที่ประเทศไทยเป็นประธานการประชุมอาเซียน แม้แต่กรุงเทพฯ ก็เริ่มเข้าใจแนวคิด ของย่านนวัตกรรมอีกส่วนที่เชียงใหม่ก้าวหน้าไปอีกก้าวหนึ่ง คือ โครงการพัฒนาต้นแบบการแก้ไขเมืองในพื้นที่ ทดลองนวัตกรรม (City Innovation Lab) เป็นการทำงานร่วมกับอาจารย์มหาวิทยาลัยกับเทศบาล ภาควิชาประชาสังคม รวมทั้ง NIA ในการทำให้ CHIANG MAI CITY LAB เป็นตัวเร่งกระบวนการโครงสร้าง นวัตกรรมเมืองภายในท้องถิ่น เป็นเมืองแรกที่เกิดขึ้นมาเป็นต้นแบบได้ในหลาย ๆ เมืองที่เข้าไปปฏิสัมพันธ์ด้วย เพื่อสร้างและทำให้เกิดประชาคม ทำให้เกิดสินทรัพย์ด้านสิ่งที่เรียกว่า Network Asset เข้มแข็งและนำไปสู่การ ใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ เกิดเศรษฐกิจเมืองที่เข้มแข็งในอนาคตมากขึ้น

นวัตกรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจเมือง มี ๗ ประเด็น คือ ๑) การมีวิสาหกิจฐานนวัตกรรม (Innovation – based – Enterprise , IBE) ที่เพียงพอต่อการตอบสนองการเปลี่ยนแปลง “แบบนวัตกรรม” อยู่ในเมืองนั้น โดยรัฐบาลไทยออกวิซ่า เรียกว่า สมาร์ทวิซ่า ไม่ว่าจะเป็นที่เชียงใหม่หรือเกาะพังงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดึงคนเข้ามาอยู่ในเมือง ซึ่งเป็นสวรรค์ของเมืองนวัตกรรม เกิดเมืองนวัตกรรม ที่มีความหลากหลาย สามารถดึงคนเก่งเข้ามาอยู่ในเมืองได้ ๒) นวัตกรรม (Innovator) ในระบบนวัตกรรม ของไทยมีความเก่ง (Competency) และความเชี่ยวชาญ (Expertise) ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เกิดการจ้างงานคนก็ไม่ไปจากเมือง ๓) การใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐานทางนวัตกรรม และการเข้าถึงบริการ ทางนวัตกรรมในทุกภาคส่วน ๔) การสร้างโอกาสทางนวัตกรรมในระดับภูมิภาค ไม่จำเป็นต้องเป็นกรุงเทพฯ อย่างเดียวมีทั้งหมด ๑๔ เมืองทั่วประเทศ ไม่ว่าจะ Start up หรือ SMEs ๕) การทำให้กฎ ระเบียบ และนโยบายเป็นเรื่องง่ายกับกระบวนการทางนวัตกรรมในระดับภูมิภาค กฎ ระเบียบต้องเอื้อต่อการ สร้างนวัตกรรม คนที่เป็นนวัตกรรมก็จะย้ายไปอยู่ในเมืองที่ง่ายต่อการสร้างนวัตกรรม ๖) การเป็นชาตินวัตกรรม ที่ “คนไทย” และ “นานาชาติ” ยอมรับ โดยเฉพาะกรุงเทพฯ และเชียงใหม่ต้องทำให้สองเมืองนี้เป็นเมือง นานาชาติตลอดไป และ ๗) ระบบนวัตกรรมไทย “ตอบสนอง” ต่อการเปลี่ยนแปลงโลก หรือไม่ว่าจะเป็นการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โรคระบาด น้ำทะเลหนุน หรือฝุ่นควัน ซึ่งเราต้องมายอมรับว่าการพัฒนา เศรษฐกิจเมืองต้องให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาระดับโลก เช่น Climate Change, ความเหลื่อมล้ำ, โรคระบาด, ฝุ่นละออง ถ้าเราไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ก็จะทำให้เกิดอุปสรรคในการทำ ให้เมืองเป็นเมืองนวัตกรรมได้

นวัตกรรมกับเศรษฐกิจเมือง เรามาถึงอีกจุดหนึ่งที่สำคัญที่เมืองไทยต้องมองว่าจะเกิดอะไรขึ้น ตัวอย่างเช่น Joan Clos อดีตนายกเทศมนตรีบาร์เซโลน่า เป็นผู้ที่ทำให้เกิดโอลิมปิกในปี ๑๙๙๕ ที่บาร์เซโลน่า หลังจากนั้นปิดประเทศ ก็แก้ปัญหาเศรษฐกิจเมืองไม่ได้ มีปัญหาคนตกงานถึง ๒๗% ท่านมองว่ามีแผนผังอยู่ผังหนึ่ง ชื่อว่า ผัง ๒๒ ท่านจึงเปลี่ยนผัง ๒๒ ให้เป็น Innovation District ที่แรก ๆ ของโลก เดิมพื้นที่บริเวณนั้นเคยเป็นโรงย้อมผ้า เป็น Manchester ของสเปน เป็นอุตสาหกรรม จึงเปลี่ยนผังบริเวณนั้น จากผัง ๒๒ กลายเป็นผังของการอยู่อาศัยรูปแบบใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาคนตกงาน เพราะฉะนั้นพอเมืองสำคัญ หรือนายกเทศมนตรีมีบทบาทสำคัญมาก และอีกตัวอย่างหนึ่ง **คุณ Hideo Miyahara อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยโอซาก้า** ประธานกลุ่ม Consultant ของบริษัทขนาดใหญ่ที่อยู่ในโอซาก้าทั้งหมด ๑๓ บริษัท ได้สัมปทานที่ดินจาก JR WEST คือ บริษัทการรถไฟของญี่ปุ่น เอาพื้นที่ข้างสถานีรถไฟ Central Station แปลงเป็นพื้นที่นวัตกรรม เป็นพื้นที่ที่เด็กรุ่นใหม่ และหลายบริษัทเอามาแปลงเป็นนวัตกรรม นำเอาเทคโนโลยี มาแสดงและทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ขึ้นมา โครงการนี้เรียกว่า Knowledge Capital คือ บทบาทของเอกชน ในโอซาก้า อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ **Mr.Thomas M. Menino นายกเทศมนตรีเมืองบอสตัน** เอาพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำฮัดสัน ทำเรือเก่าแปลงมาเป็น Innovation District บอสตัน มีมหาวิทยาลัยดัง ๆ หลายมหาวิทยาลัย ซึ่ง ๒ มหาวิทยาลัยดัง คือ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ ชื่อที่ดินแข่งกันในเมือง แคมบริดจ์ จึงกลายเป็นเมืองมหาวิทยาลัย Thomas มองว่าบทบาทของเมือง คือ การกระตุ้นให้เด็กรุ่นใหม่ เกิดธุรกิจด้าน Start Up ขึ้นมา แปลงมาเป็นพื้นที่นวัตกรรมเป็นผลงานของเทศบาล และอีกเมืองหนึ่ง คือ **เมือง Detroit** คนอพยพออกจากเมืองมากเพราะอุตสาหกรรมยานยนต์ตกต่ำ **Mr.Mike Duggan นายกเทศมนตรี** จึงคิดว่าจะทำอย่างไรให้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเกิดขึ้นมาใหม่ ซึ่งไม่ใช่ปัจจัยอุตสาหกรรม ยานยนต์เท่านั้น ดังนั้น หัวใจสำคัญตอนนี้เราจะแปลงศักยภาพขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและผู้นำ ในท้องถิ่นให้เป็นผู้ทำให้เมืองเป็นเมืองนวัตกรรม ถือว่าเมืองไทยเริ่มต้นอย่างเห็นได้ชัด คือ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนกรุงเทพมหานคร อาจจะมีในอนาคต เราพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่า CCIO (Chief City Innovation Officer) ขึ้นมา เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนเข้ามาเรียนรู้ว่าทั่วโลกเขาเอาเมืองมาเป็นโจทย์ แล้วนำ Innovation ซึ่งเราเปิดมาแล้ว ๔ รุ่น คนส่วนใหญ่ที่เข้ามาเรียนจะเป็นกลุ่มบริษัทพัฒนาเมืองอสังหาริมทรัพย์ เทศบาล เทศมนตรี เมื่อเรียนจบก็ไปทำงานด้วยกันทำให้เกิดนวัตกรรมระดับเมืองได้ ไม่ว่าจะเป็นโครงการเอาระบบจาก Start up เข้ามาแก้ไขปัญหาเรื่องของการซื้อของในตลาดสด รวมทั้งในส่วนของการพัฒนาเรื่องของผังที่เป็นดิจิทัลขึ้นมา แนนอนเรื่องนี้เป็นเหมือนกับทรายเม็ดเล็ก ๆ แต่ทรายเม็ดเล็ก ๆ เป็นทรายใหม่ในทะเลขนาดใหญ่ เราจำเป็นต้องใส่ทรายเม็ดใหม่เข้าไป เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

โอกาสและอนาคตทางนวัตกรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจเมือง ๓ เรื่อง คือ

๑) ในขณะนี้เรากำลังพูดถึงพลังของเยาวชนรุ่นใหม่ ซึ่งเราทำงานกับเยาวชนรุ่นใหม่มา ๓ ปี โดยการชวนมาเข้าแคมป์กับผู้ที่เป็นผู้กำกับภาพยนตร์ให้รู้ว่า การตัดคลิป การทำคลิปให้มีความน่าสนใจเป็นอย่างไร แต่ที่สำคัญเราจินตนาการว่าเมืองในอนาคตที่เขาอยู่จะหน้าตาอย่างไร ข้อมูลเหล่านี้ ภาพเหล่านี้ ทำให้ทุกที่รวมทั้งเรื่องของผังเมืองด้วย นำเยาวชนเหล่านี้มาให้เขาจินตนาการ ให้เขาเล่าเรื่อง นี่คือการสื่อสารที่ดี เชื่อว่าเครื่องมือการสื่อสารด้านนวัตกรรมในเรื่องของอนาคตผังเมืองเป็นสิ่งที่สำคัญ และจะต้องทำกับเยาวชนด้วย

๒) ย่านที่มีอยู่แล้ว จำเป็นต้องอาศัยสรรพกำลังของนักผังเมือง อาศัยกำลังของคนที่มีมองว่าเมืองจะยั่งยืนได้อย่างไร ถ้าเศรษฐกิจเมืองไปต่อไม่ได้ เราเปิดย่านเป็นย่าน Open ตัวอย่างเช่น ย่านปทุมธานี เราเริ่มต้นทำกับบริษัทหนึ่งที่เป็นเจ้าของที่ดิน ตอนนี้เราได้พันธมิตรเพิ่มมาอีก ๓ - ๔ บริษัท ที่อยู่ในถนนสุขุมวิทตอนใต้ ตั้งแต่พระโขนงจนถึงบางนา - ตราด มาหารือกับเราว่าจะเปลี่ยนแปลงพื้นที่สุขุมวิทให้เป็น Cyber Tech

๓) สิ่งที่เราเรียกว่านักรบที่อยู่ในพื้นที่ เราพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs ให้เขาอยู่ในพื้นที่โดยที่เขาสามารถดูแลผู้ประกอบการรุ่นลูกรุ่นหลานจนเติบโตได้ในเมือง จ้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ GDP ของเมืองเพิ่มขึ้น หัวใจสำคัญต้องผลักดัน ทำให้เกิด Start Up และ SMEs ในเมือง และทำงานในย่านนวัตกรรม แล้วการทำงานนี้ไม่ต้องทำคนเดียว สามารถทำร่วมกับมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ เอกชน ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจเมืองด้วยระบบผังเมืองที่เอื้อกับการอยู่อาศัยและการสร้างนวัตกรรม “มาร่วมเป็นครอบครัวที่เราเรียกว่า Innovation Thailand”

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● นายไพทยา บัญชาภิติคุณ กรรมการผู้จัดการบริษัท อะตอม ดีไซน์ จำกัด

สถาปัตยกรรมเพื่อวิถีชีวิตเมืองยืดหยุ่น

จากประสบการณ์ตลอดระยะเวลาการทำงาน ๒๔ ปี ในด้านวิชาชีพสถาปนิก ได้พยายามหา Principle บางอย่างที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ แนวคิดเรื่อง SDGs เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ได้ยึดถือเป็นสำคัญในการปรับใช้ในสาขาวิชาชีพของสถาปัตยกรรม วิชาการออกแบบ วิชาการพัฒนาเมือง และในขณะเดียวกันก็พยายามจะอ้างอิงในส่วนของเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ทั้งในระดับ Global Skill และ Local Skill เรื่องของ WELL (Well Building Institute) และ LEED (Leadership in Energy & Environmental Design) ความเป็นมิตรต่อผู้คน และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นหลักการพื้นฐานที่ใช้ประกอบในการทำงาน ซึ่งผลงานที่ทำมีตั้งแต่บ้าน โครงการขนาดใหญ่ และวางผังเมืองต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตผู้คนโดยตรง

ช่วงเวลา ๗ - ๘ ปีที่ผ่านมา กรุงเทพมหานครมีอาคารสูงที่มีความหนาแน่นเกิดขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งแต่ละผลงานที่ได้ออกแบบนั้น ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน และในช่วงที่ประเทศประสบปัญหาโควิด - ๑๙ ได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาโครงการต่าง ๆ กล่าวคือ ย้อนหลังไปในปี ค.ศ. ๒๐๑๘ ซึ่งเป็นปีที่มีการเติบโตของที่พักอาศัยเกิดขึ้นอย่างสูงสุด แต่ละโครงการใช้ระยะเวลาในการพัฒนา ๒ - ๓ ปี โครงการจึงแล้วเสร็จในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ ซึ่งเป็นปีที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์โควิด - ๑๙ ในฐานะสถาปนิก ต้องเร่งเข้าปรับปรุงแก้ไขในทันที เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในสถานการณ์โควิด - ๑๙ ซึ่งได้พัฒนาร่วมกับผู้ออกแบบสังหาริมทรัพย์โดยยึด ๕ แกนพื้นฐาน คือ ๑) Health & Hygiene ความสะอาด หรือสุขอนามัยพื้นฐานในอาคาร ๒) Touch less Experience การปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในอาคาร เพื่อลดการสัมผัส ซึ่งใช้งบประมาณร้อยละ ๑ - ๒ จากงบประมาณเดิมของการก่อสร้าง เป็นอัตราที่ค่อนข้างมาก ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อโครงการ ๓) Work Anywhere เป็นสิ่งที่เปลี่ยนวิถีชีวิตผู้คนโดยทันที ๔) The Great Outdoors จากสถานการณ์โควิด ทำให้ฟิตเนส และสระว่ายน้ำน้ำถูกปิด พื้นที่สีเขียว ที่จัดไว้ในโครงการจึงเป็นพื้นที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้พักอาศัยสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ๕) Smart Living หลายโครงการได้ปรับใช้ เช่น การใช้ระบบดูแลอาคาร การปรับปรุงคุณภาพการรักษาความสะอาด ยกตัวอย่าง เรื่องที่มีการปรับใช้ตั้งแต่ปี ๒๐๒๐ - ๒๐๒๑ เช่น ในวันที่จะทำการโอนห้องชุด ได้นำ UVC robot ในการสแกนฆ่าเชื้อก่อนส่งมอบ และการปรับเปลี่ยนพื้นที่สำหรับ Delivery เนื่องจาก Food Delivery มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงโควิด - ๑๙ กลุ่มเสี่ยงในการรับซื้อคือกลุ่มผู้จัดส่งอาหารและจัดส่งพัสดุ ดังนั้น จึงได้ออกแบบห้องฆ่าเชื้อสำหรับรับ - ส่งอาหารหรือพัสดุ โดยนำอาหารหรือพัสดุจากผู้ส่งผ่าน UVC Box เมื่อฆ่าเชื้อแล้วผู้รับจึงนำสิ่งของนั้นไป และยังจัดพื้นที่ส่วนกลางในกลุ่มที่พักอาศัยรวมขนาดใหญ่ ที่มี ๑๐๐ - ๑,๕๐๐ ยูนิต การกำหนด Distancing Strategies เป็นสิ่งสำคัญ ทุกโครงการได้เพิ่มเติม Partition ในพื้นที่ส่วนกลาง รวมทั้งการเปลี่ยนลิฟต์จากปุ่มกดเป็นระบบสัมผัส เพื่อให้ทุกจุดมีความปลอดภัยสูงสุด และยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับการถ่ายเทอากาศ เนื่องจากชีวิตของคนอยู่ติดบ้านมากขึ้น การทำครัวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนมีความสุขในการใช้ชีวิตระหว่างวัน จึงเพิ่มพื้นที่ครัวในโครงการมากขึ้น และมีแนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่พักอาศัยให้มีขนาดใหญ่ขึ้น จากเดิมที่มีขนาด ๒๑ ตารางเมตรตามกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันไม่เหมาะสมจะเป็นที่อยู่อาศัยอีกต่อไป เป็นอย่างน้อย ๒๒ - ๒๔ ตารางเมตร รวมทั้งออกแบบ More Space จากเดิมที่เป็นห้องพักชั้นเดียว เป็นการขยายมิติทั้งทางนอนและทางตั้ง เพื่อให้ห้องพักสามารถสอดรับกับวิถีชีวิตที่มีการปรับเปลี่ยนไป

สำหรับบ้านพัก จากการติดตามตลาดอสังหาริมทรัพย์พบว่าปี ๒๐๒๐ ตลาดบ้านพักอาศัยแนวราบมียอดขายเพิ่มขึ้นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับยอดขายคอนโดมิเนียม บ้านพักมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการพักอาศัย จากเดิมที่เป็นทาวน์โฮมแล้วเพิ่ม Dynamic ในเชิง Real Asset Development ในเรื่องของ Passive Income คือ เจ้าของบ้านซื้อบ้าน ๑ ยูนิต แล้วปล่อยเช่า ๒ ชั้นล่าง ส่วนเจ้าของบ้านอยู่อาศัยในชั้นบน ซึ่งการแบ่งพื้นที่ในการปล่อยเช่า เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเจ้าของบ้านได้ และปี ๒๐๒๑ ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งการพัฒนาที่อยู่อาศัยในเมืองเป็นทางตั้งมากขึ้น การใช้ลิฟต์จึงเป็นสิ่งพื้นฐานที่มีความจำเป็น รวมทั้งพื้นที่สีเขียวที่มีคุณภาพดี มีบทบาทสำคัญมากเพราะเป็นพื้นที่ Jogging ชั้นดีของทุกโครงการ ซึ่งสามารถทำให้ผู้อยู่อาศัยสามารถดูแลสุขภาพและมีกิจกรรมในช่วงที่ถูกล็อคดาวน์ได้

การขับเคลื่อนเมืองสู่ความสุขในยุคโควิด - ๑๙ สิ่งที่จะช่วยเพิ่มอัตราความสุขมวลรวมให้กับผู้คนได้ คือ พื้นที่สีเขียว Happier City With Green Space จาก Gross National Happiness Firstly initiated by BHUTAN and Recognized by UN and All Countries สำหรับกรุงเทพมหานครมีอัตราพื้นที่สีเขียวต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพคนเมืองขององค์การอนามัยโลก (WHO) อยู่เล็กน้อย ซึ่งศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง หรือ Urban Design and Development Center (UDDC) โดย ผศ.ดร. นิรมล เสรีสกุล ได้ทำการสำรวจประสิทธิภาพการเข้าถึงพื้นที่สีเขียวของคนในกรุงเทพมหานคร พบว่ามีอัตราเฉลี่ย ๔.๕ กิโลเมตร ซึ่งถือว่าไกลพอสมควร จึงคิดแก้ปัญหาโดยร่วมกับ UDDC ในการสร้างโครงการสะพานเขียว โดยได้ร่วมกับ UDDC สำนักการโยธา กรุงเทพมหานคร และกรมธนารักษ์ ได้มีโครงการที่จะปรับปรุงสวนเบญจกิติ และจะปรับปรุงสวนลุมพินีในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี

โครงการสะพานเขียวเป็นโครงการเชื่อมต่อสวนเบญจกิติและสวนลุมพินีเดิมที่มีอยู่ ๒๐ - ๓๐ ปีแล้ว แต่คนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่า มีโครงการนี้จึงเป็นการปรับปรุงโครงสร้างเดิมให้มีความปลอดภัย มีความสว่าง ป้องกันการเกิดอาชญากรรม ตอบรับการเข้าถึงสำหรับทุกคน เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มากขึ้น ซึ่งหากปรับปรุงสะพานที่มีความยาว ๑.๕ กิโลเมตร ก็จะเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวทันที รวมทั้งเป็นการเชื่อม Central Park ของกรุงเทพมหานครเข้าด้วยกันในระยะที่เดินถึง โดยพยายามให้เป็น Landmark และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะทำการปรับปรุงในปลายปี ๒๕๖๔ และคาดว่าจะเปิดได้กลางปี ๒๕๖๕ โครงการสะพานเขียวนอกจากจะพัฒนาเพื่อคนทั้งเมืองแล้ว ยังทำให้เกิดรายได้กับบุคคลในพื้นที่ จากการจับจ่ายใช้สอยของคนที่ใช้พื้นที่ คาดหมายว่าโครงการสะพานเขียวจะเป็นจุดหมายสำคัญที่ทำให้กรุงเทพมหานคร ก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ได้ และทำให้เมืองน่าอยู่ รวมทั้งตอบรับยุคโควิด - ๑๙ ที่ทุกอย่างต้องมีความยืดหยุ่น สอดรับกับวิถีชีวิตผู้คนที่มีการปรับเปลี่ยนไปได้อย่างดี

ด้านผลงานพื้นที่สีเขียว ในการพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์จะต้องจัดเตรียมพื้นที่สีเขียวให้เหมาะสมตามที่ EIA กำหนด ดังนั้น ทุกโครงการพัฒนาโดยเฉพาะคอนโดมิเนียมจึงเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการ ได้ร่วมพัฒนากับนักพัฒนาของอสังหาริมทรัพย์ มุ่งเน้นปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะพื้นที่สีเขียว พื้นที่สันทนาการ พื้นที่ส่วนกลาง เพื่อสุขอนามัยของผู้อยู่อาศัยในคอนโดมิเนียม ดังนี้

- โครงการ Ideo ๐๒ อยู่บริเวณกรมสรรพาวุธ มีขนาดพื้นที่ ๑๓ ไร่ ออกแบบอาคารให้เป็นตึกสูงเก็บพื้นที่สีเขียวได้ประมาณ ๙ ไร่ มีสระว่ายน้ำ ๓ สระ พื้นที่สวน สนามฟุตบอล และทางจักรยาน โครงการมีราคาขายปานกลางที่คนฐานะปานกลางสามารถซื้อได้ แล้วยังเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชนเมืองได้ โครงการนี้สามารถเก็บ Ground Green Area ๑๒,๐๐๐ ตารางเมตร Roof Green Area ๖๐๐ ตารางเมตร Vertical Green Area ๘๐๐ ตารางเมตร มีพื้นที่สีเขียวทั้งทางตั้งและทางนอนรวมกันแล้วมากกว่าที่ EIA กำหนดประมาณ ๒๘๐% สำหรับผู้อยู่อาศัย ๑,๕๐๐ ยูนิต ประมาณ ๓,๒๐๐ คน มีพื้นที่สีเขียวให้กับผู้อยู่อาศัย ๔.๒ ตารางเมตรต่อคน

- โครงการ Elio Del Nest อยู่บริเวณสุขุมวิท ๑๐๑ หรืออุดมสุข การพัฒนาโครงการสามารถเก็บพื้นที่สีเขียวได้มาก ทำให้ผู้อยู่อาศัยสามารถใช้ชีวิตได้อย่างดีมากในช่วงลือคดาวน์ โครงการนี้มี Ground Green Area ๑๐,๐๐๐ ตารางเมตร Roof Green Area ๒,๐๐๐ ตารางเมตร Vertical Green Area ๑,๐๐๐ ตารางเมตร รวมกันแล้วมีพื้นที่สีเขียวมากกว่าที่ EIA กำหนด ประมาณ ๒๘๒% สำหรับผู้อยู่อาศัย ๑,๔๕๙ ยูนิต ประมาณ ๓,๐๐๐ คน มีพื้นที่สีเขียวให้กับผู้อยู่อาศัย ๔.๓ ตารางเมตรต่อคน

- โครงการ Elio Del Ray เพิ่มพื้นที่สีเขียวได้ ๙,๐๐๐ ตารางเมตร หรือประมาณ ๓ ตารางเมตรต่อคน

- โครงการ Ashton SK๔๑ อยู่บริเวณสุขุมวิท ๔๑ เป็นโครงการที่อยู่บริเวณกลางเมืองมากขึ้นทำให้มีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่สีเขียวทางนอน จึงได้ทำพื้นที่สีเขียวทางตั้งได้ถึง ๑,๐๐๐ ตารางเมตร โครงการนี้มีพื้นที่สีเขียวรวม ๒,๒๘๐ ตารางเมตร มากกว่าที่ EIA กำหนด ๕๐๐% เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับผู้อยู่อาศัย ๙.๑๒ ตารางเมตรต่อคน

- โครงการ Chewathai Thonglor โครงการนี้พยายามทำพื้นที่สีเขียวทางตั้ง โดยปลูกต้นไม้ทุกกระเปาะ มีพื้นที่สีเขียวรวม ๙๖๐ ตารางเมตร หรือมีพื้นที่สีเขียวมากกว่าที่ EIA กำหนด ประมาณ ๒๓๐%

โครงการเหล่านี้เป็น Principal สำคัญที่ใช้ในการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาพื้นที่สีเขียวลอยฟ้า พื้นที่สีเขียวบนดิน เปลี่ยนพื้นที่จอดรถให้เป็นภูเขาสีเขียว เช่น Greenery Space โดยสร้างภูเขาสีเขียวบริเวณถนนพระรามที่ ๔ และนอกเหนือจากโครงการที่เป็นคอนโดมิเนียมแล้ว โครงการบ้านชุมชน ได้มีโอกาสเข้าไปพัฒนาร่วมกับสำนักพัฒนาองค์กรชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน ปรับปรุงพื้นที่ชุมชนเย็นอากาศ ๒ ซึ่งเป็นชุมชนแออัดเดิม โดยทำงานร่วมกับชุมชนในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและปรับปรุง Master Plan ทำให้เพิ่มพื้นที่สีเขียวได้ถึง ๔,๐๐๐ ตารางเมตร สำหรับผู้อยู่อาศัยประมาณ ๘๐๐ คน หรือมีพื้นที่สีเขียวจำนวน ๕ ตารางเมตร/คน และขอฝากคำถามให้กับผู้ดูแลบ้านเมืองว่าจะเพิ่มแรงขับเคลื่อนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ให้เขียวมากขึ้นได้อย่างไร และพื้นที่สีเขียวเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อเมืองมากขึ้นได้อย่างไร

จากประสบการณ์ทำงาน พบว่ามีสามสิ่งที่เป็นคำถามที่น่าสนใจ คือ ๑) โบนัสจากการเพิ่มพื้นที่สีเขียวทางตั้ง ทุกพื้นที่ ๑ ไร่ของการพัฒนาสามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวตามที่ EIA กำหนดประมาณ ๔๐๐ - ๖๐๐ ตารางเมตร หรือ ๒ - ๔ ตารางเมตรต่อคน หากกระตุ้นให้นักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ทำพื้นที่สีเขียวทางตั้งมากขึ้นจะได้พื้นที่สีเขียวมากขึ้น ๒๐๐% ๒) ความร่วมมือเปิดหน้าบ้านเขียวสร้างความสุขให้กับเมือง ยกตัวอย่าง ประเทศสิงคโปร์ที่มีพื้นที่สีเขียวข้างถนน การเพิ่มพื้นที่สีเขียวสามารถสร้างให้กรุงเทพฯ มีพื้นที่คล้ายสิงคโปร์ได้โดยการใช้ประโยชน์จากโครงการพัฒนาภาคเอกชน ให้เปิดหน้าบ้านให้คนภายนอกสามารถเห็นพื้นที่สีเขียวภายในได้ ซึ่งในเชิงของการออกแบบสามารถรักษาพื้นที่ให้มีความปลอดภัยได้

หรือตัวอย่างจากพื้นที่มณฑลเฉิงตู ประเทศจีน มีการปรับปรุง Infrastructure โดยการปลูกไม้เลื้อยบนทางรถไฟลอยฟ้าหรือทางด่วนเพื่อให้เมืองเขียวขึ้น ซึ่งขณะนี้ BTS ได้ร่วมกับกรุงเทพมหานคร ในการปลูกต้นไม้บริเวณต่อม่อรถไฟฟ้างานบางส่วน หากสามารถทำให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ได้ก็จะทำให้กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มมากขึ้น และสามารถลดมลภาวะได้ทันที ๓) ถ้าตึกสูงขึ้นไป เมืองอาจจะเขียวได้มากขึ้น

จากปัจจัยทางเศรษฐกิจ ทุกโครงการจะพยายาม Maximize FAR เสมอ เมื่อดินมีจำกัดและความสูงก็ถูกจำกัดจากกฎหมาย ๒H หรือระยะถอยร่น กับการกำหนดความสูงของอาคาร หากสามารถปลดล็อกกฎหมายข้อนี้ โดยเปลี่ยนจากเส้น ๒H เป็น Parabolic Curve อาจจะทำให้อาคารสูงขึ้นไป และอาจสามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวบนดินได้มากขึ้น เช่น ประเทศสิงคโปร์ ออกแบบอาคารให้สูงขึ้นไปและปรับใต้ถุนอาคารให้เขียวขึ้น คนภายนอกสามารถมองเห็นได้ ส่วนคนภายในอาคารมีพื้นที่สีเขียวมากขึ้น สามข้อนี้คือสิ่งที่นักพัฒนาให้ความสนใจ หากสามารถปรับปรุงกฎเกณฑ์ในส่วนนี้ได้ ก็จะได้เมืองที่มีความสุขมากขึ้น

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● ผศ.ดร.ณัฐพล นิรมานพัชรินทร์ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล

เศรษฐกิจดิจิทัล ในวันที่ถูกเร่งรัดให้รีบเติบโต

โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจไทยจะเป็นรูปปิรามิด มี ๓ ชั้น ชั้นล่างสุด เรียกว่า Bottom of the Pyramid คือ กลุ่มเกษตรกรครัวเรือนประมาณ ๖ - ๗ ล้านครัวเรือน หรือ ๑๒ - ๑๓ ล้านคน ที่ต้องการยกระดับให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของโครงสร้างเศรษฐกิจ แต่มี Contribution to GDP จำนวนน้อย และลดน้อยลงเรื่อย ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับปิรามิดชั้นอื่น ชั้นกลางคือกลุ่ม Small and Medium - Sized Enterprises หรือที่เรียกว่ากลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมไทยประมาณ ๓ ล้านกิจการ มี Contribution to GDP ประมาณร้อยละ ๓๕ - ๓๖ ชั้นบนสุดคือวิสาหกิจขนาดใหญ่ (LEs) ที่มีพลังค่อนข้างสูง เป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่มีประมาณหมื่นกว่ากิจการ เช่น ปตท. ที่เป็นบริษัทไทย และการลงทุนจากต่างประเทศ หรือ FDI ในช่วงการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจที่มีการลงทุนในอุตสาหกรรมหนัก และอุตสาหกรรมยานยนต์ เช่น โตโยต้า แต่มี Contribution to GDP ถึงประมาณร้อยละ ๕๕ ซึ่งโดยส่วนตัวเห็นว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความเปราะบางอย่างมาก เนื่องจากถ้ามีการย้ายฐานการผลิตจะทำให้เศรษฐกิจได้รับผลกระทบ ทั้งการจ้างงาน การส่งออก การจับจ่ายใช้สอย สิ่งเหล่านี้หมายถึงกำลังเผชิญกับความเปราะบางของโครงสร้างเศรษฐกิจแต่ละยุคสมัย นอกจากนี้สังคมไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โครงสร้างเศรษฐกิจเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องนำมาใช้คิดในอนาคตว่าเราจะปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัลได้อย่างไร

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ยังมีการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ภาพรวมของระบบเศรษฐกิจบ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีความเปราะบางจากโครงสร้างแบบดั้งเดิมถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงที่มีความเปราะบางอยู่แล้วร่วมกับการ Disrupt ของเทคโนโลยีจากอดีตที่มีการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจเชิงเกษตร สู่อุตสาหกรรม และปัจจุบันถูก Disrupt ในช่วง ๓ - ๔ ปีที่ผ่านมา มีการคิดถึงเรื่องของ Big Data หรือข้อมูลขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญหรือบางส่วนเรียกว่าแหล่งน้ำมันขุมใหม่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกจัดเก็บใน Cloud Services หรือนวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ๆ แล้วถูกนำไปจัดเก็บในพื้นที่การจัดเก็บหลายที่เพื่อความปลอดภัยที่เรียกว่า Data Sector ข้อมูลเหล่านี้ถูกนำไปใช้ผ่านระบบ AI เทคโนโลยีเหล่านี้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิด Application ที่ใช้ในธุรกิจและชีวิตประจำวัน หรือเวทีทางการค้า เวทีทางการทูตระหว่างประเทศ การ Disrupt ทางเทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่คนไทยต้องพร้อมรองรับการทำงานในยุคปัจจุบัน ที่มีการใช้เทคโนโลยีในการทำงานแทนมนุษย์ เช่น การทำงานของ Robot ซึ่งราคาถูกลงและขยับมากขึ้น และหาก Machine ถูกสั่งการผ่านระบบ Cloud และ AI ที่ทำให้ Machine สามารถคิดและตอบสนองข้อมูลนั้น หรือทำให้ข้อผิดพลาดลดลง แสดงว่า Machine นั้นทำงานเสมือนมนุษย์ และมีการทำงานใกล้เคียงกับมนุษย์มากขึ้นทุกขณะ การพัฒนาสิ่งเหล่านี้เป็นเทคโนโลยีที่เรียกว่า Cobot หรือการทำงานของ Machine ควบคู่กับการสั่งงานของคนผ่านระบบข้อมูลที่มี และใช้ AI ในการสั่งการ ซึ่ง Cobot อยู่ในรูปแบบที่จับต้องได้ มีหน้าจอเรียกว่า Chatbot ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นเรื่องใกล้ตัวและราคาถูกลง จากทั้งหมดที่กล่าวมารวมกับปัญหาของคนที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์และทัศนคติ ทำให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลง Factor ๓ ส่วนคือ ๑) โครงสร้างเศรษฐกิจที่เปราะบาง ๒) การ Disrupt ทางเทคโนโลยี ๓) โครงสร้างของมนุษย์ในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิต และมีสมรรถนะลดลง ทั้ง ๓ Factor เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและเทคโนโลยียังมีราคาถูกลงจนทำให้คนมีความเคยชินในการใช้งาน เช่น การใช้โดรนในภาคอุตสาหกรรมและการเกษตร

จากที่กล่าวมาจะมี Gap ที่เป็นการเปลี่ยนแปลง จะทำให้เกิดบริษัทใหม่ ๆ ที่มีความพยายามในการ Expand หรือพยายามในการสร้างธุรกิจที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน สิ่งเหล่านี้เกิดการ Disrupt โครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างธุรกิจด้วย หากเราจะทำให้เกิดตามนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ หรือเป็นประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันได้ ต้องวิเคราะห์ว่าประเทศไทยจะกำหนด Positioning แบบใด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้เกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ที่สามารถส่งผลกระทบต่อมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมเดิม จากเดิมที่ได้กำหนดให้ไทยเป็นดีทรอยต์แห่งเอเชียที่ต้องการเป็นศูนย์กลางประกอบรถยนต์ ผลิตชิ้นส่วนเพื่อการส่งออก แต่ปัจจุบันต้องคิดใหม่เนื่องจากรถยนต์เปลี่ยนระบบใหม่เป็นดิจิทัลคาร์ หรือการกำหนด Positioning ที่จะทำให้ไทยเป็นเมืองแฟชั่น หรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งแม้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีความสำคัญ แต่เมื่อมีโรคอุบัติใหม่ทำให้การท่องเที่ยวหายไปจากนักท่องเที่ยวที่เคยมา ๓๐ กว่าล้านคน ในอนาคตอาจจะเหลือเพียง ๑๐ กว่าล้านคน เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวบางส่วนเที่ยวในโลกเสมือนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้จะทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่ แล้วเราจะทำให้ไทยก้าวได้ยาวขึ้นจากในอดีตได้อย่างไร สถานะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้เกิดรูปแบบธุรกิจขึ้นใหม่ที่สามารถส่งผลกระทบต่อมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมเดิม ขณะนี้ ประเทศที่ก้าวเร็วมาก คือ เวียดนาม ที่วางโครงสร้างพื้นฐานทั้งคน ระบบเศรษฐกิจ และสังคม การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ทำให้ประเทศไทยจะต้องเตรียมพร้อมคนให้มีความรู้ เข้าใจทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น เรื่องของ Big Data ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเรื่องกฎหมาย ข้อมูลส่วนบุคคล ความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ เห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงของภาคเอกชน เช่น ธุรกิจ E-commerce ที่บริษัทในประเทศไทยพยายามปรับตัวเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอดในระบบเศรษฐกิจได้ ดังนั้น การวาง Positioning คือการปรับตัว ๓ เรื่องหลัก คือ ๑) เปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จาก Physical ควบคู่กับการทำงานแบบ Non-Physical ๒) เปลี่ยนจากการขายสินค้าและบริการ เป็นการขายแบบ Platform ซึ่งหมายถึงขายทั้งหมดที่เกี่ยวกับสินค้านั้น โดยวางระบบการขายเป็นอย่างดี ๓) การ Digitized ประเทศ ทั้งระบบของภาครัฐและภาคเอกชน คือร่นระยะของการทำงาน และแข่งขันได้ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงประเทศ ส่วน Positioning ต้องสร้างอุตสาหกรรมใหม่หรือคลื่นลูกใหม่ให้เกิดขึ้นในประเทศไทย หรือที่เรียกว่า Digital Industry เช่น การสร้างนิคม หรือ Paradise ของ Digital Service โดยการใช้ซอฟต์แวร์ในการช่วยให้สินค้าและบริการเข้าถึงมือผู้บริโภคมากขึ้น และควรสร้างอุตสาหกรรมในการรักษาข้อมูล Big Data และใช้ข้อมูลเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศรวมถึงการพัฒนาธุรกิจ ส่วนอีกอุตสาหกรรมที่ควรจะเกิดขึ้นคือจากการผลิต Hardware แบบเดิม ไปเป็นการพัฒนาอุปกรณ์อัจฉริยะ ก็จะพอมีทางออกทางการแข่งขันได้

การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจที่เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล สังคมดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เข้ามา Disrupt การเปลี่ยนแปลง รวมทั้งปัญหาที่เป็นปัจจัยสำคัญของประเทศไทย เราจะก้าวผ่านพ้นไปได้ ถ้าเรามีวิสัยทัศน์ มีแผนงานที่ชัดเจน มีเป้าหมาย และความสามัคคีในการทำงาน

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

ที่ปรึกษา

นายพรพจน์ เพ็ญพาส

อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง
ผู้บริหารสูงสุดของส่วนราชการ (CEO)

นางสาวอัญชลี ตันวานิช

รักษาการในตำแหน่งที่ปรึกษาด้านการผังเมือง
ประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายความรู้ (CKO)

บรรณาธิการ

นางสาวอรอาภา โล่ห์วีระ

ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง
หัวหน้าคณะทำงานการจัดการความรู้ (CKM Team)

ดำเนินการตามแผนการจัดการความรู้
กรมโยธาธิการและผังเมือง (DPT KM Action Plan)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕
ภารกิจด้านการผังเมือง และด้านการพัฒนาเมือง

จัดทำโดย
สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง

กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
๒๑๘/๑ ถนนพระรามที่ ๖ แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
เบอร์โทรศัพท์กลาง (พระรามที่ ๖) ๐ ๒๒๒๙๙ ๕๐๐๐
๒๒๒๔ ถนนพระราม ๙ แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐
เบอร์โทรศัพท์กลาง (พระราม ๙) ๐ ๒๒๒๐๑ ๘๐๐๐

www.dpt.go.th